

EXTRA DIK DUBBELNUMMER! 132 PAGINA'S

ZOOM.NL

ONTWIKKEL JEZELF ALS FOTOGRAAF

STILLEVEN
FOTOGRAFEREN

BASISCURSUS
**WINTERS
NEDERLAND**

EXPERTCURSUS
WINTERPORTRETTE
SFEERVOL BIJ WEINIG LICHT

GETEST:
PRINTERS VOOR FOTOGRAFEN

AAN DE SLAG MET DE
NIEUWSTE FUNCTIES IN

LIGHTROOM
PUNKLEUR EN VAGE LENS

FEEDBACK
**DIEPTE IN
JE FOTO'S**

GALLERY
**DIEREN
IN DE
WINTER**

€ 13,95 • JANUARI/FEBRUARI 2024

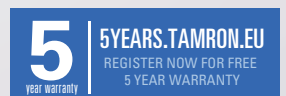

Winter PROMOTIE

Nu tot € 100,- kassakorting op deze award winnende Tamron zoom objectieven voor je Sony E/FE, Fuji X of Nikon Z camera:
18-300mm F/3.5-6.3 Di III-A VC VXD, 17-70mm F/2.8 Di III-A VC RXD, 28-75mm F/2.8 Di III VXD G2, 28-200mm F/2.8-5.6 Di III RXD,
70-300mm F/4.5-6.3 Di III RXD en de 50-400mm F/4.5-6.3 Di III VXD. Kies nu het juiste objectief voor jou bij een van de deelnemende
Tamron dealers en profiteer direct van dit tijdelijke voordeel!

Ga voor alle details naar: www.tamron.nl/promoties

JOENNE BOKHORST, @JOENNE
 SONY A7 III · ISO 500 · F 1,8 ·
 1/160 SEC · 50 MM

Meer dan een moment

↳ Fotografie is méér dan alleen het vastleggen van een moment. Eigenlijk zijn het twee momenten: één in het veld met je camera en één als je de foto daarna bewerkt. Juist tijdens deze donkere, vaak natte dagen vind ik het heerlijk om Lightroom te openen en weer eens opnieuw te kijken naar foto's van toen ik op avontuur was met m'n camera. Soms van jaren geleden. Voor ik het weet, ben ik uren bezig met het verfijnen van een foto in de Ontwikkelen-module of Photoshop. Tegenwoordig verwijder ik met de nieuwe tool 'Generatief vullen' grote, afleidende elementen die ik voorheen moest laten zitten. Deze nieuwe bewerkingen brengen een vleugje nostalgie met zich mee: zo'n beeld stuurt je herinneringen en is een van de redenen waarom foto's ook zo dierbaar kunnen zijn. In deze editie gaan we daarom niet alleen op wintertour met onze camera, maar focussen we juist ook op de nabewerking in zowel

Lightroom als Photoshop, met twee volledige workflows om te volgen.

Daarnaast is dit ook de tijd van het jaar om een binnenportret te schieten van familie of vrienden, al dan niet rond de kerstboom. Dat is nog best uitdagend, omdat je vrijwel altijd met heel weinig licht te maken hebt. Maar geen zorgen: na het lezen van onze expertcursus weet je hoe je daarmee juist unieke foto's kunt maken! En om die dierbare herinnering nog eens extra kracht bij te zetten, onderzoeken we in deze editie of het zin heeft om als fotograaf een degelijke fotoprinter aan te schaffen. Want een foto vasthouden is uiteindelijk toch wel de mooiste manier om je beelden te beleven. Oké, vooruit, dat is misschien het derde moment! ■

MAARTEN JACOBI

Hoofdredacteur Zoom.nl

HET PERFECTE
BOKEH-OBJECTIEF

NIKKOR Z | 135mm f/1.8 S Plena

Soms komt er een nieuw objectief dat alles verandert. Plena levert een onberispelijke bokeh en een AF die zo snel is dat je alles kunt uitproberen wat je wilt. Ontdek perfectie.
Nikon.nl

PRAKTIJK

12 **Basiscursus Wintertour in Nederland**

Foto-ideeën voor het barre winterseizoen.

28 **Uitdaging: Bokeh**

Bekijk de resultaten van 'Koele sfeer'. Plus: een nieuwe opdracht!

32 **Foto-edit Lightroom: Eekhoorn**

44 **Spoedcursus Straatfotografie**

54 **Fotografisch dilemma**

Wat geef je vrij als fotograaf?

60 **Hands On: Op de piste**

62 **Expertcursus Sfeervolle winterportretten**

Portretten bij weinig licht.

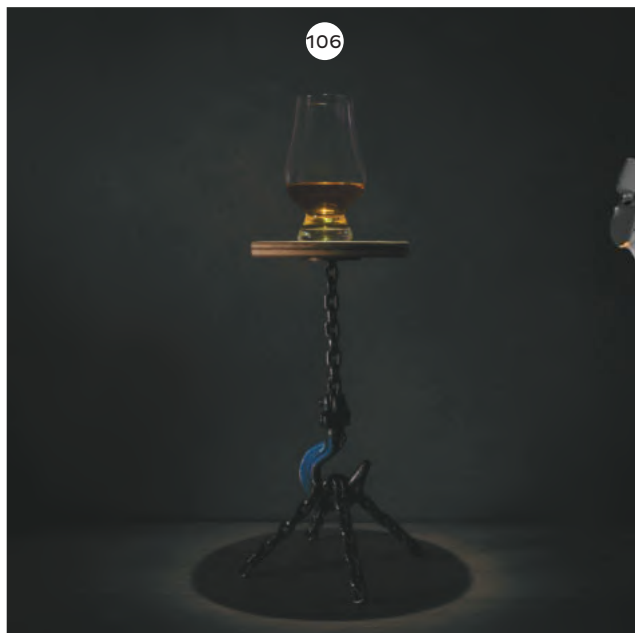
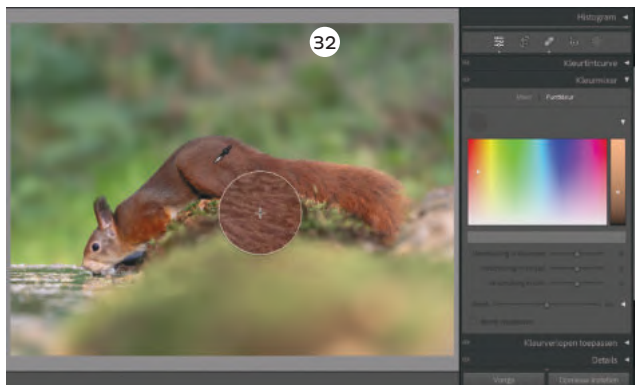
79 **Quickstart Lightroom: Puntkleur**

81 **Quickstart Lightroom: Vage lens**

82 **Foto-edit Photoshop: Foodfotografie**

106 **Stilleven**

Experimenteren met objecten en licht.

56 **Portfolioreview Interieurfotografie**

Fotograaf Ralph Reniers beoordeelt het portfolio van Lisette de Jong.

72 **Duik in de sneeuw!**

9 winterlocaties dicht bij Nederland

92 **Feedback Diepte**

Fotograaf Ellen van den Doel beoordeelt foto's van 5 Zoomers!

112 **#Zoom.nl**

120 **Gallery – Dieren in de winter**

TECHNIEK

6 **Flits**

De laatste cameranieuwtjes

11 **Cameragadget Bushnell Core S-4K**

48 **Printen of laten printen?**

Kooggids voor een (professionele) fotoprinter.

96 **Praktijkreview Sony FE 135mm F1.6 GM**

Vlijmscherpe beelden.

100 **Opslag voor de eeuwigheid?**

Geheugenoplossingen voor de lange termijn.

113 **Review Panasonic Lumix G9 II**

114 **Review DJI Air 3**

118 **Review Pentax K3 III Monochrome**

INSPIRATIE

22 **In The Picture**

De conceptuele portretten van van Raoul Baart.

40 **Fotografiegeheimen: Trouwfotografie**

De diepte in met drie experts uit het vakgebied!

Sony A9 III

Alpha goes global ↘

TER GELEGENHEID VAN het tienjarig bestaan van de trendsettende A(lpha)-serie fullframe-systeemcamera's introduceert Sony de A9 III, die met zijn Global Shutter-beeldsensor een nieuw tijdperk inluidt. Deze techniek, waarbij het hele sensorbeeld op exact hetzelfde moment wordt uitgelezen en vastgelegd, stelt fotografen en filmers in staat om zonder vervorming ('rolling-shutter-effect') of black-outs tot 120 beelden per seconde vast te leggen. Daarnaast is het mogelijk om te flitsen met sluitertijden tot een duizelingwekkende 1/80.000 seconde. Zonder dat je aan flitskracht inboet, zoals bij reguliere kortetijdsynchronisatie. De fullframe-sensor met 24,6 megapixel wordt ondersteund door AI-gestuurde autofocus met oogherkenning en vijfassige in-body-beeldstabilisatie (winst maximaal acht stops). Dit zorgt voor scherpe en onvervormde beelden onder alle omstandigheden. Een snelle zoekerbeeldverversing, een ultrahoge burstrate met Pre-Capture-optie ondersteund door twee voor zowel SD- (UHS-II) als CFexpress-kaarten (type A) geschikte geheugenkaartsleuven en de eerdergenoemde kortste sluitertijd van 1/80.000 seconde (1/16.000 seconde bij continu-opnamen) maken van de A9 III een snelheidsmonster, zonder in te boeten op precisie. Een verbeterde handgreep en de optionele verticale grip zorgen voor comfort, terwijl het meervoudig verstelbare aanraakscherm en de elektronische zoeker met bijna 9,5 miljoen beeldpunten de bediening en controle vereenvoudigen. Voor videografen biedt de A9 III 4K/120p-opnamen zonder crop en 4K/60p-video met 6K-oversampling. S-Cinetone zorgt voor

filmische huidtinten en natuurlijke kleuren. Met functies voor snelle dataoverdracht en compatibiliteit met verschillende kaartformaten sluit de A9 III goed aan bij een snelle workflow. Een afspeelfilter bij het terugkijken van je foto's maakt het mogelijk om een groot aantal beelden te selecteren. Sony kijkt ook vooruit met de belofte van firmware-updates en nieuwe ondersteunende apps en tools voor remote shooting. Tot slot is de duurzame body voorzien van verbeterde afdichtingen tegen vocht en stof voor gebruik onder de meest veeleisende omstandigheden. De Sony A9 III moet inmiddels (vooruit) te bestellen zijn voor een bodyprijs van plusminus € 7.000,-.

WWW.SONY.NL

Nikkor Z 600mm f/6.3 VR S

Lange lichtgewicht

NIKON HEEFT HET Nikkor Z 600mm f/6.3 VR S fullframe-objectief uitgebracht, als uitbreiding op het assortiment uit de S-Line. Dit superteleobjectief met een vaste brandpuntsafstand is geschikt voor fotografie uit de hand en bedoeld voor het vastleggen van verschillende onderwerpen, variërend van wildlife en sport tot luchtvaart. Het objectief weegt ongeveer 1470 gram inclusief statiefgondel, wat het tot een lichtgewicht maakt in zijn soort. Het ontwerp is gericht op een evenwichtige gewichtsverdeling met het zwaartepunt dicht bij de camerabody, wat gebruik uit de hand zou moeten vergemakkelijken. Een en ander is mogelijk dankzij gebruik van een speciaal Phase Fresnel-lenselement. Het objectief is ontworpen om heldere en scherpe beelden te leveren met een vloeiende bokeh, ook onder minder gunstige lichtomstandigheden, zoals bij tegenlicht en in de schemering. Dit laatste dankzij de VR-beeldstabilisatie die maximaal zes stops extra marge biedt. Het AF-systeem werkt praktisch geruisloos en is geschikt om snel bewegende onderwerpen te volgen. Dankzij de afdichtingen en fluorcoating op de frontlens is het objectief geschikt voor gebruik onder slechte weersomstandigheden. Ook kan het gecombineerd worden met teleconverters uit de Z-serie zonder noemenswaardige invloed op de beeldkwaliteit. De Nikkor Z 600mm f/6.3 VR S is inmiddels verkrijgbaar voor een adviesprijs van € 5.799,-.

WWW.NIKON.NL

CANON RF 24-105MM F2.8L IS USM Z

Voor foto én film

DE NIEUWE RF 24-105mm F2.8L IS USM Z is volgens fabrikant Canon een baanbrekende toevoeging aan het assortiment, speciaal ontwikkeld om te voldoen aan de groeiende vraag naar 'hybride' apparatuur voor zowel fotografieren als filmen. Dit fullframe-objectief koppelt het zoombereik van de RF 24-105mm F4L IS USM aan de hoge lichtsterkte van de RF 24-70mm F2.8L IS USM. Met vijfenhalve stop winst van de optische beeldstabilisatie, oplopend tot acht stops in combinatie met beeldstabilisatie in de camerabody, wordt optimale stabiliteit bij opnamen uit de hand gegarandeerd. Voor een nog grotere veelzijdigheid kunnen filmmakers de functionaliteit van deze lens uitbreiden met de nieuwe powerzoomadapters. Filmmakers zullen ook blij zijn dat extra aandacht is besteed aan de onderdrukking van 'focus breathing'. De adapters maken ook langere opnamesessies mogelijk en geven volledige controle over het in- en uitzoomen. Het gewicht bedraagt 1430 gram en de filtermaat 82 mm. Het diafragma telt elf lamellen voor een vloeiende onscherpte, en de kortste instelafstand is 45 centimeter. De RF 24-105mm F2.8L IS USM Z wordt in december leverbaar voor een adviesprijs van € 3.659,99.

WWW.CANON.NL

NIKKOR Z 135MM F/1.8 S PLENA

Perfekte beeldkwaliteit

LICHTSTERKE VASTE BRANDPUNTEN zijn geliefd onder veeleisende fotografen. Voor deze doelgroep brengt Nikon de Nikkor Z 135mm f/1.8 S Plena uit. Dat aan het S-label een aparte naam is toegevoegd, wijst er al op dat je iets bijzonders in huis haalt. Behalve een volgens de maker 'verbluffende scherpste', zelfs bij volle lensopening, belooft dit nieuwe teleobjectief ook een oogstrelende bokeh. Dit laatste mede dankzij een ronde diafragmaopening met maar liefst elf lamellen. De optische constructie omvat niet minder dan 16 elementen in 14 groepen, met daaronder een groot aantal elementen van speciaal glas. De snelle inwendige scherpstelling heeft een kortste instelafstand van 82 centimeter. Verder is het objectief weerbestendig uitgevoerd en voorzien van een fluorcoating op de frontlens. Uiteraard is dit geen objectief dat zomaar in een gaatje in je fototas past, met een lengte van bijna 14 centimeter en een gewicht van haast een kilo. De filtermaat bedraagt een kloeke 82 mm. Ook de prijs is aan de maat: € 2.999,-. De Nikkor Z 135mm f/1.8 S Plena is inmiddels leverbaar.

WWW.NIKON.NL

Canon RF-S 10-18mm F4.5-6.3 IS STM

Ideaal voor op reis

DE CANON RF-S 10-18mm F4.5-6.3 IS STM is een nieuwe (ultra)groothoek-zoomlens ontworpen voor EOS R-systeemcamera's met een aps-c-sensor, zoals de EOS R10, R7 en R50. Omgerekend naar fullframe loopt het zoombereik van 16 tot 29 mm. Gecombineerd met een compacte, inschuifbare en lichte constructie is het objectief daardoor geschikt voor onder meer reisfotografie, landschapsfoto's, stadsgezichten en vloggen. Ondanks het bescheiden gewicht van slechts 150 gram is optische beeldstabilisatie aan boord. Deze biedt vier stops extra marge, oplopend tot zes stops gecombineerd met beeldstabilisatie in de body. De Canon RF-S 10-18mm F4.5-6.3 IS STM is verkrijgbaar vanaf december voor een adviesprijs van € 409,99.

WWW.CANON.NL

Leica M11-P en Summicron 28mm

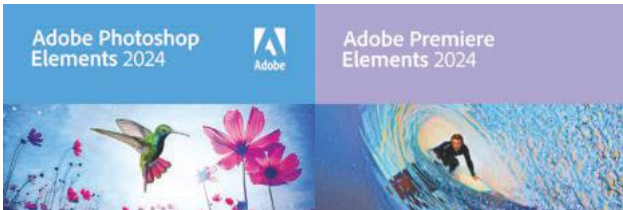
Authentiek dan ooit

LEICA HEEFT DE M11-P aangekondigd, een variant van de reguliere M11 fullframe-meetzoekercamera, speciaal aangepast voor fotojournalistiek. Voor onopvallend gebruik onder ruige omstandigheden is het kenmerkende rode Leica-puntje vervallen en is de 60-megapixelcamera voorzien van een 'dark chrome'-coating op de zoeker, een krasbestendig scherm van saffierglas en extra intern geheugen in vergelijking met het standaardmodel. De zilverkleurige uitvoering van de M11-P heeft een messing bovenplaat en is daardoor 20 procent zwaarder dan de matzwarte versie. In dit tijdperk van 'fake news' en beeldmanipulatie introduceert de M11-P een belangrijke innovatie: het is de eerste camera op de markt die bestanden digitaal kan ondertekenen en 'Content Credentials'-metadata kan toevoegen. Deze metadata, ontwikkeld door het Content Authenticity Initiative, worden naast de gebruikelijke exif-data opgeslagen om de authenticiteit van afbeeldingen te waarborgen, essentieel bij disciplines zoals reportagefotografie. Het Content Authenticity Initiative is een samenwerkingsverband van onder meer Adobe, Intel, de BBC, Microsoft en chipontwerper Arm, gericht op beveiligde en betrouwbare herkomst- en bewerkingmetadata in bestanden. Dit initiatief krijgt steun van grote cameramerken en mediabedrijven, wat de adoptie en ontwikkeling van de bijbehorende tools bevordert. Naast deze camera kondigde Leica de Summicron-M 28mm F2 ASPH. aan: een herziene versie van de compacte groothoeklens met M-vatting voor de meetzoekercamerajlijn. Deze lens, die een eerdere versie met dezelfde naam vervangt, is voorzien van een nieuw ontwerp en een geïntegreerde zonnekap die kan worden uitgeschoven of ingetrokken. Het optische ontwerp bestaat uit 9 elementen in 6 groepen, met handmatige scherpstelling en een kortste instelafstand van 40 centimeter. Volgens de maker is dit objectief ideaal voor fotojournalistiek, straat- en documentairefotografie, mede omdat je al op de volle lensopening scherpe beelden kunt krijgen. De Leica M11-P moet inmiddels in beide uitvoeringen leverbaar zijn voor een bodyprijs van € 8.950,-. De Summicron-M 28mm F2 ASPH. is vanaf eind november verkrijgbaar voor een adviesprijs van € 4.550,-.

WWW.TRANSCONTINENTA.NL

WWW.LEICA-CAMERA.COM

PHOTOSHOP EN PREMIERE ELEMENTS 2024

Nieuwe versies ↗

BEHALVE VOOR DE Creative Cloud-apps voor professionals en gevorderde hobbyisten introduceert Adobe ook jaarlijkse updates voor zijn gebruiksvriendelijke beeld- en videobewerkingsprogramma's Photoshop Elements en Premiere Elements. De updates brengen dit jaar een verbeterde gebruikservaring en nieuwe creatieve mogelijkheden, mede dankzij kunstmatige intelligentie (AI). In Photoshop Elements 2024 is de meest opvallende vernieuwing de gebruikersinterface, met een nieuw ontworpen donkere modus en één-klik-oplossingen als onderdeel van de het paneel Snelle handelingen. Dit paneel biedt 25 opties voor efficiënte beeldbewerking, zoals het selecteren van achtergronden en het verwijderen van jpeg-artefacten. Verder maakt de update het bewerkingsproces efficiënter door alle tekstopties te centraliseren en een nieuwe creatieve tekststijl voor socialmediaposts toe te voegen. Premiere Elements bevat een aantal dezelfde verbeteringen, waaronder de vernieuwde gebruikersinterface en de donkere modus. Een unieke toevoeging is de Reels-functie, die automatisch interessante clips selecteert en combineert tot een highlight-reel. Ook zijn er nieuwe audio-effecten, zoals ReVerb en DeHummer, om de audiokwaliteit te verbeteren. Beide programma's ondersteunen nu ook het gebruik van gratis Adobe Stock-foto's en bieden templates voor verschillende socialemediaformats. De Elements Web- en Mobile- apps, hoewel nog in het bètastadium en alleen in het Engels, beloven verbeterde interoperabiliteit en synchronisatie tussen mobiele, desktop- en webversies van Elements. De 2024-versies van Photoshop Elements en Premiere Elements zijn per direct beschikbaar voor download, waarbij de prijzen voor volledige licenties en upgrades gelijk zijn gebleven. Voor beide programma's afzonderlijk betaal je € 100,43 voor de volledige versie en € 82,28 bij een upgrade. Beide programma's samen kosten € 151,25 respectievelijk € 124,63.

WWW.ADOBE.COM/NL

Sony FE 300mm F2.8 GM OSS

Veelzijdig teleobjectief

MET DE FE 300mm F2.8 GM OSS breidt Sony het G Master-assortiment teleobjectieven uit, gericht op fotografen die behoefte hebben aan snelheid, draagbaarheid en precisie. Voor de sport- en wildlifefotograaf biedt deze vaste brandpunt een unieke combinatie van lichtsterkte, mobiliteit en beeldkwaliteit. Met een gewicht van slechts 1470 gram is deze lens volgens Sony de lichtste in z'n klasse. Dit bescheiden gewicht en de snelle, precieze autofocus moeten de kans op vermoeidheid bij langdurig gebruik verminderen. Dit maakt het een ideaal objectief om bewegende onderwerpen vast te leggen, terwijl de ingebouwde beeldstabilisatie bijspringt om bij opnamen uit de hand bewegingen van de fotograaf te onderdrukken. Bij onvoorspelbaar bewegende onderwerpen komt de MODE3-stand van pas, waarbij ook het zoekerbeeld zoveel mogelijk gestabiliseerd wordt. Sony heeft de lens uitgerust met drie Super ED-elementen en één ED-element om chromatische aberratie tegen te gaan, waardoor je een hoge resolutie en dito contrast kunt verwachten. Voor liefhebbers van een romige bokeh gecombineerd met een kleine scherptediepte pronkt dit objectief met een effect kenmerkend voor de G Master-serie,

CANON RF 200-800MM F6.3-9 IS USM

Enorm bereik, bescheiden prijs ↘

VOOR DE LIEFHEBBERS van het langere spul introduceert Canon de RF 200-800mm F6.3-9 IS USM: een supertelezoomlens voor fullframe-systeemcamera's, die een nieuw tijdperk inluidt voor natuur- en sportfotografen. Met z'n maximale brandpuntsafstand van 800 mm, eventueel verder uit te breiden tot 1600 mm via een converter, is dit meteen de telezoomlens met het grootste bereik voor de RF-vatting. Deze lens is uitgerust met robuuste afdichtingen tegen spatwater en stof, waardoor fotografen onder de meest uitdagende omstandigheden toch uitzonderlijke beelden kunnen produceren. Omdat je niet altijd een statief bij de hand hebt, is ook een geavanceerd beeldstabilisatiesysteem present, dat tot vijfenhalve stop extra marge biedt. Dit kan zelfs oplopen tot zevenenhalve stop in combinatie met EOS R-camera's die voorzien zijn van beeldstabilisatie in de body. Met z'n snelle autofocus, indrukwekkende zoombereik en hoogwaardige optische constructie stelt de RF 200-800mm gebruikers in staat om kwalitatief hoogstaande foto's en video's te maken, ook van kleinere onderwerpen dankzij een maximale afbeeldingsmaatstaf van 1:4. De lens is daarmee een uitstekende keuze voor serieuze hobbyisten die de grenzen van natuur- en sportfotografie willen verleggen en willen vastleggen wat voorheen buiten hun bereik lag. Met een gewicht van ruim twee kilo en een lengte van ruim 31 centimeter is deze supertelezoom nog redelijk meeneembaar, en dankzij z'n adviesprijs van € 2.439,99 ook betaalbaar voor een breder publiek. De Canon RF 200-800mm F6.3-9 IS USM wordt leverbaar in december.

WWW.CANON.NL

waardoor je onderwerpen mooi loskomen van de achtergrond. Het diafragma met elf afgeronde lamellen draagt aan de fraaie onscherptewergave bij, en de kortste instelafstand is twee meter. Dankzij de robuuste, weerbestendige uitvoering en functies als 'preset focus', focus-hold-knoppen en compatibiliteit met teleconverters is de lens veelzijdig inzetbaar. De Sony FE 300mm F2.8 GM OSS wordt in januari leverbaar voor een adviesprijs van € 6.700,-.

WWW.SONY.NL

ROOK & MIST

waar en wanneer je maar wil

Complete
Smoke B
startset
€ 199,-

IMAGES: HILLE HILLINGA

NIEUW! LENS GO SMOKE B

Lichtgewicht, handhield rookmachine

De Lensgo Smoke B is een lichtgewicht, oplaadbare handhield rook- en mistmachine. Beeldmakers kunnen nu overal snel en eenvoudig hoogwaardige rook en mist van filmkwaliteit produceren.

Wil je een rookgordijn? Wil je fijne mist? Rook op een specifieke plek of moment? Met de meegeleverde Smoke B accessoires kun je in korte tijd verschillende indrukwekkende en zeer bruikbare effecten creëren.

Weg met beperkt houdbaar droogijs, de Smoke B is perfect inzetbaar voor jouw portret-, product- of voedsel fotografie en filmprojecten. Je verkort je voorbereidingstijd en gestress want het apparaat is eenvoudiger te bedienen dan traditionele rookmachines.

Met de Lensgo Smoke B kun je magische effecten precies naar wens vormgeven en je creatieve beelden naar een nog hoger plan tillen. En dat voor een spectaculair lage prijs.

Inhoud Lensgo Smoke B startset

Rookmachine | Mistventilator | Rechte en gehoekte plastic slang | Zachte silicone slang | Hogedruk mondstuk | Vloeibaar rookfilter | 6 flacons vloeistof | Vloeistoftank | Afstandsbediening | Opladsnoer | Etui

Het is feest bij Kamera Express en Profonet!

De feestmaand is weer begonnen! Dit is natuurlijk de tijd van gezellig samen zijn, lekker eten en cadeautjes geven. Weet je niet zo goed wat je op je verlanglijstje moet zetten? Kamera Express en Profonet helpen je graag op weg. Met deze tips leg je de feestelijke sfeer vast én breng je het in huis onder de boom.

Schiet een sfeervolle foto met een lichtsterke lens

In de decembermaand is er vaak maar weinig natuurlijk licht als je een foto wil maken, bijvoorbeeld tijdens het kerstdiner. Het is daarom aan te raden een lichtsterke lens te gebruiken met bijvoorbeeld een maximaal diafragma van F/2.8 of lager. Heb je nog geen lichtsterke lens? Die kun je ook op je verlanglijstje zetten! Door met een groot diafragma te fotograferen, komt er veel licht binnen en kun je een snellere sluitertijd en lagere ISO-waarde gebruiken. Dit kan prachtige bokeh-foto's opleveren waarbij de kerstverlichting eruit ziet als wazige bollen. Dit zorgt gegarandeerd voor een sfeervolle kerstfoto!

Hang deze kerstfoto aan de muur

Haal de gezelligheid in huis tijdens de donkere dagen met prachtige wanddecoratie! Hang je favoriete foto naast de kerstboom, in je slaapkamer, boven de open haard of maak een unieke fotomuur met ronde of hexagon wanddecoraties! Alles voor een gezellige kerstsfeer aan de muur!

Maak de jaarlijkse familiefoto met je camera op een statief

Als je in een donkere omgeving zonder flits fotografeert, wordt de sluitertijd vaak te lang om uit de hand te kunnen schieten.

Dit kun je makkelijk oplossen door je camera op een statief te zetten! Daarnaast is een statief ook onmisbaar als je een familiefoto naast de kerstboom wil schieten, anders kom je immers zelf niet op de foto.

Bonustip: geef de familiefoto's cadeau in de vorm van een prachtig fotoboek van Profonet!

Verzamel je foto's in een jaarkalender

Eigenlijk wil je de gezellige sfeer van de feestmaand het hele jaar vasthouden en wat let je? Verzamel je favoriete en meest sfeervolle foto's in een jaarkalender. Dan kun je elke maand terugdenken aan alle mooie momenten. Dit is ook een prachtig cadeau voor onder de boom!

Ben je geïnspireerd geraakt om aan de slag te gaan?

Scan deze QR-code voor de cadeaus voor onder de boom van Kamera Express:

Profiteer via deze QR-code van de feestelijke korting van Profonet:

Kamera Express is verkozen tot **beste winkelketen** van 2023-2024

profonet
powered by

Bushnell Core S-4K

Wildcamera voor de natuurfotograaf

Misschien denk je bij een wildcamera aan biologisch onderzoek of het ontdekken van een uitgestorven gewaande diersoort. Toch is ook voor de gepassioneerde natuurfotograaf een wildcamera een nuttig stuk gereedschap. Zoom.nl testte de Bushnell Core S-4K.

TEKST HANS KLUPPEL

↘ Een wildcamera is een compacte automatische camera in een weerbestendige behuizing. Deze monteert je op een statief of met een riem aan een boom. Door gebruik te maken van de diverse sensoren maakt de camera een serie foto's of een video op het moment dat deze iets in beeld waarneemt waar de sensoren op reageren, bijvoorbeeld warmte of beweging. De kwaliteit van de foto's is niet geweldig, maar dat is ook niet het einddoel. Je gebruikt een wildcamera tijdens de voorbereiding van je wildlifefoto om te achterhalen of een dier dat je graag wilt fotograferen wel voorkomt op de locatie waar je je bevindt.

Zeer robuust

De Bushnell Core S-4K No Glow is zo'n wildcamera, waarbij de toevoeging 'No Glow' aangeeft dat de infrarode flits praktisch onzichtbaar is en daardoor minder snel je onderwerp afschrikt. De behuizing komt direct zeer robuust over en is duidelijk bestand tegen weersinvloeden. Met de statiefaansluiting en meegeleverde stevige riem monteert je de camera eenvoudig

waar je wilt. Houd er rekening mee dat de beeldhoek van de camera 50 graden is. Maar dat zie je ook direct op het handige kleuren-lcd-scherm van 1,5 inch, waarmee je direct ziet welk beeld de camera gaat vangen. Hang de camera ongeveer op gelijke ooghoogte met het dier dat je verwacht aan te treffen. De fotoresolutie

Met de statiefaansluiting en meegeleverde riem monteert je de camera waar je maar wilt

is instelbaar van 2 tot 30 megapixels en de video op 720-, 1080- of 4K-resolutie.

In het menu vind je verder verschillende opties, zoals een instelbare lichtgevoelighed en drie standen voor

de sluitertijd. Je kunt de camera 24 uur per dag actief laten zijn of enkel overdag of juist 's nachts. Hoewel de camera zes stuks AA-batterijen nodig heeft terwijl we liever een oplaadbare accu hadden gezien, moet het apparaat het hier wel een jaar op uithouden bij een gemiddelde van 30 beelden per dag. De Core S-4K is een mooi stuk gereedschap voor de fanatiekere natuurfotograaf die op zoek is naar bijvoorbeeld een actieve dassenburcht.

Hoewel het door ons geteste model op het moment van schrijven nog slechts hier en daar te koop is voor een prijs van rond de 250 euro, zijn er voldoende andere, vergelijkbare modellen op de markt voor ongeveer dezelfde prijs. ■

Info

→ prijs
€ 249,-
→ website
www.bushnell.com
→ importeur
www.transcontinenta.nl

LEZERSTIP

Molens

Wil je een typisch Hollands winterbeeld maken, ga dan naar de Kinderdijk zodra er geschaatst wordt!

WILCO BOS,
@ HITTHATSHUTTER

Kinderdijk in de winter in combinatie met schaatsers en prachtig licht: een recept voor een topplaat!

WILCO BOS, @ HITTHATSHUTTER

NIKON D850 · ISO 125 · F 5 ·
1/200 SEC · 90 MM

Foto-ideeën voor het barre
winterseizoen

Wintertour in Nederland

In deze basiscursus nemen we je mee op een wintertour door Nederland. Uiteraard hopen we dat de winter het Hollandse landschap omtouert tot een magische wereld van ijs en sneeuw, waarbij ook prachtige natuurlijke fenomenen zich laten zien. Dan kun je misschien wel de baard van Koning Winter fotograferen, of eekhoorns in de sneeuw! We laten je verschillende winterse locaties in Nederland zien, waarbij diverse fotografiegenres aanbod komen. Laat nu de winter maar komen!

TEKST EDWIN GIESBERS

Winterse bergen

De Limburgse heuvels zijn bij uitstek geschikt om nét wat andere winterfoto's te maken dan in het vlakke deel van Nederland. Door de inrichting van het typische Limburgse landschap kun je namelijk prima met lijnen, vlakken en rijen bomen werken, die het beeld mooi verdelen – veel beter en makkelijker dan in een vlak landschap. Zoek een wat hoger standpunt op en je kunt van daaruit prima het heuvellandschap fotograferen. Een beetje rijp op de ondergrond kan al een fijne winterse sfeer

opleveren. Maar ook een laagje sneeuw laat de lijnwerking van welbekende landweggetjes en rijen bomen daarlangs intact. En terwijl de rest van Nederland nog vol verwachting op sneeuwval wacht, is de kans groot dat er in Zuid-Limburg al een mooie laag sneeuw ligt. Zoals bij alle foto's met veel wit geldt dat je de belichting bij sneeuwfoto's moet compenseren met plus één tot twee stops (EV) om de sneeuw helderwit te krijgen in plaats van grijs. Bij zonnige omstandigheden kan in de schaduwpartijen wat

ZOEK EEN WAT HOGER STANDPUNT OP OM VANAF DAAR EEN HEUVELLANDSCHAP TE FOTOGRAFEREN

meer blauw ontstaan, wat het winterse karakter versterkt. Maar ook op bewolkte dagen kun je prima een wit en winters landschap fotograferen. Zet dan ook eens

Statief

→ Bij het fotograferen van ijspatronen is een statief bijna onontbeerlijk. En dan liefst een statief waarbij je de poten (bijna) horizontaal kunt plaatsen, zodat je ook lager bij het ijs de kleine details kunt fotograferen. Omdat je meestal van boven naar beneden fotografeert, waarbij de camera parallel wordt gehouden aan het ijsvlak, kom je in een wiebelige houding terecht. In combinatie met een klein diafragma, dat lange sluitertijden geeft, vergroot dit de kans op een onscherpe foto. Omdat een statief met rubberen voetjes minder stabiel staat, is het beter om dit statief of de voetjes te vervangen door (een uitvoering met) spikes. Bij sommige statieven kun je de rubberen voetjes terugdraaien, waarna de spikes tevoorschijn komen. Door gebruik van deze spikes schuiven de poten minder snel weg op het ijs en staat alles nóg stabiel.

macrofotografie maar kleine oppervlaktes nodig om tot aansprekend beeld te komen. Om storende reflecties van de lucht of jezelf in het ijsvlak te voorkomen, kun je gebruikmaken van een simpel stuk geplastificeerd karton. Dit houdt je dan boven jezelf (als je voorovergebogen staat) en het ijsvlak, wat prima werkt tegen reflecties. Je zult zien dat je beeld meer contrast en kleur krijgt. Nóg een reden om een statief mee te nemen: je hebt ten minste één hand vrij.

Heeft het voldoende gevoren, zodat het veilig is om het ijs op te gaan, dan is het oppervlak aan ijs waar je leuke details in kunt vinden natuurlijk aardig toegenomen. Pas echter wel op dat je niet met camera en al uitglijdt. Om ongewenste en onvoorzienbare buitelingen te voorkomen, kun je het beste onder je schoenen speciale grips met pinnen bevestigen. Deze zijn bij de meeste buitensportzaken te koop. Ook handig om mee in de sneeuw te lopen zonder ongewenste glijpartijen!

Winterse woestijn en eenzame vliegdennen

In Noordwest-Europa zijn gebieden waar het zand mag stuiven zeldzaam geworden. Stufzandgebieden hebben iets exotisch. In landen die gedomineerd worden door water en weilanden doen ze wat buitenlands aan. Men heeft het weleens over 'de Sahara van de Lage Landen'. Op de open vlakten heeft de wind vrij spel en kan het zand flink opstuiven. De grootste woestijn van Europa, het Kootwijkerzand, bevindt zich zelfs in Nederland. Dit gebied ligt in het westelijke deel van de Veluwe en is zevenhonderd hectare groot. Door de openheid van het gebied kan het koud en guur zijn in de winter, maar met een laagje rijp of sneeuw ook werkelijk prachtig. Je waant je in een andere wereld. Voor met name de landschapsfotografen onder ons

← Door bij zonopkomst te fotograferen, krijg je een mooi contrast tussen de warme tint van de zon en de koele tint van het Zuid-Limburgse landschap.

MANUELA DOLS,
MD_PICTURES
NIKON D7500 · ISO 100 · F 10 ·
1/160 SEC · 50 MM

in een fotobewerkingsprogramma zoals Photoshop de foto om naar zwart-wit. Dit kan de lijnwerking van de Limburgse landschap versterken en ook het beeld wat grafischer maken.

Ijsspatronen in de polder

Ijsspatronen fotograferen kan verslavend zijn! Als je daarmee eenmaal begint, weet je niet van ophouden. Dat komt vooral doordat de variatie aan vormen en patronen die je in een laagje ijs kunt ontdekken oneindig groot is. En je hebt echt maar een

klein plasje van één vierkante meter nodig om je opperbest te vermaken.

Een prima plek om hiermee aan de slag te gaan is de Ooijpolder: een prachtig gebied bij Nijmegen, met veel natuur en voldoende rustige weggetjes en wandelpaden.

Indien je dan nog niet over het ijs kunt lopen, kun je altijd nog vanaf de kant de ijspatronen aan de rand van de oever fotograferen. Ook plasjes bevroren regenwater in karrensporen kunnen in het begin van de vorstperiode al heel bruikbare fotomogelijkheden bieden. Je hebt tenslotte voor

1 Als luchtbellen (vaak van methaangas in de bodem) bevroren in de bovenste laag ijs ontstaat een mooi herhalend patroon.

JEANNETTE NEDERLOF-BESEMER, @JEANNETT ENB
NIKON Z6 · ISO 2500 · F 11 ·
1/160 SEC · 250 MM

2 Als er net een laagje ijs over het weiland ligt, krijg je een fijne combinatie van ijsbellen met daaronder een laag van grassprietjes.

CEMAL KAZANKAYA, @CEMALKAZANKAYA
NIKON Z7 · ISO 640 · F 8 ·
1/1000 SEC · 105 MM

3 Door een hoge plaatsing van de horizon hebben de ijsbobbels de ruimte gekregen en is diepte in het beeld ontstaan.

RAOUL BAART, @WEIMARAAN
NIKON D800 · ISO 100 · F 14 ·
0,8 SEC · 24 MM

4 In de winter kun je bij vennetjes goed spelen met een voorgrond van bevroren vennen met pijpenstrootje.

JAN KOPPELAAR, @JKOPPELAAR
SONY A77 II · ISO 50 · F 11 ·
1,3 SEC · 10 MM

is het dan genieten.

Kenmerkend voor dit soort gebieden zijn de grillig gevormde vliegdennen, dankbare onderwerpen in de leegte van een winters stuifzandlandschap. Je kunt zo'n vliegdennen met sneeuw of rijp laag in beeld plaatsen, zodat deze mooi afsteekt tegen een staalblauwe lucht. Maar als je vroeg op pad gaat, kun je ook het strijklucht over de sneeuw laten spelen en dan de horizon

met een enkele vliegden wat hoger in beeld plaatsen, zodat je meer diepte in het beeld creëert. Om die sneeuw nog maagdelijk te fotograferen is het wel verstandig om vroeg in het gebied te zijn, voordat het er druk wordt en veel voetsporen het beeld ontsieren.

Wil je het hoger op zoeken, dan kan dat ook. Vanaf de parkeerplaats aan de Houtvester van 't Hoffweg loop je via het wandelpad

binnen, en een paar minuten later ben je aan de rand van het Kootwijkerzand. Daar staat een uitkijktoren van waaruit je een prachtig zicht hebt op de uitgestrekte omgeving van het stuifzandgebied. Een aanrader bij zonsopkomst!

Ijsbellen in Meinerswijk

In de uiterwaarden is het water constant in beweging, en soms valt hoogwater samen met een vorstperiode. Hierdoor zijn ondergelopen uiterwaarden een waar feest voor de macrofotograaf. Uiterwaardenpark Meinerswijk is zo'n gebied. Midden in Arnhem kun je hier helemaal buiten zijn. Gelegen aan de Rijn en op een steenworp afstand van stadion GelreDome – thuishaven van voetbalclub Vitesse – is dit de ideale plek om prachtige macrofoto's te maken van ijsdetails, zoals bevroren luchtbellen in een laagje ijs. Een dun laagje ijs boven een weiland is al voldoende voor uren ijspret. Het is net genoeg om een doorkijkje te bieden naar de onder het ijs gelegen grassprietjes. Bevroren luchtbellen zorgen dan in het ijs voor een fraai herhalend patroon.

Om dit soort beelden te maken, dien je voorzichtig te werk te gaan. Een kleine aanraking met je voet of statiefpoot op het ijs en het hele kunstwerkje zal voor je ogen verdwijnen. Je kunt in dit soort gevallen prima een eenbeenstatief gebruiken voor wat meer stabiliteit. Daarmee kun je dan iets naar voren hellen om precies boven de ijsbellen uit te komen. Gebruik een klein diafragma om zoveel mogelijk de scherpte van hoek tot hoek te laten lopen. Daarbij houd je ook de camera zo parallel mogelijk aan het ijsoppervlak. Pas ook op voor reflecties van de lucht in het ijs. Bij kleine oppervlakten kun je met je eigen lichaam boven het ijs voor een schaduw zorgen, zodat je geen last meer hebt van reflecties. Als de zon wat lager staat, kun je wel wat zonlicht van de zijkant op het ijs gebruiken. Dit licht creëert wat meer kleur in het gras onder de laag ijs.

Paard van Marken

Een van de ultieme winterse onderwerpen voor landschapsfotografen is de vuurtoren van Marken, in de volksmond beter bekend onder de naam 'Paard van Marken'. De mooiste winterfoto's van deze iconische vuurtoren maak je als de baai rondom de vuurtoren is dichtgevroren. Als het een paar dagen flink heeft gevoren, wordt het tijd om de webcam van het

3

LEZERSTIP

Plannen

Verken je locatie van tevoren! Soms ben je uiteindelijk toch meer tijd kwijt om op de plek te komen waar je de foto wilt maken. Calculeer van te voren in waar je wilt fotograferen en hoe lang je, soms lopend, onderweg bent om op die plek te komen. Zo mis je niet het mooiste licht in de ochtend.

RAOUL BAART,
WEIMARAAN

Paard van Marken te checken. Zo voorkom je dat je voor niks op pad gaat. Zijn echter de omstandigheden goed, dan moet je ook niet te lang wachten. En als de weersverwachtingen goed zijn en een mooie zonnige dag is voorspeld, is het advies om de wekker vroeg te zetten. Want met name vlak voor en na zonsopkomst maak je hier de mooiste foto's van een ijsvlakte op de voorgrond met op de achtergrond de vuurtoren. Probeer dan ook eens te kijken of je het licht van de vuurtoren in beeld kunt 'vangen'.

Maak gebruik van een stevig statief om je compositie in alle rust goed te kunnen bepalen. Met een groothoekobjectief krijg je zowel de ijsvlakte als de vuurtoren prima in beeld. Een grijsverloopfilter kan handig zijn om het contrastverschil tussen lucht en voorgrond beter in balans te brengen.

Rijp in het vennenlandschap

In Nederland zijn we verwend met een grote variatie aan landschappen. Een

daarvan is het vennenlandschap, heel bijzonder vanwege het voedselarme karakter én het feit dat er bijzondere dieren en planten te vinden zijn. Nederland en mist zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. Met name in deze periode bestaat, vooral in een waterrijk gebied zoals de vennen, kans op mist. En die mist kan in de

winterperiode zorgen voor een mooie laag rijp op de vegetatie van pijpenstrootje rondom de vennen. Daardoor krijgt het landschap een winterse uitstraling, en zo zie je maar: je hebt echt geen sneeuw daarvoor nodig! Ook bij mist krijgt het landschap een ander uiterlijk.

Een prachtig vennengebied om te bezoeken ligt tegen de rand van Nijmegen: de Hatertse en Overasseltse Vennen. Het landschap is glooiend, met een hoogteverschil van vijftien meter tussen het laagste en hoogste punt. Dit glooiende karakter maakt het extra interessant voor landschapsfotografie. Het gebied is zo'n 530 hectare groot en er zijn 24 vennen te ontdekken. Om de hotspots in en langs het vennengebied te ontdekken is het raadzaam dat je het gebied vooraf een of meerdere keren bezoekt. Als het dan op een gegeven moment met rijp of sneeuw interessant is voor een winterse serie foto's, weet je zo precies waar je moet zijn en hoeft je niet meer gehaast

4

1

te gaan rondwandelen. Voor je het weet, is namelijk ook het mooie eerste licht verdwenen.

Schotse hooglanders in het Deelerwoud

Het Deelerwoud ligt naast de bekende Nationale Parken Hoge Veluwe en Veluwezoom, maar is voor een winters bezoek meer dan de moeite waard. Het is 2400 hectare groot en een stuk rustiger dan zijn grotere broers. Met name fijn als je rustig en ongestoord lekker wilt fotograferen. Het gebied heeft mooie bossen en heidevelden en je kunt hier allerlei wild spotten, zoals damherten, edelherten en reeën. Ga dan vroeg op pad, want dan heb je een grotere kans om ze tegen te komen. Uiteraard ga je dan voor een laagje sneeuw in het landschap, zodat je de dieren nog eerder spot. Een beetje geluk moet je wel hebben om ze te kunnen fotograferen. Een grotere kans heb je om de Schotse hooglanders tegen het lijf te lopen: enorme runderen met grote horens en een roodbruine langharige vacht. Zo kunnen ze prima tegen de winter, en ze zijn bovendien in een winters landschap heel fotogeniek met dat stoere uiterlijk. Ga je met sneeuwval op pad, dan heb je ook nog kans dat je ze aantreft met een laagje sneeuw op hun vacht; een leuk extraatje. Schotse hooglanders hebben een rustig karakter, maar houd altijd wel een gepaste afstand. Zeker als er een jong kalfje in de groep aanwezig is.

LEZERSTIP

Sneeuwlokken

Bij sneeuwval kan het soms lastig zijn om je onderwerp scherp in beeld te krijgen, vanwege de sneeuwlokken die vlak voor je camera dwarrelen. Op zo'n moment kan het handig zijn om handmatig scherp te stellen.

RENÉ DE VRIES, @RENEDEVRIES

2

bijzonder veel voor, omdat het ontstaan daarvan afhankelijk is van een combinatie van de juiste (hoge) luchtvochtigheid, vorst en een schimmel in het dode hout. Die laatste vinden we in het dode beukenhout. De schimmel perst vocht naar buiten, dat vervolgens bevroert. Is het echter te koud, dan doet de schimmel dit niet. Oud beukenbos, waar ook veel hout op de grond ligt, is de plek waar we moeten zijn. En een geschikt bos hiervoor is het Speulderbos bij Ermelo: een van de mooiste en oudste bossen van Nederland. Houd voor ijshaar goed de social media

De baard van Koning Winter

Een van de mooiste winterse fenomenen is ijshaar, ook wel de baard van Koning Winter genoemd. Van dichtbij bekeken lijkt het op spierwit haar en vormt het een leuke uitdaging voor macrofotografen om mee aan de slag te gaan. Het komt niet

3

4

in de gaten en ga op pad zodra de eerste meldingen te zien zijn. Ga dan wel vroeg het bos in, als de temperatuur nog laag is. Eenmaal in het bos lopend zul je ontdekken dat ijshaar makkelijk tussen de dorre bruine bladeren opvalt. Het doet vanaf enige afstand denken aan witte zakdoekjes die men is vergeten. Een macro-objectief met een brandpuntsafstand van 50 tot 100 mm is ideaal om ook de fijnere structuren van ijshaar goed te kunnen vastleggen. Prachtig om van dichtbij te zien! Wees echter wel voorzichtig, want ijshaar is kwetsbaar en breekt snel af.

Eekhoorns in de winter

De eekhoorn voedt zich voornamelijk met beukenootjes, dennenappels, eikels en hazelnoten. In de zomer eet hij echter ook insecten en rooft hij weleens de eieren uit een vogelnest. Omdat eekhoorns geen winterslaap houden, moeten ze om de winter door te komen een voedselvoorraad aanleggen. Ze zijn in de winter hoofdzakelijk 's ochtends actief, maar wel veel makkelijker te spotten dan in de herfst. Natuurlijk kun je tijdens een boswandeling een vluchtige ontmoeting hebben met een

eekhoorn, maar dat zal vaak niet tot een bevredigend fotografisch resultaat leiden. De grootste kans op goede foto's heb je in de verschillende vakantieparken, en dan met name die van Landal op de Veluwe, prachtig gelegen in de bossen. Hier zijn de eekhoorns aan de mensen gewend en komen ze vaak op het aangeboden voedsel af. Ze laten zich dan soms tot op enkele meters benaderen. Lekker luxe en met koffie en koek binnen bereik.

Om dan de trefkans te vergroten, dien je in de vroege ochtend wat voer op het terras te leggen. Je kunt hiervoor hazelnoten, ongezoeten pinda's of walnoten gebruiken. Maak gewoon een klein voederplekje op de bodem en de eekhoorns zul je snel genoeg zien verschijnen. Als de eekhoorns eenmaal doorhebben dat er wat te halen valt, zullen ze de komende dagen vast en zeker weer de voederplek bezoeken. Een telezoomobjectief vanaf 200 tot 400 mm voldoet prima voor winterse eekhoornfoto's, want schuw zijn de rooie rakkers echt niet!

Winterse ooievaars

Witte vogels in de sneeuw doen het goed. Denk aan wilde zwanen en

1 Om sneeuwval goed in beeld te krijgen, heb je een sluitertijd van 1/250 seconde of liefst nog korter nodig. Bij langere tijden vervagen de sneeuwvlokken.

RENE DE VRIES,
RENEDEVRIES
 NIKON Z 6 II · ISO 2200 · F 6 ·
 1/320 SEC · 340 MM

2 Indrukwekkend beeld, waarbij het lijkt alsof de Schotse hooglander op de fotograaf afstormt!

ALBERT BEUKHOF,
AGDBEUKHOF
 SONY A99 II · ISO 500 · F 5 ·
 1/1000 SEC · 100 MM

3 Van dichtbij gefotografeerd zie je de fijne details van ijshaar prima!

JANTINUS WEGGEMANS,
BRUNTIGE
 IPHONE XS · ISO 40 · F 1,8 ·
 1/121 SEC · 4,25 MM

4 Als eekhoorns even recht op in de sneeuw zitten, zijn ze nóg fotogenieker dan anders.

MICHEL ROESINK,
MHRROES
 NIKON D850 · ISO 1800 · F 6 ·
 1/1000 SEC · 350 MM

knobbelzwanen, en aan ooievaars. Maar ooievaars in de winter fotograferen? Die trekken toch naar het zuiden ...? De laatste jaren kan dat in Nederland toch echt wel. Dankzij de vroegere herintroductieprogramma's van de diverse buitenstations is bij een deel van de Nederlandse ooievaars de trekdrang naar Afrika niet meer aanwezig. Dankzij deze buitenstations hebben we nu weer 700 paren ooievaars in Nederland, want in de jaren zeventig was het bijna gedaan met deze fotogenieke vogel.

Gemiddeld blijven zo'n 500 vogels in de winter in Nederland. Een prima plek om ooievaars in de winterperiode te fotograferen is de zuidkant van Lelystad. Diverse nesten zijn ook te vinden in Natuurpark Lelystad. Hier zijn dan ook de afgelopen jaren veel ooievaars geboren. Diverse vogels hebben zich ook buiten de parken gevestigd. Ook zijn de ooievaars landelijk nieuws geworden omdat ze een hoogspanningsmast bij de A6 in Lelystad zijn gaan gebruiken om hun kroost groot te brengen. In de winterperiode verzamelen de ooievaars zich in groepen, zowel binnen als buiten Natuurpark Lelystad. En zo'n witte vogel met rode snavel doet het goed in een verder wit beeld.

Waddeneiland Texel

De Waddeneilanden zijn in de winter een prachtige locatie. Een weids landschap en lekker guur, met de winterse wind die over

EEKHOORNS ZIJN IN DE WINTER VOORAL 'S OCHTENDS ACTIEF, ZE HOUDEN GEEN WINTERSLAAP

Minder uitglijders

→ Niet alleen je statief heeft soms extra stabiliteit nodig op het ijs. Bij buitensportzaken kun je naast de eerdergenoemde grips ook antislipzooltjes kopen die met rubber en spikes zijn uitgevoerd. Deze zogenaamde overschoenen bevestigen je snel over je eigen schoen. Ze maken het risico dat je uitglijdt met je kostbare apparatuur minder groot.

het strand waait. Ook in de duinen kan het – met al wat koude nachten – prachtig zijn als het eerste licht tevoorschijn komt, terwijl zich in de schaduwgedelen van de duinen nog wat rijp op het zand bevindt. Menig landschapsfotograaf zal smullen bij echte winterse omstandigheden in de duinen en op het strand.

In de haven bij Oudeschild op Texel kun je eveneens fijne winterse plaatjes maken. Zeker als het flink gevroren heeft en wat ijsvorming is ontstaan. Bij de haven kun je dan mooie landschapsfoto's maken van de boten, de gebouwen en de molen. Deze staat er al vanaf 1902 en is een prachtige eyecatcher in jouw landschapsfoto. Ga je vlak na zonsondergang, in het blauwe uurtje, dan zijn er wat lampen aan die met hun warme tint mooi contrasteren in het blauwe licht.

Ook vogelfotografen komen in de winter op Texel en de andere Waddeneilanden aan hun trekken. Ganzen in overvloed, vooral rotganzen en brandganzen. Ook bijzonder leuk zijn de overwinterende drieteenstrandlopers. Je vindt ze op het strand aan de vloedlijn, waar ze ononderbroken heen en weer rennen. Schuw zijn ze allerminst. Ga voor een mooie voor- en achtergrondonscherpte op het strand liggen, op gelijke hoogte met het 50 gram wegende, witgrijze vogeltje. Een teleobjectief vanaf 400 mm is prima om deze kleine, snelle rakkers groot genoeg in beeld te krijgen.

Molens en schaatsers

Een van de mooiste plekjes voor landschapsfotografen is wel Kinderdijk: een dorp in Zuid-Holland, gelegen in de Alblasserwaard. Het is beroemd om de negentien molens die er prachtig langs het water staan. Maar in de winter krijgt het geheel een extra dimensie als het water bevroren is en er volop geschaatst kan worden. Overdag maak je er dan al mooie foto's, maar ga ook eens bij zonsondergang of zonsondergang. Met wat geluk kleurt de lucht, waardoor je nog meer sfeer aan de foto toevoegt.

Met een standaardzoomobjectief (bijvoorbeeld 24 tot 105 mm) kun je al prima uit de voeten. Op de 24mm-stand kun je de

→ Zwoegende schaatsers bij Kinderdijk zorgen in combinatie met de molens voor een prachtig Hollands beeld.

NIELS DAM, @NIELS_DAM
SONY A7R V · ISO 100 · F 14 ·
1/100 SEC · 46 MM

weidsheid van het landschap en de molens laten zien. Inzoomend in de richting van 105 mm kun je meer de focus op enkele molens leggen, waarbij ook de schaatsers wat groter in beeld komen. Probeer ter plekke ook verschillende standpunten uit voor een leuke variatie in de serie. Denk dan bijvoorbeeld aan een voorgrond met rietpluimen met rijp, voor meer diepte in je foto. En ga je het ijs op voor een ander perspectief, gebruik dan de spikes op je statief, zodat het minder snel wegglijdt.

Wintergasten

Maar liefst ongeveer een miljoen ganzen overwinteren in Nederland: de helft van alle ganzen die in Europa overwinteren. De grauwe gans vind je hier het hele jaar, en in kleine aantallen ook de brandgans, nijlgans en Canadese gans. Maar de meeste ganzen komen van ver: de rotgans komt over uit Noord-Siberië, de kolgans uit Noord-Rusland, de brandgans van Nova Zembla en de kleine rietgans uit Finland en Lapland.

De grootste aantallen vind je in Friesland. Vanaf eind september tot in april vind je in Guozekrite en Kollumer Griem grote groepen brandganzen en kolganzen. In het gebied rond Timba vind je zelfs een klein aantal dwergganzen. Je vindt de ganzen meestal in het weiland, waar ze zich tegoed doen aan gras. Met een laagje sneeuw kunnen ze dat moeilijker vinden, maar met wat heen en weer gewroet met de snavel in de sneeuw lukt ze dat ook wel. En juist met een laagje sneeuw maakt

dat voor ons de setting – het weiland – veel interessanter. Zeg nou zelf: zo'n groen biljartlaken is toch minder fotogeniek dan een winters wit landschap met daarin een aantal of een groep ganzen ...? Het beste fotografeer je de ganzen vanuit de mobiele schuilhut: de auto. Daarmee kun je ze beter benaderen en van dichterbij fotograferen. Een rijstzak in broekmodel is aan te raden. Deze leg je op het portier, met daarop je camera met een objectief van 400 mm of langer.

Houd wel goed het gedrag van de ganzen in de gaten. Blijven ze alert met hun kop omhoog staan, dan is de kans groot dat ze wegvliegen. En dat kost ze in de winter extra energie, waar ze spaarzaam mee moeten omgaan. Gaan ze verder met foerageren, dan is het prima en kun je ze goed fotograferen. Houd ook goed in de gaten of er niet eentje even omhoog gaat staan en de vleugels even strekt. Dat is een leuk actiemomentje om de foto nét wat interessanter te maken. ■

Raoul Baart

‘Een foto staat of valt met het licht’

Fotograaf Raoul Baart, vriendin Nicole, het Engelstalige Model Sofiia en visagiste Laura leven zich een middag lang creatief uit. Het wordt een samenspel van bloemen en kleuren, poses en achtergronden. Iedereen draagt z'n steentje bij aan het resultaat, zelfs honden Lola en Lily.

TEKST ZOË DE GOEDE

Even voorstellen

→ Raoul Baart (53) woont samen met zijn vriendin Nicole in Papendrecht. Ze hebben geen kinderen, maar wel twee honden plus een oneindige reeks hobby's. Door de week werkt Raoul bij een rederij, maar in het weekend leeft hij zich creatief uit.

WEIMARAAN

In een vijver aan de rand van een woonwijk gemaakt, terwijl de fotograaf op zijn buik op een steiger lag. Raoul maakte gebruik van natuurlijk licht, want de flitser die hij wilde gebruiken, was door een onverwachte windvlaag omgewaaid. (Model: Dena Brasem)
NIKON D800 · ISO 100 · F 1,6 · 1/60 SEC · 50 MM

➤ Het is een drukte van jewelste in huize Baart. Visagiste Laura heeft de eettafel ingepalmd en doet de make-up van model Sofiia. De woonkamer staat vol lampen, flitsers, softboxen en paraplu's. Aan twee statieven met een dwarsbalk ertussen hangt een roze fotoachtergrond. Raouls partner Nicole serveert cakejes met roze glazuur. 'Speciaal voor vandaag gebakken, in het thema van de shoot.' Op het toilet hangen talloze foto's van verre reizen. 'Zo is het een beetje begonnen', vertelt Raoul. 'Door tijdens reizen te fotograferen. Eigenlijk fotografeer ik al van kinds af aan. Dit was mijn eerste camera.' Hij wijst naar een vintagecamera uit de jaren twintig van de vorige eeuw in een vitrinekast. 'Het is bizar dat ik daar ooit foto's mee maakte. In 2005 kocht ik mijn eerste digitale camera en begon ik het wat serieuzer te nemen. Toen ik in 2009 externe flitsers ontdekte, was het hek helemaal van de dam.' Toen begon Raoul met het fotograferen van zijn trouwe viervoeters. Aan de muur hangt een enorm portret van Lily. Ze staat voor een rode achtergrond en kijkt naar de camera met een hoed op haar kop. 'Daarvoor hebben we weken een paar minuten per dag geïmproviseerd. Elke keer dat zij de hoed ophad, kreeg ze een koekje.' Raoul kocht een tweede flitser, een statief, een softbox en een derde flitser. 'Dan vraag je eens een amateurmodel, en zo loopt het uit de hand', lacht Raoul met de handen in de lucht, wijzend naar de volle woonkamer. 'Ik gebruik mijn woonkamer als studio, dus ik moet creatief zijn met ruimte.' De ruimte is L-vormig. 'Afhankelijk van wat voor shoot ik doe, moet ik kiezen

In de fototas van Raoul

- ➔ **Camera (eerst een Nikon D800, sinds kort een Nikon Z 7 II)**
- ➔ **Objectieven, meestal lichtsterke primes: Nikon 85mm f/1.8, Nikon 105mm f/2.8 en Sigma 50mm f/1.4 Art (met de FTZ-adapter). Plus de Nikon Z 24-120mm f/4**
- ➔ **Reserveaccu voor de camera**
- ➔ **Flitser (Godox AD200) met reserveaccu**
- ➔ **Flitsstatief met flitsbracket**
- ➔ **Octabox**
- ➔ **Godox-flitstrigger**
- ➔ **Voor wat grotere shoots op binnenlocaties waar meer licht nodig is: drie tot vier flitsers, meerdere flitsstatieven/brackets en softboxen of andere lichtvormers**
- ➔ **Voor thuis: studioachtergrond (twee statieven met een dwarsbalk en rollen papier)**

voor lengte of een brede achtergrond. Voor half-body-portretten moet de eettafel aan de kant, zodat ik de lengte van de woonkamer kan gebruiken en de boekenkast als steun voor de achtergrond, maar voor full-body-portretten bouw ik alles precies andersom op. Dan zet ik de achtergrond voor het raam, zoals vandaag, en heb ik meer lengte om mee te werken. Als je een kleine ruimte hebt, moet je creatief zijn. Zo heb ik weleens vanaf de oprit naar binnen gefotografeerd, zodat ik meer ruimte had om grote softboxen neer te zetten.'

Grenzeloze creativiteit

De creativiteit van de bewoners van huize Baart kent geen grenzen. De kasten staan vol met LEGO, boeken van Disney en clownsattributen. Nicole werkt als contactclown, samen traint het koppel wekelijks met de honden, en als er nog wat tijd over is, zitten ze te knutselen in de knutselkamer. 'Dat vind ik het fijne van portretshoots', vertelt Raoul: 'Je kunt oneindig creatief zijn met licht en knutselen

1 Gemaakt tijdens het interview in Raouls huiskamerstudio met twee flitsers. Als hoofdlucht een flitser in een grote 'diep octabox' links van het model, die net voor het model langs flitst om zo zacht en vullend licht te creëren. Rechts van de camera nog een flitser met paraplu op minder vermogen om de schaduwen iets op te helderen. (Model: Sofiia Nevezhina, MUAH: Laura Scheij-Verwolf) NIKON Z 7 II · ISO 64 · F 9 · 1/200 SEC · 49 MM

2 Deze foto werd gemaakt in een vervallen kasteel in België. De groene kamer bleek heel mooi te passen bij de groene jurk van het model. Links van de camera stond een flitser met octabox om het vlakke daglicht iets meer pit te geven. (Model: Sofiia Nevezhina) NIKON D800 · ISO 250 · F 4 · 1/60 SEC · 50 MM

met attributen.' Sofiia doet in creativiteit niet onder voor Nicole en Raoul. Ze maakt haar meubels graag zelf, naait haar eigen kleding, heeft een 3D-printer, bakt potten en werkt in het dagelijkse leven als vormgever. 'Daarom werk ik zo graag met Sofiia. Ze deelt al wekenlang allerlei ideeën voor de shoot van vandaag', lacht Raoul: 'Dat stimuleert mij weer om verder te bouwen op haar ideeën. Zo heb ik het het liefst, als het echt een samenwerking is tussen verschillende partijen en de foto organisch ontstaat.'

Zo ging het ook met de shoot van vandaag. Een tijdje geleden kocht Raoul een vinyl mozaïekvloer waarop hij Sofiia wilde fotograferen in een set knalrode jurken. 'De foto's waren mooi. Aan het einde probeerden we het nog eens met een rode vloer en een set rode gladiolen. Dat was echt de kers op de taart van de shoot: die foto's waren fantastisch. Zo kwamen we op het idee om een serie te maken met allerlei verschillende kleuren en bloemen. Vandaag hebben we een roze achtergrond met roze lelies, en daarna

hebben we hortensia's voor bij de blauwe achtergrond. Ik heb de bloemen al dagen geleden koud laten zetten bij de bloemist. Het papier voor de achtergrond haal ik gewoon bij een fotozaak. Zo heb ik al veel rollen boven liggen.'

Sofiia en Raoul zijn al weken bezig met het voorbereiden van deze shoot. Raoul zorgde voor de bloemen, terwijl Sofiia aan de slag ging met de outfits. Naast de bloemenshoots wilde Sofiia ook graag poseren met een wolvenmasker en een outfit gemaakt van repen jeans. Het masker knutselde ze zelf in elkaar. Het jeansasje werd al eerder gedragen tijdens een shoot in een verffabriek. 'Dus dat gaan we ook proberen', aldus Raoul: 'Wie weet wat het oplevert.' Maar eerst is het tijd voor de roze shoot. Sofiia trekt een tutu aan en gaat voor de roze achtergrond staan. Ze krult haar rug als een slang. Nicole geeft haar de bloemen. 'Ja, zo. Houd je hand daar op je schouder. Dat is een goeie.' Lily maakt een rondje voor het scherm en likt Sofiia in het gezicht. 'Mag zij ook op de foto?', klinkt het. 'Dat krijg je vaak', lacht Raoul:

'Dat modellen met de honden op de foto willen. Ze lopen vaak in de weg, maar het zorgt ook voor een gezellige sfeer.'

All about the light

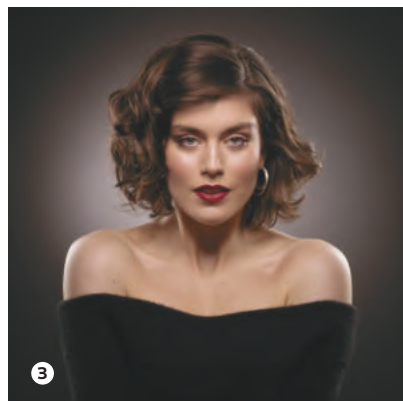
Raoul klimt op een krukje. 'Als je een lang model hebt, moet je zelf ook klimmen', lacht hij. Hij zet de grote softbox wat naar voren en richt deze voor Sofiia langs, zodat het licht niet direct op haar valt maar haar als het ware schampt. Zo krijg je afvallend

'ALS JE EEN KLEINE STUDIORUIMTE HEBT, MOET JE CREATIEF ZIJN'

licht, ook wel 'feathering light' genoemd. 'Op mijn fotoclubje sta ik bekend als een perfectionist wat betreft licht. Een foto staat of valt met het licht. Liefst gebruik ik grote paraplu's of softboxen, zodat het licht zachter is. Met hard licht kan ik nooit zo goed uit de voeten.'

Raoul is tevreden met de roze foto's. Nu is het tijd voor de blauwe shoot. Raoul klimt van het krukje om een nieuwe achtergrond aan de dwarsbalk te hangen. Sofiia kleedt zich om en neemt alvast de hortensia's uit de vaas. Nicole rent naar boven en komt terug met een blauwgeschilderd vliedertje dat ze in Sofiia's haar pint. Sofiia installeert zich en kijkt zwoel naar de camera. Raoul geeft aanwijzingen. 'Doe eens dat stukje haar los ... Dat is wat nonchalanter, minder strak.' Hij drukt af. Sofiia

3 Deze foto is genomen met vier flitsers: een kleine softbox midden voor het model als hoofdlicht, twee striplights links en rechts achter het model voor 'rimlights' op de schouders en een flitser met grid gericht op de achtergrond om de lichtvlek achter het model te creëren en het model los te maken van de achtergrond. Net buiten beeld voor haar buik een reflectiescherm om de schaduwen onder haar kin op te lichten. (Model: Claire Stephanie Martens, MUAH: Laura Scheij-Verwolf) NIKON D800 · ISO 100 · F 3,2 · 1/250 SEC · 105 MM

1 Gemaakt in Raouls woonkamer tegen een bedrukte achtergrond. Hoofddlicht was een flitser in een 120cm-octabox rechts van het model; links van het model stond een flitser in een grote striplight. Omdat Raoul door de grote softbox/striplight vrij veel ruimte in de breedte nodig had, stond hij zelf buiten in de tuin en heeft hij via de open voordeur en gang het model gefotografeerd dat in de woonkamer stond. (Model: Zinzi Nadia Louisa, MUAH: Bianca Honkoop) NIKON D800 · ISO 100 · F 8 · 1/250 SEC · 85 MM

2 Op straat in Amsterdam geschoten, vanaf een laag standpunt en met groothoeklens om de dreigende wolkenlucht in beeld te krijgen. Omdat het model met het hoofd voorover hangt, heeft Raoul een (kale) flitser links van het model op ooghoogte geplaatst om het gezicht wat op te lichten. (Model: Miles Kriek, @Milkrix) NIKON D800 · ISO 100 · F 10 · 1/125 SEC · 25 MM

Tips van Raoul

- Als je op locatie fotografeert, bekijk dan eerst op je gemak die locatie. Bekijk goed hoe het licht valt en schat in hoe je je model kunt neerzetten. Alleen dan zie je de mooiste plek of het mooiste licht.
- Gebruik je locatie. Niets zo zonde als op een toplocatie kunnen fotograferen, waarna (bijvoorbeeld door dat je te veel close-ups schiet) niets van die locatie op de foto's is terug te zien.
- Start eens zonder flitsers. Soms is het natuurlijke licht al prachtig voor je portretten. Het gebeurt regelmatig dat ik met een trolley vol flitsspullen op een nieuwe locatie kom en uiteindelijk alleen de camera met één of twee objectieven gebruik.
- In mijn eigen studio valt altijd wel daglicht naar binnen. Wil je volledige controle over het licht (binnenvallend daglicht varieert immers door zon, wolken en tijdstip van de dag), maak dan dat licht helemaal zelf met behulp van je flitser(s). Je kunt dan het beste beginnen met het maken van een foto zonder flitslicht met de instellingen die je wilt gebruiken. Bijvoorbeeld 1/200 seconde (afhankelijk van de flitssynchronisatietijd van je camera), diafragma F 8 (of anders, afhankelijk van de scherptediepte die je wilt hebben) en de iso-waarde zo laag mogelijk. Is die testfoto helemaal zwart, dan weet je dat er geen daglicht in beeld te zien is en kun je zelf het licht gaan maken zoals jij dat wilt, met behulp van je flitser(s). Je houdt dan je camera-instellingen gelijk aan de testfoto en creëert meer of minder licht door te variëren met het vermogen van de flitsers.
- Laat het model zien wat je doet. Klinkt heel logisch, maar ook ik wil in mijn enthousiasme weleens door blijven fotograferen, zodat ik vergeet tussendoor de resultaten aan het model te laten zien. Juist door de resultaten te laten zien, geef je het model de kans meer toe te voegen aan de shoot
- Let bij buitenshoots goed op de wind. Softboxen en flitsparaplu's zijn echte windvangers, en een onverwachte windvlaag en/of onvoldoende verzwaard flitsstatief kost je al snel een flitser.
- Probeer en experimenteer. Dat geldt eigenlijk voor alle soorten fotografie: hoe meer je probeert, hoe meer je leert. Een flitser tien centimeter verschuiven kan al een heel ander licht en effect geven.

inspecteert de foto's en focust op de mood. 'Deze foto's zijn stijlvoller, minder jeugdig dan het roze. Maar de gezichtsuitdrukking is een beetje "mwah". Dat ga ik beter doen', zegt ze. 'Daarom is het goed om de foto's regelmatig te laten zien, dan kan het model dingen aanpassen. Ik zie ook niet alles', verklaart Raoul. Op tafel ligt een boek met poses. 'Je kunt zó veel doen met een lichaam. Bij sommige modellen gaat het vanzelf: die veranderen continu van pose. Maar anderen hebben wat sturing nodig. Daarvoor is het fijn om inspiratie te halen uit andere foto's of uit zo'n boek. Dan moet je natuurlijk wel rekening houden met wat past bij het thema, of de attributen goed uitkomen en het licht werkt.' Dat is nu zeker het geval. Sofiia's losse haar tekent een diagonale lijn die

verlengd wordt door schaduw. Raoul klikt af. 'Yes, this is fucking awesome!' In de woonkamer is het redelijk donker. 'Het voordeel daarvan is dat als je standaardinstellingen gebruikt – een sluitertijd van 1/200 seconde en diafragma F 8 met een lage iso-waarde – de foto zo goed als zwart is. Je weet dus dat al het licht dat in het beeld valt, afkomstig is van de flitsers. Je hoeft dus geen rekening te houden met veranderend daglicht van buiten: je maakt het licht echt zelf. Ik kan alles zelf controleren.' Dat doet Raoul dan ook. Om de zoveel tijd verschuift hij een lamp of stelt hij een flitser bij. 'De ontdekking dat ik flitsers op afstand kan besturen, heeft voor mij alles veranderd. Ik heb ook een trigger waarmee je de sterkte vanaf je camera kunt bepalen. Afhankelijk van de look die ik wil, zet ik een

3 Deze foto is gemaakt bij het natuurlijke licht door het raam van een oud schoolgebouw, waarbij het model en de fotograaf een tijdje moesten wachten tot er net genoeg bewolking was om het (te) felle zonlicht te dempen. Rechts van het model staat buiten beeld een reflectiescherm om de schaduwen iets op te helderen. (Model: Eline van den Hoek, haar: Laura Scheij-Verwolf)
NIKON D800 · ISO 200 · F 2,8 · 1/400 SEC · 50 MM

4 Deze foto werd gemaakt in een oud herenhuis met behulp van continulicht (een fresnellamp) om met hard licht een klassieke Helmut Newton-achtige look neer te zetten. (Model: @dorkabanki official, locatie: @dreamingofmodels)
NIKON D800 · ISO 400 · F 1,8 · 1/200 SEC · 50 MM

paraplu, softbox of andere lichtvormer op de flitser. Als ik zacht licht wil maar ook meer wil richten, gebruik ik een softbox. Maar als ik het licht juist wat wil verharderen, gebruik ik een kleine reflector.'

Brede interesse

Toch zou Raoul niet uitsluitend willen kiezen voor portretfotografie. 'Ik ga ook graag de natuur in: dat geeft rust. Portretfotografie daagt me dan weer creatief uit, is een samenspel tussen verschillende partijen. Maar ik ga ook graag een stad in om de architectuur te fotograferen of om met een lange sluitertijd te experimenteren.' Alle aanwezigen zijn het erover eens dat de ene hobby de andere niet hoeft uit te sluiten. Integendeel: het lijkt erop dat de ene hobby de andere juist stimuleert. De creativiteit spat van het driet af. Allemaal hebben ze hun eigen ideeën en expertise, van cake bakken tot vliedertjes schilderen. Elk idee van de ene wordt aangevuld met input van de ander. Zo ontstaat organisch een concept dat geen van hen alleen had kunnen bedenken. 'Het is ook wel zo geweest dat ik maandenlang geen enkel creatief idee had en helemaal stilviel. Maar nu, na een paar

'UITEINDELIJK LEER JE FOTOGRAFEREN, NET ALS AUTORIJDEN, DOOR HET VEEL TE DOEN'

shoots met Sofiia, zit ik weer zó vol ideeën dat ik nog jaren vooruit kan. Met deze serie alleen al ben ik nog wel een jaar bezig.' Het is tijd voor Sofiia's jeansoutfit. Ze heeft een week lang zitten knutselen aan het wolvenmasker. In de keuken steekt ze nog even haar lijmpistool in het stopcontact en lijmt ze de hoektanden vast in het masker. Raoul maakt nog snel een selfie met het masker op, terwijl Sofiia een jeansjasje aantrekt. Geen van beiden is erg enthousiast over het resultaat, maar dat mag de pret niet drukken. 'Hoeveel je ook voorbereidt, het blijft een experiment', aldus Raoul: 'Soms teken ik lichtopstellingen uit in mijn notitieboekje, maar het is juist fijn om tijdens de shoot dingen uit te proberen. Soms zie je een schaduw en weet je niet waar die vandaan komt. Dan ga je schuiven met lampen en kijk je wat je eruit kunt halen. Ik heb wel enkele

fotografiewerkshops gevolgd, maar uiteindelijk is het met fotograferen zoals met autorijden. Je leert het niet door je rijbewijs te halen, maar door het veel te doen.' De nabewerking kan straks een kwartier duren, maar ook een paar uur. 'Het hangt allemaal af van het soort portret. Bij een full-body-portret zie je de huid niet in detail, maar bij close-ups bewerk ik de huid wel. Ik haal tijdelijke onregelmatigheden weg, zoals puistjes en wallen. Ook het "shapen" van het gezicht vind ik belangrijk: de jukbeenderen lichter maken, wat schaduw onder de kin. Zo krijg je meer structuur in het geheel. Dat doet een visagist ook, maar die heb ik niet altijd. Ik zorg voor meer contrast, zodat het beeld minder vlak wordt, haal de irissen iets op en soms pas ik de kleur van de kleding wat aan, zodat die beter bij de achtergrond past. Natuurlijk probeer ik het in de camera al zo goed mogelijk te krijgen. Vooral de vorm van het licht is moeilijk te veranderen in de nabewerking. Ook de props en de achtergronden wil ik tijdens de shoot al perfect hebben. Daarna is het een kwestie van details bijwerken. Maar die kunnen een wereld van verschil maken.' ■

De uitslag

Koele sfeer

In de vorige aflevering waren we op zoek naar foto's met een koele sfeer. Jullie hebben laten zien dat je dit thema op veel verschillende manieren kunt interpreteren. Op deze pagina delen we de winnaar van deze opdracht!

TEKST ELKE VAN DER HONING

Van harte gefeliciteerd met het winnen van deze opdracht, Leonie! Een prachtige koele sfeer door het blauwe uurtje, met een mooi kleurverloop. De stilte in de foto zorgt voor sereniteit, wat ook goed bij de koele toon van de foto past.

LEONIE VAN OOSTEN, MADE-BY-LE
CANON R · ISO 200 · F 7,1 · 13 SEC · 200 MM

De opdracht

Bokeh

Het is tijd voor een nieuwe opdracht, die ditmaal helemaal in het teken staat van betoverende bokeh! Ongeacht welk fotografiegenre je beoefent, iedereen kan meedoen. Wil je die boterzachte bokeh vastleggen? Lees onze tips en deel je beste bokeh-foto met ons!

Tips om een foto met een mooie bokeh te maken

TIP 1

Diafragma

Stel voor de mooiste onscherpte-weergave (want dat bedoelen we in feite met de term 'bokeh') je camera in op het grootste diafragma (laagste F-getal) die je lens toestaat. Dit zorgt voor de kleinste scherptediepte en de zachtste achtergrond.

Tijdens een wandeling aan de rand van een natuurgebied zag ik enkele hazenpootjes langs het pad. Ik pakte meteen mijn camera met Lensbaby Twist erop en had een licht beeld in gedachten met een spatje kleur. Ik wilde weinig herkenbaars in de achtergrond, want die was daar niet mooi. Helaas kwam al snel een grote hond langs, die niet was aangeliend en alle hazenpootjes platstampte. Op eentje na, maar die had een beschadiging. Ik was teleurgesteld, maar bleef toch nog even. En ineens zag ik er toch een mooi beeld in, alsof het een bloemblaadje is dat is gaan hangen.

BIANCA VERMEER, @BIANCAVERMEER
CANON R · ISO 800 · F 2,8 · 1/2000 SEC · 60 MM

TIP 2

Achtergrond

Zorg ervoor dat je onderwerp zich op enige afstand van de achtergrond bevindt. Hoe groter de afstand tussen je onderwerp en de achtergrond, hoe waziger en zachter de bokeh zal zijn.

Winnen? Aan de slag!

→ Heb jij al een haarscherp idee voor een foto met boterzachte onscherpte? Upload dan jouw resultaat op [Zoom.nl](https://zoom.nl) met de tag 'opdracht bokeh', en wie weet win je een Lowepro Adventura SH 140 II cameratas en staat jouw foto de volgende keer wel in het nieuwe Zoom.nl-magazine! Meedoen aan deze fotowedstrijd kan tot en met zondag 7 januari. ■

TIP 3

Bokeh-bollen

Om die kenmerkende bokeh-bollen te krijgen, zorg je voor kleine lichtpuntjes op de achtergrond. Bijvoorbeeld kerstverlichting, kaarsen of reflecties van de zon op waterdruppels. De kleine lichtpuntjes worden grote, ronde bokeh-bollen als ze buiten de scherptediepte zitten.

ABONNEREN

EXTRA DIK DUBBELNUMMER! 132 PAGINA'S

ZOOM.NL

ONTWIKKEL JEZELF ALS FOTOGRAAF

STILLEVEN
FOTOGRAFEREN

AAN DE SLAG MET DE
NIEUWSTE FUNCTIES IN
LIGHTROOM
PUNKLEUR EN VAGE LENS

BASISCURSUS
**WINTERS
NEDERLAND**

FEEDBACK
DIEPTE IN
JE FOTO'S

EXPERTCURSUS
WINTERPOTRETTEEN
SFEERVOL BIJ WEINIG LICHT

GALLERY
**DIEREN
IN DE
WINTER**

GETEST:
PRINTERS VOOR FOTOGRAFEN

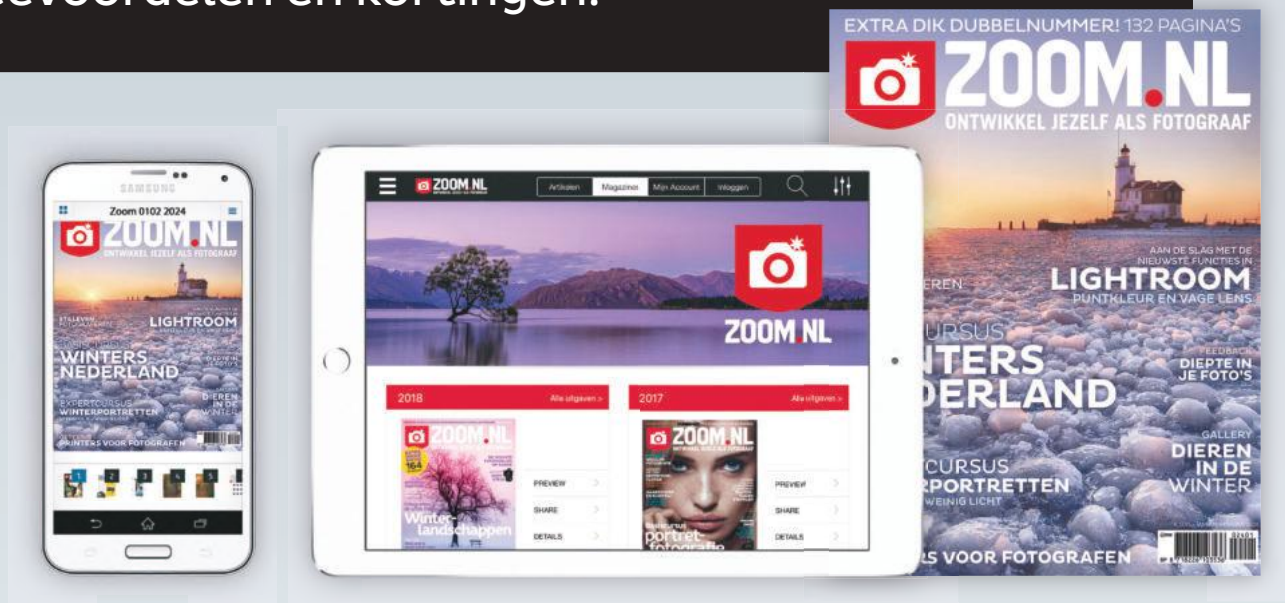
€ 13,95 • JANUARI/FEBRUARI 2024

Jaarabonnement Zoom.nl

Nu voor maar € 94,50

- Ontvang 10 nummers van Zoom.nl magazine thuis op je mat.
- Leer de mooiste foto's maken, met elke editie weer nieuwe inspiratie en cursussen.
- Lees Zoom.nl gemakkelijk digitaal, ook offline voor onderweg.
- Haal meer uit je passie, met exclusieve abonneevoordelen en kortingen.

Ga naar www.zoom.nl/zoommagazine
en word ook abonnee.

Lightroom workflow

Eekhoorn

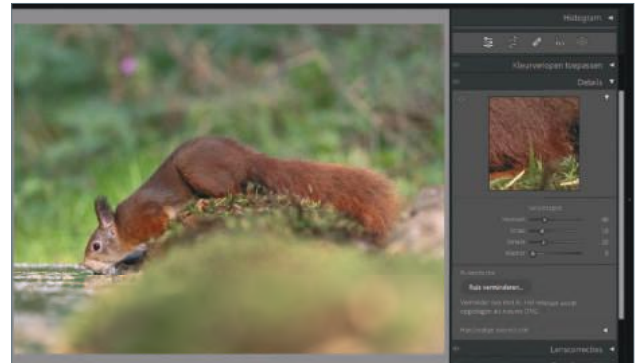
In deze foto-edit gaan we aan de slag met de nieuwste tools in Lightroom Classic (update oktober 2023). We gaan namelijk onder andere de kleuren van onze eekhoorn-foto aanpassen door middel van de Kleurmixer met de optie Puntkleur en we gaan deze foto een nog mooiere scherptediepte geven met de nieuwe (experimentele) functie Vage lens.

TEKST TOM REUVERS

FOTO TOM REUVERS

↘ Wat is zo'n eekhoorn op zoek naar eikels en noten toch prachtig! We kwamen er een tegen toen we een ochtendje in een vogelhut vertoefden.

We fotografeerden hem mooi laag over de grond, waarmee het kleine beestje nog meer tot z'n recht komt. We zijn dan ook best tevreden met onze foto, maar

↑ Verwijder de ruis met de AI-functie Ruis verminderen.

← De eekhoorn liet zich graag zien tijdens ons bezoek aan een vogelhut.

Download het raw-bestand

→ De eekhoorn staat er prachtig op, maar toch valt er een beter resultaat te behalen. Met de nieuwe tools in Lightroom Classic krijgen we nieuwe mogelijkheden om kleuren naar onze hand te zetten. En wat te denken van het feit dat het vanaf nu zelfs mogelijk is om de bokeh op een adequate manier aan te passen? Tijd om die nieuwe tools eens aan de tand te voelen!

www.zoom.nl/raweekhoorn

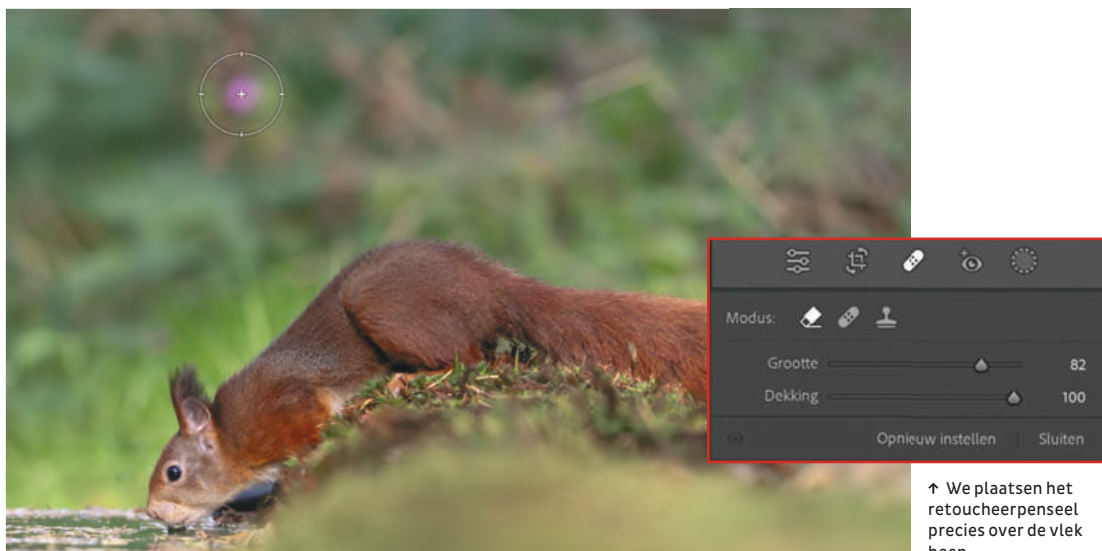
uiteeraard willen we er nóg meer uithalen met onze nabewerking.

STORENDE ZAKEN

We beginnen deze workflow met het aanpassen van twee storende zaken in deze foto: een hoge iso-waarde en dus ruis, en een gekleurde vlek in het beeld die te veel opvalt.

Iso 6400

Oeps! Onze iso-waarde stond wel heel erg hoog deze ochtend. In de exif-gegevens kunnen we zien dat de iso maar liefst 6400 aantikte. Maar die ochtend konden we niet anders: er was weinig licht en we wilden wel een korte sluitertijd gebruiken om bewegende dieren scherp te kunnen

↑ We plaatsen het retoucheerpenseel precies over de vlek heen.

fotograferen. Het gevolg: ruis die ons parten speelt. Gelukkig kunnen we in recente Lightroom-versies heel gemakkelijk ruis verwijderen, met de AI-ruisreductie die Lightroom sinds halverwege 2023 heeft. Open het paneel **Details** en klik op de knop **Ruis verminderen**. Het venster **Voorvertoning Verbeteren** opent nu, met alvast een vinkje bij **Ruis verminderen**, en met **Hoeveelheid** op de standaardinstelling **50**. Die kun je laten staan: klik op **Verbeteren**. Afhankelijk van de kracht van je systeem kan dit even duren.

Vlekje

Als het goed is, is je foto nu ontdaan van de aanwezige ruis. Nu valt ons oog op een paars-rose vlek in de achtergrond van onze foto. Hoewel het een mooie, bloeiende bloem was, trekt die kleurige

vlek behoorlijk de aandacht. Wellicht valt die vlek zelfs eerder op dan eekhoorn. We gaan hem daarom verwijderen en gebruiken hiervoor het instrument **Retoucheren**. Klik op het instrument **Retoucheren**: het derde icoon in het regelpaneel, dat eruitziet als een pleister. De instrumentinstellingen openen direct eronder als je het icoon hebt aangeklikt.

Retoucheren

In de instrumentinstellingen zie je een aantal opties. Als eerste zien we een keuze bij **Modus**. Klik achter het woord **Modus** op het eerste pictogram: de gum. Eronder zie je nog twee schuiven. We passen de **Grootte** aan naar een waarde van rond de **80** en laten de **Dekking** op **100** staan. Beweeg nu je muisaanwijzer naar je foto, maar klik nog nergens. In je beeld zie je

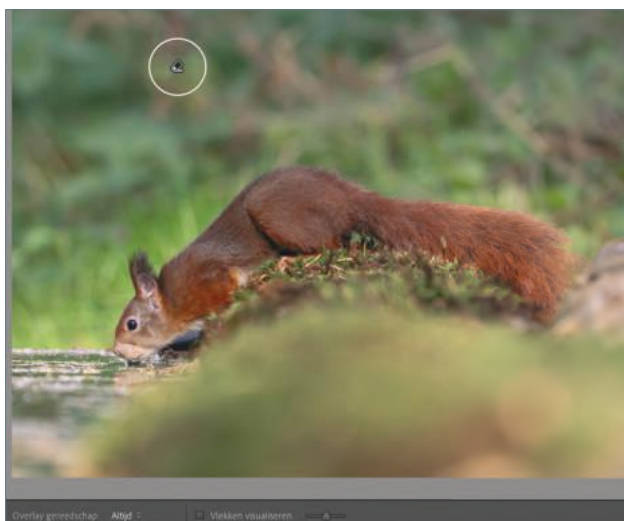
ZOOM.NL ACADEMY

Masterclass Natuurfotografie in Lightroom

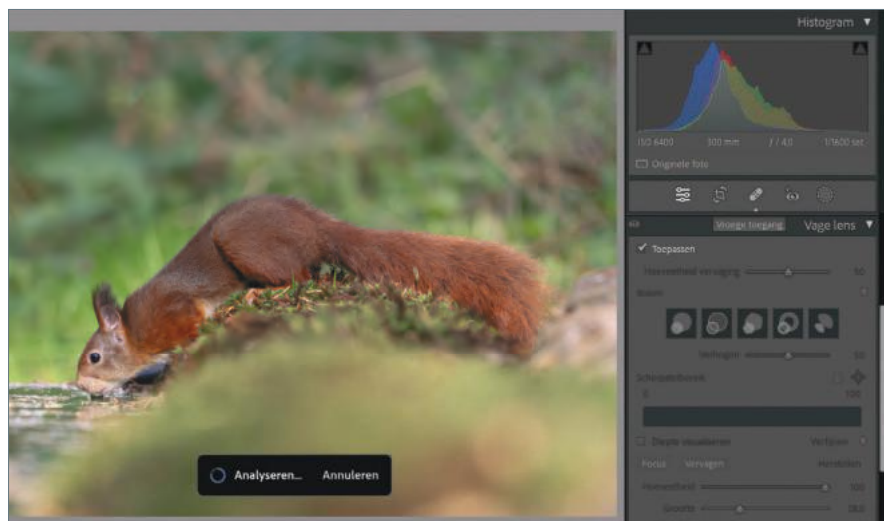
Deze foto-edit is onderdeel van het nieuwe cursusboek **Natuurfotografie in Lightroom Classic**. Meer informatie via www.zoom.nl/natuurlightroom

Dit ga je leren:

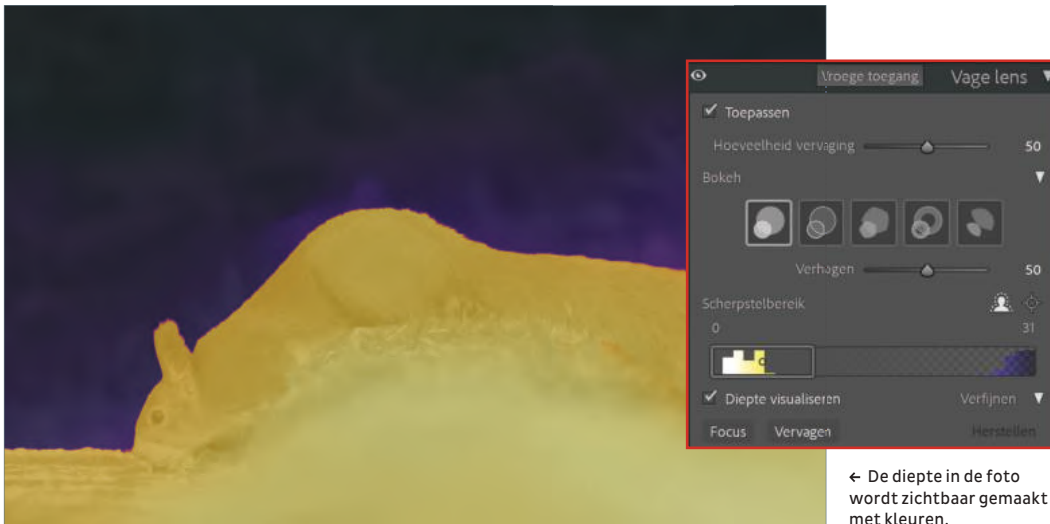
- **Ruis verwijderen met de AI-functie Ruis verminderen.**
- **Een element verwijderen met behulp van Retoucheren.**
- **Een mooiere onscherpte creëren met de automatische optie van Vage lens.**
- **De voorgrond onscherper maken met de handmatige optie van Vage lens.**
- **Kleuren aanpassen door middel van het onderdeel Punkkleur.**
- **De eekhoorn los van de rest van de foto bewerken.**

↑ De vlek is verdwenen en Lightroom plaatst een cirkel met gum als indicatie.

↑ Lightroom Classic analyseert je beeld alvorens je het paneel verder kunt gebruiken.

een cirkel; dit is het penseel waarmee je vlekken kunt weghalen. Plaats je muisaanwijzer zo op de paars-roze vlek dat de hele vlek binnen de cirkel van het penseel valt. Klik nu eenmaal. Lightroom Classic zal de paars-roze vlek weghalen en opvullen met iets anders uit je foto. Als indicator dat Lightroom een vlek heeft verwijderd, zie je op de plek van de vlek een cirkel met een gum. Ben je niet tevreden? Druk dan even op **Ctrl+Z** of **Cmd+Z** om deze actie ongedaan te maken en probeer het opnieuw. Gelukt? Klik dan op het eerste icoon van het regelpaneel om de tool Retoucheren weer te sluiten.

DE FUNCTIE WERKT AL ALS VOLWAARDIG

RUST IN HET BEELD

De volgende stap in onze bewerking is het creëren van meer rust in de foto. De achtergrond oogt nog wat druk. Een mooie zachte achtergrond met een rustige bokeh zou veel beter hebben gepast, maar dat kregen we tijdens het fotograferen

niet helemaal voor elkaar. Daarvoor hadden we een lager F-getal nodig gehad, of meer ruimte tussen het onderwerp en de achtergrond.

Vage lens

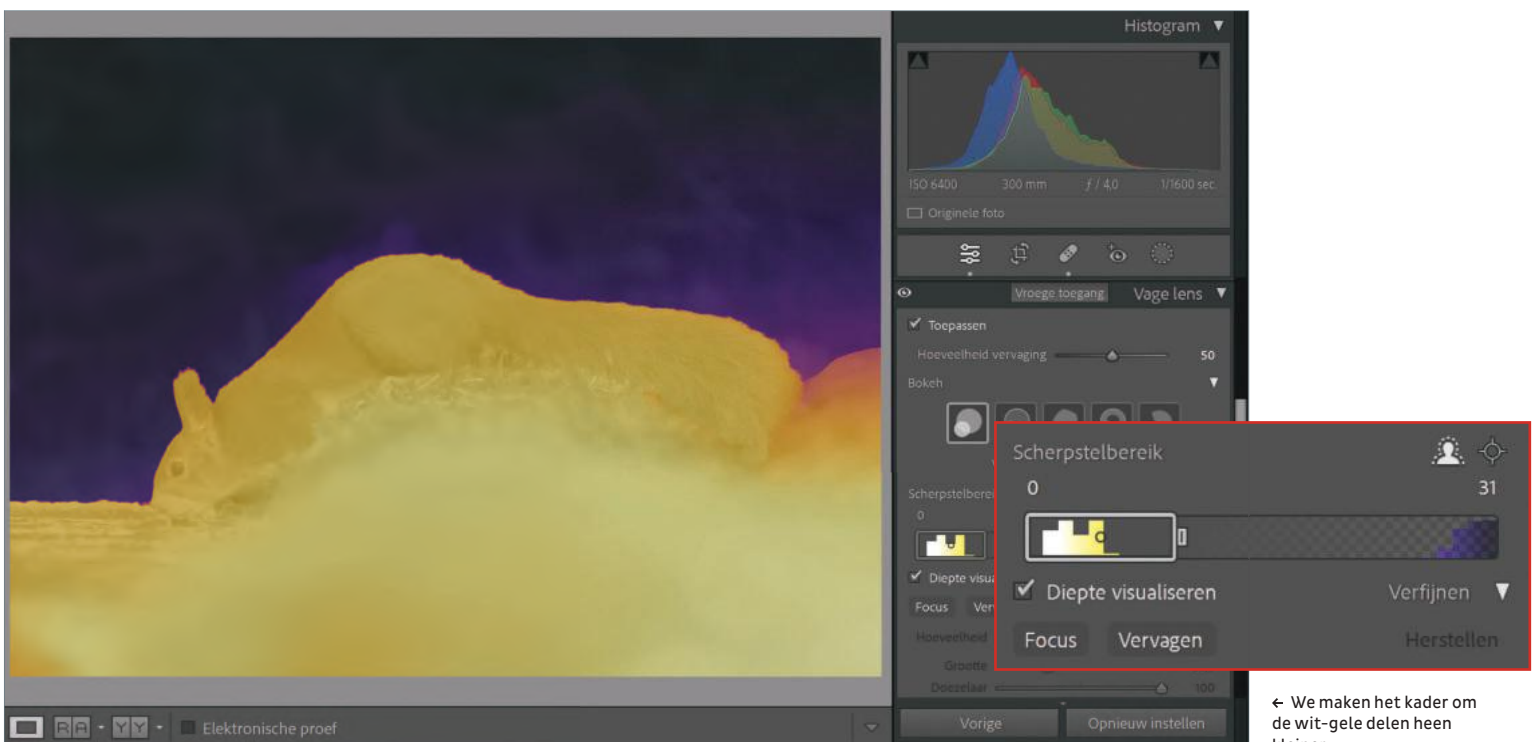
Gelukkig heeft Lightroom Classic in oktober 2023 een geweldige nieuwe functie gekregen, waarmee die zachte achtergrond en bokeh binnen handbereik komen. Die functie heet Vage lens en heeft een eigen paneel.

Open aan de rechterkant van je scherm het paneel **Vage lens**. Wellicht valt je meteen iets op, namelijk de opmerking **Vroege toegang**. Dit wil zeggen dat Adobe nog werkt aan de verbetering van deze functie en dat deze functie daarmee nog in een testfase zit. De functie werkt echter al zo goed, dat het wat ons betreft als volwaardig beschouwd mag worden.

Analyse

Om de opties in het paneel **Vage lens** te kunnen gebruiken, dien je een vinkje te plaatsen bij **Toepassen**. Zodra je dat doet, begint Lightroom Classic je foto te analyseren. Het kijkt waar het onderwerp zich bevindt en welke scherptediepte in het beeld aanwezig is. Dat analyseren kan best even duren. Het is afhankelijk van de grootte van je bestand en de kracht van je computer.

Als de analyse achter de rug is, worden de

↑ De schuif bij **Hoeveelheid vervaging** maakt de achtergrond zachter.

schuiven en instellingen van het paneel **Vage lens** bruikbaar. Een handige tool is het inzichtelijk maken van de scherpte-diepte. Zet daarvoor een vinkje bij de optie **Diepte visualiseren**. Je beeld verandert in **paarse, gele en witte tinten**. Dat wat paars is, valt het meest uit de scherpte.

Scherpteverloop

In de getoonde visualisatie kunnen we nu zien waar de scherpte ligt en hoe die verloopt. Dat verloop kun je aanpassen. Boven het woord **Diepte visualiseren** zie je een balk. Daarin zie je de scherpere delen in wit en geel en de onscherpe delen in paars. Om het scherptebereik aan te passen, gaan we met deze balk aan de slag. In het eerste deel in de balk zie je een kader om het wit-geel. Ga op de rechterzijde van die omkadering staan, pak die rand op en versleep hem een stukje naar links. De omkadering om het wit-geel wordt dus smaller. Zo maak je de scherpte kleiner en het scherptediepteverloop dus groter.

Vervagen

Als je het balkje kleiner hebt gemaakt, haal

je het vinkje bij **Diepte visualiseren** weer weg. Je krijgt nu weer je gewone foto te zien. Door nu de schuif boven in het paneel bij **Hoeveelheid vervaging** aan te passen, kunnen we de achtergrond daadwerkelijk gaan verzachten. Breng die schuif naar een waarde van **200** en kijk wat er met de achtergrond gebeurt.

Nog meer vervagen

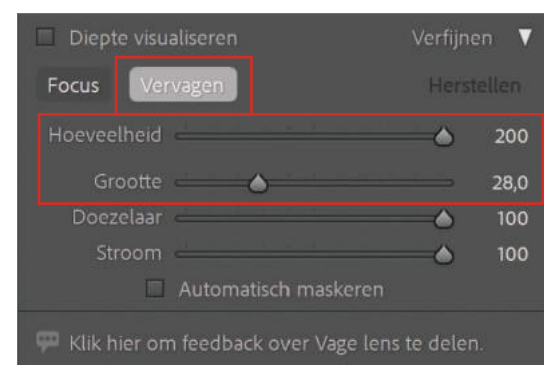
Je ziet dat de achtergrond subtiel is vervaagd. Dit is gedaan op basis van het aanwezige scherptediepteverloop. Maar het paneel **Vage lens** biedt nog extra mogelijkheden. Zo kun je ook nog handmatig onscherpte aanbrengen. Hiermee kunnen we bijvoorbeeld ook de voorgrond verder verzachten, ondanks dat deze al in een flinke onscherpte valt. Om handmatig te vervagen, klik je op de knop **Vervagen**. Deze knop vind je direct onder het woord **Diepte visualiseren**. Als je op die knop gedrukt hebt, kun je daaronder de **Grootte** van je vervagingspenseel instellen. Stel deze in op een waarde van rond de **28**. Zet de schuif bij **Hoeveelheid** op het maximum van **200**. De rest van de

schuiven laten we op **100** staan.

Nu kun je met ingedrukte muisknop over de delen in je afbeelding schilderen die je verder wilt vervagen. Doe dit op de uiterste voorgrond en wellicht ook op de uiterste achtergrond in je foto. Je ziet dat de veranderingen direct doorgevoerd worden.

Even checken

Wil je even zien wat je bewerking tot nu toe gedaan heeft en zien hoe de

↑ We stellen het vervagingspenseel in.

↑ De voor- en achtergrond zijn duidelijk veranderd.

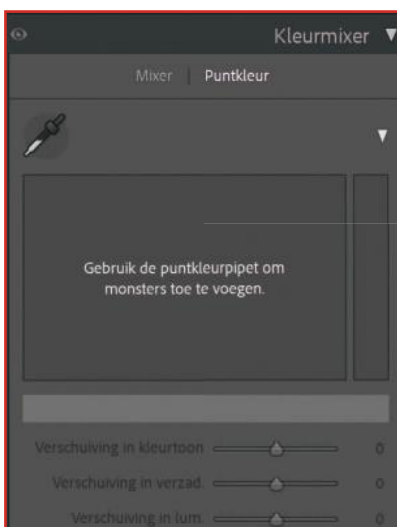
achtergrond veranderd is? Druk dan op de letter Y van je toetsenbord. Je opent hiermee de vergelijkingsmodus en krijgt de foto voor en na de bewerking te zien. Genoeg gezien? Druk weer op de letter Y om de vergelijkingsmodus te verlaten.

KLEUREN VERANDEREN OP TOPSNELHEID

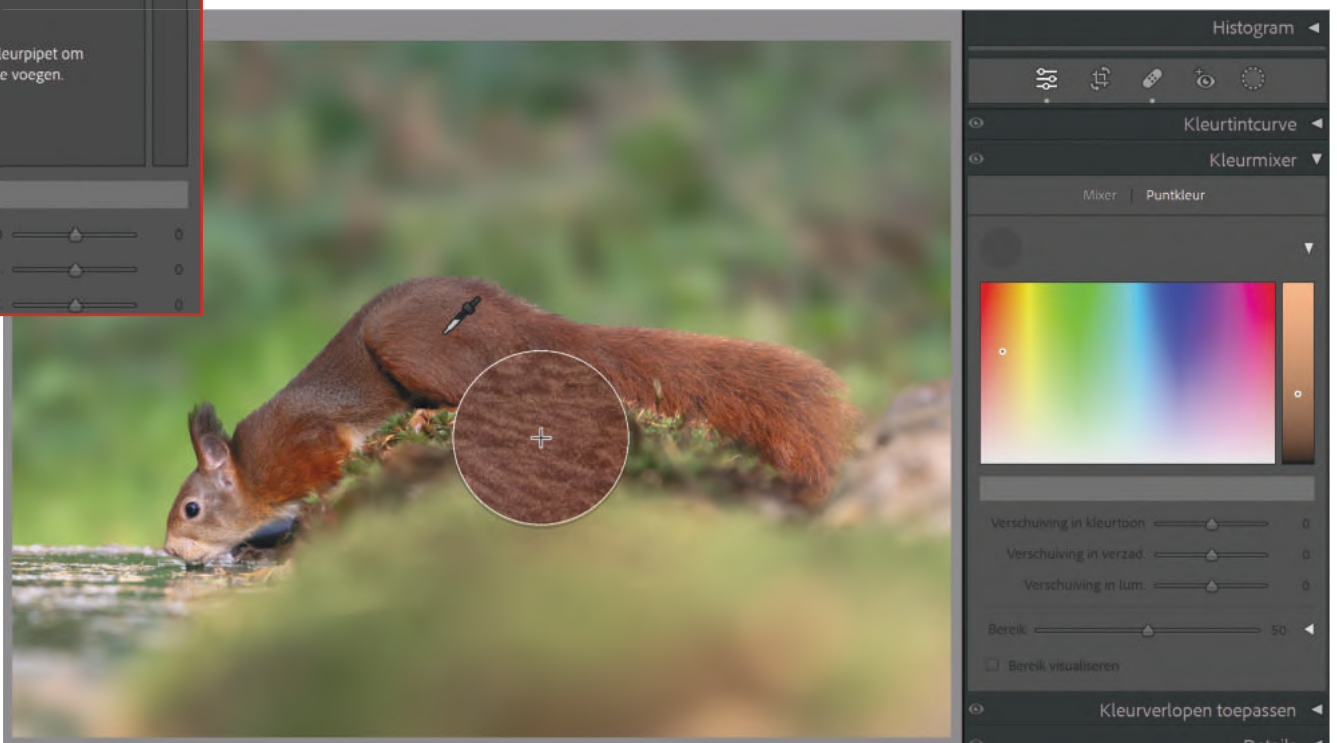
Kleuren aanpassen: het kan op veel verschillende manieren. Lightroom Classic kent hiervoor allerlei tools: HSL-werkruimtes, kleurwerkruimtes, het paneel Kleurverlopen toepassen, het paneel Kalibratie en nog talloze overige schuiven. Maar wie adequaat en op topsnelheid kleuren wil wijzigen, moet absoluut eens aan de slag met de tool **Puntkleur** in het paneel **Kleurmixer**, die

sinds de update van oktober 2023 binnen Lightroom Classic beschikbaar is.

Werkruimte Puntkleur
Open in het rechter deelvenster het paneel **Kleurmixer**. Boven in dit paneel zie je twee tabbladen: **Mixer** en **Puntkleur**. Kies voor **Puntkleur**, waardoor die werkruimte zal openen. Je ziet nu nog maar weinig. Dat komt omdat we nog geen kleur hebben gekozen waarmee we aan de slag willen. Om een kleur te selecteren, klik je op het **pipet**. Vervolgens kun je met het pipet in je

↑ De werkruimte Puntkleur.

→ Verplaats het pipet naar je afbeelding om een kleur te selecteren.

→ De roodbruine tinten zijn in een handomdraai aangepast.

foto klikken op een kleur waarmee je aan de slag wilt. Als je je muisaanwijzer naar de foto brengt, zie je een vergrootglas in beeld, zodat je beter kunt zien welke kleur je kiest. In de **Puntkleur-werkruimte** rechts zie je op welke kleur je op dat moment staat.

de werkruimte **Puntkleur**, zoek naar een groen gedeelte in de foto en klik erop. De werkruimte rechts laat nu je groen gekozen kleur zien in de kleurengroep, en de schuiven staan weer tot je beschikking. Voordat we deze gaan verschuiven, gaan we eerst onze groene selectie verfijnen.

→ We selecteren een groen gedeelte met ons pipet.

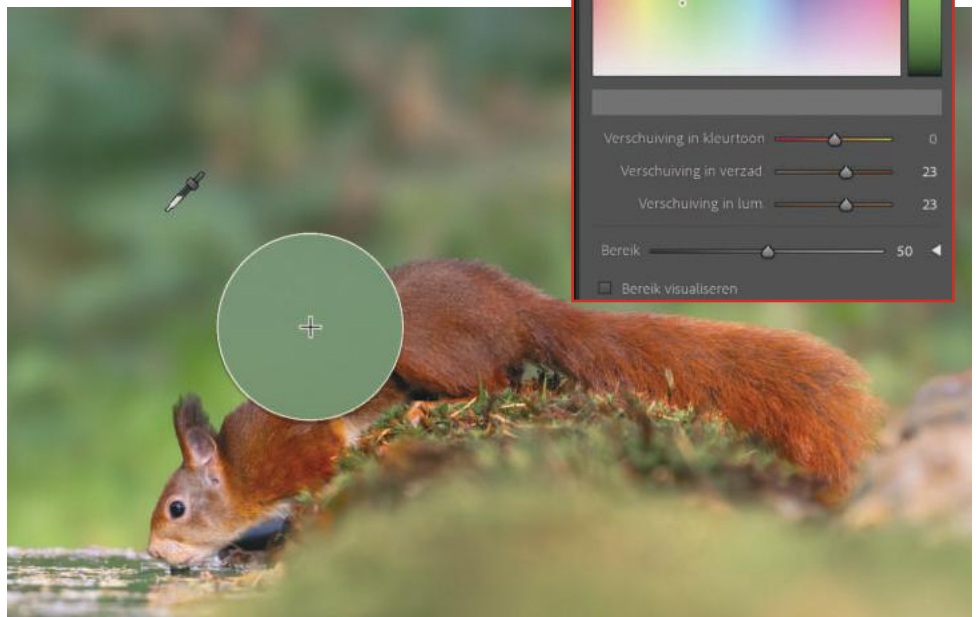
Kleur selecteren

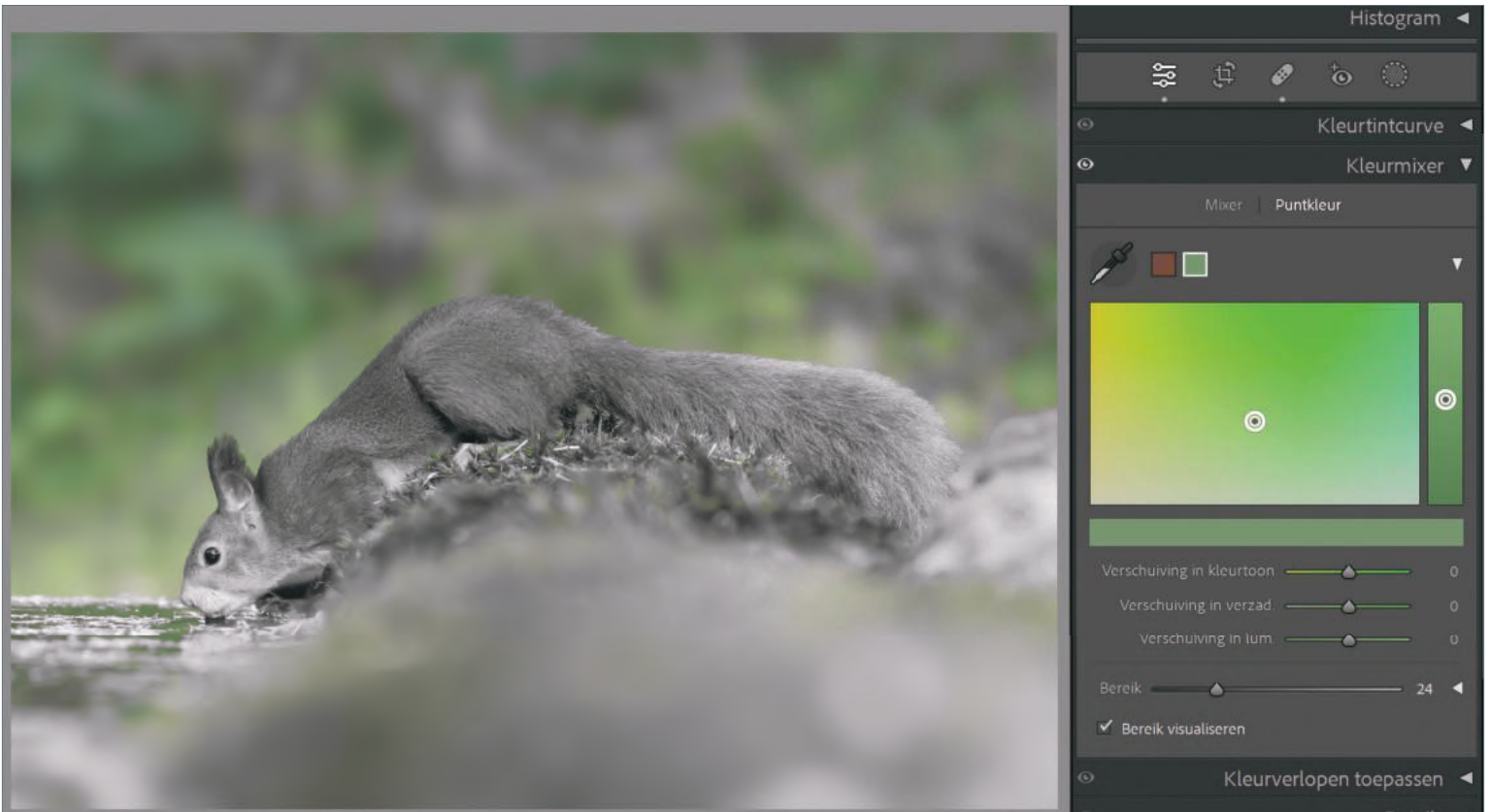
Klik met het **pipet** op een bruine tint binnen de eekhoorn. Je zult zien dat de werkruimte **Puntkleur** aan de rechterkant van je scherm er nu anders uitziet. Je ziet de gekozen kleur binnen een kleurgroep en je krijgt een aantal schuiven tot je beschikking.

Verplaats de schuif bij **Verschuiving in verz.** naar een waarde van 23. Je ziet meteen dat alle roodbruine tinten versterkt worden. Zet ook de schuif bij **Verschuiving in lum.** naar een waarde van 23. Hiermee maak je de roodbruine tinten een stukje lichter. De kleuren van de eekhoorn, en ook andere roodbruine tinten in je beeld, zijn in een handomdraai aangepast. Superhandig!

Verfijnder werken

We gaan nu ook de groene tinten in onze foto aanpassen. Klik weer op het pipet in

↑ Het bereik is inzichtelijk en laat zich aanpassen met de schuif Bereik.

Zet een vinkje bij **Bereik visualiseren**. Al het groene dat geselecteerd is, blijft zichtbaar in je foto. Alles wat niet binnen de kleurgroep valt, wordt in grijswaarden getoond. Door nu de schuif bij **Bereik** te verplaatsen, kun je de groene selectie uitbreiden of verkleinen. Wij verplaatsten deze naar een waarde van **24**, waardoor we alleen bepaalde groene delen aan zullen gaan passen.

Het groen aanpassen

Haal het vinkje bij **Bereik visualiseren** weer weg als je het bereik naar wens hebt ingesteld. Nu kun je weer aan de slag met de schuiven. Verlaag **Verschuiving in kleurtoon** naar ongeveer **-14**. De kleuren wijzigen van donkergroen naar lichtgroen. Verhoog de schuif bij **Verschuiving in verz.** naar **6** en verlaag de schuif bij **Verschuiving in lum.** naar **-6**. Pas op deze wijze de kleuren uit je foto naar wens aan.

EKHOORN AANPASSEN

Het laatste dat we doen is het algehele voorkomen van de eekhoorn aanpassen.

Onderwerp selecteren
Om alleen de eekhoorn te bewerken,

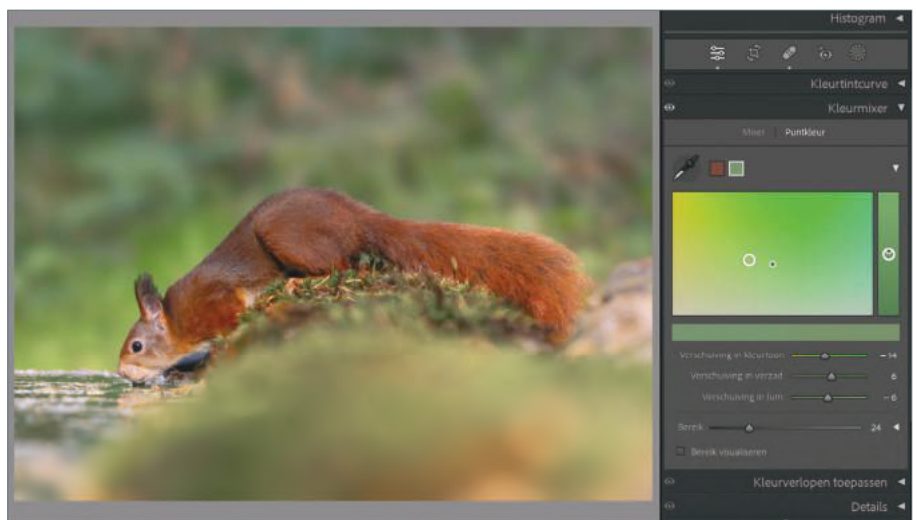
ZO HEBBEN WE HET CONTRAST VAN DE EEKHOORN VERSTERKT

maken we een lokale selectie. Klik hiervoor op het instrument **Maskeren**. Zoals je inmiddels weet is dat het laatste icoon in het regelpaneel. In het keuzemenu kies je

als selectiemethode **Onderwerp**. De eekhoorn wordt automatisch geselecteerd en met een rode overlay gemarkeerd. Dat er iets van de voorgrond meekomt in de selectie is niet erg.

Belichting eekhoorn aanpassen

Om de eekhoorn iets meer het middelpunt te laten zijn van de foto, passen we de schuif bij **Hooglichten** aan naar **100**. De

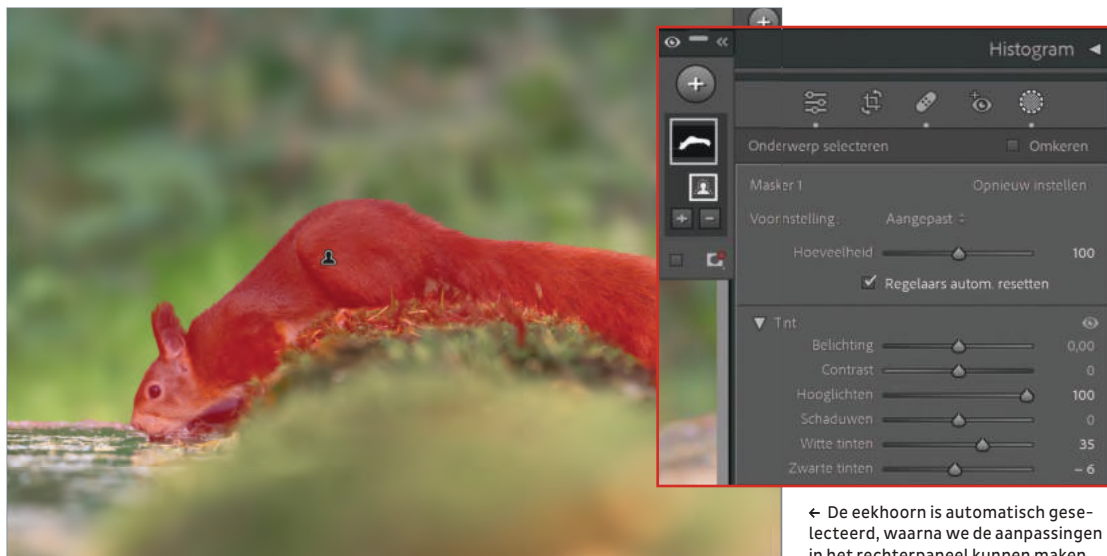

→ Het geselecteerde groen krijgt een geweldig karakter.

lichte delen lichten we hiermee nog wat verder op. Om dit nog meer te versterken, breng je de schuif bij **Witte tinten** naar **35**: hiermee maak je ook de allerlichtste delen nog lichter. Tot slot pas je de schuif aan bij **Zwarte tinten** naar **-6**, zodat de donkerste delen nog iets donkerder worden.

Eindresultaat

Met deze laatste aanpassing hebben we het contrast van de eekhoorn versterkt, waardoor die meer de aandacht trekt. Samen met het aanpassen van de kleuren en het verzachten van de voor- en achtergrond, hebben we gezorgd voor een rustige setting waarin de eekhoorn echt tot z'n recht komt. ■

← De eekhoorn is automatisch geselecteerd, waarna we de aanpassingen in het rechterpaneel kunnen maken.

Onze eekhoorn in een rustige setting met fantastische kleuren.

1

De diepte in

Trouw fotografie

Als trouwfotograaf begeef je je in de Champions League van de fotografie, aldus de veelvuldig bekroonde professional Bas Uijlings.

Van trouwringen en ceremonie tot familieshoot en eindfeest, op een bruiloft moet je alle fotografievormen beheersen. Bas vertelt hoe hij het aanpakt. Ook Zoomer Marieke Jongsma en weddingplanner Ilse Elisa Trang geven een kijkje in de keuken.

TEKST MARIJN RUHAAK

Zoomer Marieke Jongtsma (1976)

→ Marieke Jongtsma kreeg het fotografievirus van huis uit mee. Met haar trouw-, familie- en portretfotografie bekostigt ze haar vrije werk. Daarbij houdt ze zich vooral bezig met fantasy en fine art.

MIIEPMUIS

WWW.PHOTOGRAPHIEDELASOURIS.NL

Het jawoord van Marieke Marieke leerde te fotograferen door te doen. 'Mijn vader was hobbyfotograaf en ik ging vaak met hem mee. Op een gegeven moment begon ik ook zelf vrienden en kennissen te fotograferen en kreeg ik steeds meer aanvragen van bekenden en onbekenden.' Toen de opdrachten toenamen, schreef Marieke zich in bij de Kamer van Koophandel (KvK). 'De vraag was nu: wil ik dit werk fulltime gaan doen? Na enige twijfel besloot ik hobbyfotograaf te blijven. Dat heeft er vooral mee te maken dat bruiloftsfotografie seizoensafhankelijk is.' Er zijn inderdaad veel maanden in het jaar dat er nauwelijks bruiloften zijn. Om voldoende te verdienen, moet je in het hoogseizoen dus heel wat weekenden en avonden doorwerken. 'In combinatie met een gezin vond ik dat geen optie. Daar komt bij dat ik de mooiste foto's maak als ik mijn creativiteit de vrije loop kan laten. Dat lukt

1 Als bruidsfotograaf kom je op veel gave locaties, zoals hier in Italië.

MARIEKE JONGTSMA,
MIIEPMUIS
NIKON D610 · ISO 800 · F 4 ·
1/125 SEC · 52 MM

2 Het was een beetje manoeuvreren met de auto die wat stroef liep, maar het is gelukt.

MARIEKE JONGTSMA,
MIIEPMUIS
NIKON D610 · ISO 320 · F 4 ·
1/320 SEC · 66 MM

'Het allerleukste vind ik om ook de lollige momenten vast te leggen, want ook dat hoort erbij'

3

me minder goed als ik een financiële druk voel. Een vaste baan geeft zekerheid en biedt mij de kans om creatief te zijn.' Die creativiteit is een belangrijk kenmerk van trouwfotografie, vindt Marieke, die heel wat ludieke foto's in haar portfolio heeft staan. 'Zo heb ik weleens met een stel dat enorm van kamperen houdt een tentje opgezet als decor voor de bruidsshoot.' Om haar aanpak te bepalen, kijkt Marieke altijd even op de socials van het bruidspaar. Ook doet ze eerst een intakegesprek om te kijken of het klikt en of haar stijl past bij de wensen van haar klanten. 'Voor mij is een

4

2

3 Als trouwfotograaf moet je ook de details goed kunnen vastleggen.

MARIEKE JONGTSMA,
MIIEPMUIS
NIKON D610 · ISO 100 · F 3,2 ·
1/400 SEC · 105 MM

4 Vastzitten met je trouwauto in het bos, ook daar kun je een gave foto van maken!

MARIEKE JONGTSMA,
MIIEPMUIS
NIKON D610 · ISO 400 · F 3,5 ·
1/160 SEC · 105 MM

goede match een voorwaarde. Als er geen klik is en ik niet denk te kunnen leveren wat een paar voor ogen heeft, ben ik daar eerlijk over.' Ook vraagt Marieke om een moodboard te maken. 'Dan kan ik goed zien welke stijl en sfeer mensen willen en kan ik bepalen of ik daar iets mee kan.' Het mooiste aan trouwfotografie vindt Marieke dat je als buitenstaander een hele intieme dag van begin tot einde meemaakt. 'Je bent geen onderdeel, maar maakt alles mee: van emoties en stress tot het aankleden en de spanning voor de ceremonie. Het allerleukste vind ik het om ook de lollige momenten vast te leggen, waar dingen nét even misgaan. Want ook dat hoort erbij. Trouwfotografie is alles: van traan tot lach.'

1

Het jawoord van Bas

Bas is niet zomaar een trouwfotograaf. Met vrijwel iedere bruidsfotografie-award aan de muur mag hij zich met recht topfotograaf noemen. Natuurlijk heeft dat te maken met de hoge kwaliteit die hij levert, maar dat is niet het hele verhaal. Bas: 'Om het als trouwfotograaf te maken, moet je consistent zijn in je eigen stijl en over een flinke portie discipline beschikken.' De concurrentie is namelijk behoorlijk, legt hij uit: 'Als je het aantal KvK-inschrijvingen

Prof Bas Uijlings (1979)

→ Bas Uijlings werd meermaals uitgeroepen tot een van de **allerbeste huwelijksfotografen wereldwijd**. Zijn bedrijf **Bas Uijlings Bruidsfotografie & Film** bestaat inmiddels uit **17 topfotografen en cameramensen**, met wie hij **toonaangevende bruidsfotografie in Nederland en Europa verzorgt**. Daarnaast biedt hij met de **Bas Uijlings Academy diverse masterclasses en mentoring**.

WWW.BASUIJLINGS.COM

deelt door het aantal bruiloften per jaar, kom je op zo'n drie opdrachten per fotograaf uit. Daar kun je geen boterham van smeren.'

Niet gek dus dat veel trouwfotografen ook andere fotografie aanbieden, maar volgens Bas werkt dat averechts. 'Juist mijn specialistenstatus zorgt voor opdrachten. Als je de mooiste dag van je leven laat vastleggen, kies je niet zomaar elke fotograaf. Je wilt een specialist met een behoorlijk trackrecord.' En daar komt de discipline om de hoek kijken, want zo'n specialistenstatus verwerf je natuurlijk niet zomaar. 'Ik deed er vijf jaar over om genoeg te verdienen om mijn vaste baan te kunnen opzeggen. In die vijf jaar ben ik talloze keren afgewezen en onderuitgegaan. Maar je moet doorgaan, ook als het bagger gaat. Anders kun je nooit iets opbouwen.'

Inmiddels staan de bruidsparen voor Bas in de rij. Omdat hij het hogere segment bedient, komt hij met twintig tot dertig bruiloften per jaar uit. Vele daarvan zijn meerdaagse trouwerijen op Ibiza, een formule die hij zelf in de markt zette. De concurrentie heeft Bas achter zich gelaten, maar van zijn discipline heeft hij niets ingeleverd. 'Als trouwfotograaf begeef je je in de Champions League van de fotografie. Je moet bereid zijn om zestien uur achter elkaar in de benen te

1 Dit bruidspaar vloog ons naar IJsland. Afhankelijk van de natuurlijke weersomstandigheden en de locatie moesten we waanzinnige beelden kunnen maken. In een geval als dit moet je sportfotografie beheersen.

BAS UIJLINGS
NIKON Z 9 · ISO 100 · F 3,2 · 1/6400 SEC · 14 MM

2 Beheersing van flitslicht is essentieel om ook in het donker goede beelden te kunnen maken. Wij maken altijd gebruik van meerdere flitsers met kleurfilter, zodat we niet afhankelijk zijn van de verlichting van een band of dj. Door ons lichtrecept kunnen we dit soort feestbeelden garanderen, onder alle omstandigheden.

BAS UIJLINGS
NIKON Z 9 · ISO 800 · F 4 · 1/200 SEC · 15 MM

3 Een mooi voorbeeld van productfotografie tijdens een trouwdag. Als trouwfotograaf moet je op elke locatie in staat zijn de trouwringen op een bijzondere manier weer te geven. Zodra de ringen gedragen worden, zullen ze nooit meer zo mooi zijn als nieuw.

BAS UIJLINGS
NIKON Z 9 · ISO 400 · F 8 · 1/320 SEC · 105 MM

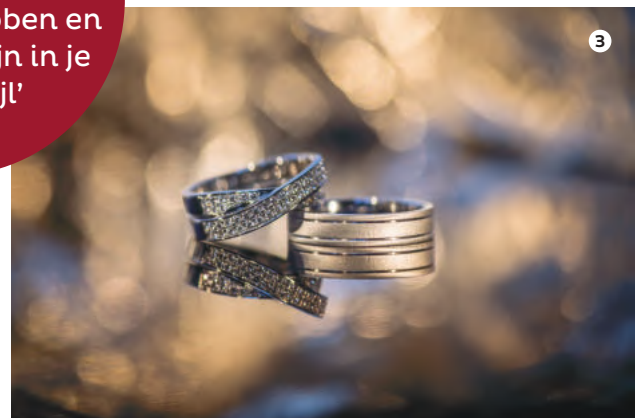
zijn, dus een topconditie is essentieel.' Daar komt bij dat je zo'n beetje alle soorten fotografie moet beheersen. 'Fotografeer je de ringen, dan moet je als een productfotograaf weten om te gaan met spiegelingen en weerkaatsingen. Tijdens de voorbereidingen moet je als "fly on the wall" uit de voeten kunnen met vaak kleine, donkere woonkamers, terwijl je tijdens de fotoshoot met het bruidspaar midden op de dag in keihard zonlicht werkt. Dan heb je nog de borrel waar je als een sportfotograaf de ploppende kurk én de reacties van de gasten moet zien vast te leggen, de groepsfoto waar je de clown moet uithangen om iedereen met een lach op de foto te krijgen, en het diner waar je zonder storend flitslicht mensen fotografeert die liever niet kauwend op de foto willen. Kortom: zonder een ijzeren discipline ga je het in dit vak niet redden.'

Gelukkig beschikt Bas over een behoorlijke portie energie waarmee hij zelfs het eindfeest redt. 'Dan kruip ik in de rol van evenementenfotograaf en probeer ik de gasten in de stampende herrie en enorme hitte enthousiast te maken. Daarna ben ik wel kapot, hoor', lacht Bas: 'Maar het is het absoluut waard. Het is hard werken, maar als je er eenmaal bent, is het fantastisch. Je moet alleen een beetje doorzetten!'

2

'Om het als trouwfotograaf te maken, moet je discipline hebben en consistent zijn in je eigen stijl'

3

Weddingplanner Ilse Elisa Trang (1990)

→ Na een carrière als producer voor televisieprogramma's weet Ilse Elisa Trang als geen ander hoe je een event organiseert. Als weddingplanner zorgt ze dat elke bruiloft tot in de puntjes geregeld is, van tafelschikking tot slotfeest en van styling tot backdrops.

WWW.BYILSEELISA.NL

Het jawoord van Ilse

Hoewel Ilse pas een paar jaar als weddingplanner door het leven gaat, heeft ze al heel wat bruiloften verzorgd. 'Door alle uitgestelde trouwerijen vanwege corona had ik in de eerste paar maanden al zo'n veertig bruiloften achter de rug.' Als weddingplanner moet Ilse alles tot in de puntjes regelen, en daar hoort natuurlijk ook het contact met de fotografen bij. Het liefst helpt zij het bruidspaar met de keuze voor een fotograaf. Ze heeft inmiddels een breed netwerk van fotografen opgebouwd. Meestal maakt Ilse een selectie van drie fotografen waaruit het paar kan kiezen. 'Elke fotograaf heeft een eigen stijl, dus ik kijk altijd goed naar wie bij de smaak van het bruidspaar past. Zo had ik laatst een stel dat voor een stoere look met veel zwart en goud ging. Dan kom ik dus niet met een fotograaf die houdt van zacht licht en pastelkleuren.'

Ilse is niet de enige weddingplanner die met vaste fotografen werkt. De meeste planners hebben zo hun eigen netwerk. 'Om te weten of iemand levert wat hij of zij belooft, moet je iemand kennen. Betrouwbaarheid lees je niet altijd af aan een mooie website', legt Ilse uit. Hoe kom je als fotograaf in de vaste poule van een weddingplanner? 'Ik krijg veel namen via via door. Daarnaast zijn trouwbeurzen ook een goede plek om een kaartje uit te wisselen en een praatje te maken. Je merkt vaak al snel of het klikt en of je met iemand kunt samenwerken.'

Dat samenwerken gaat bij Ilse als volgt.

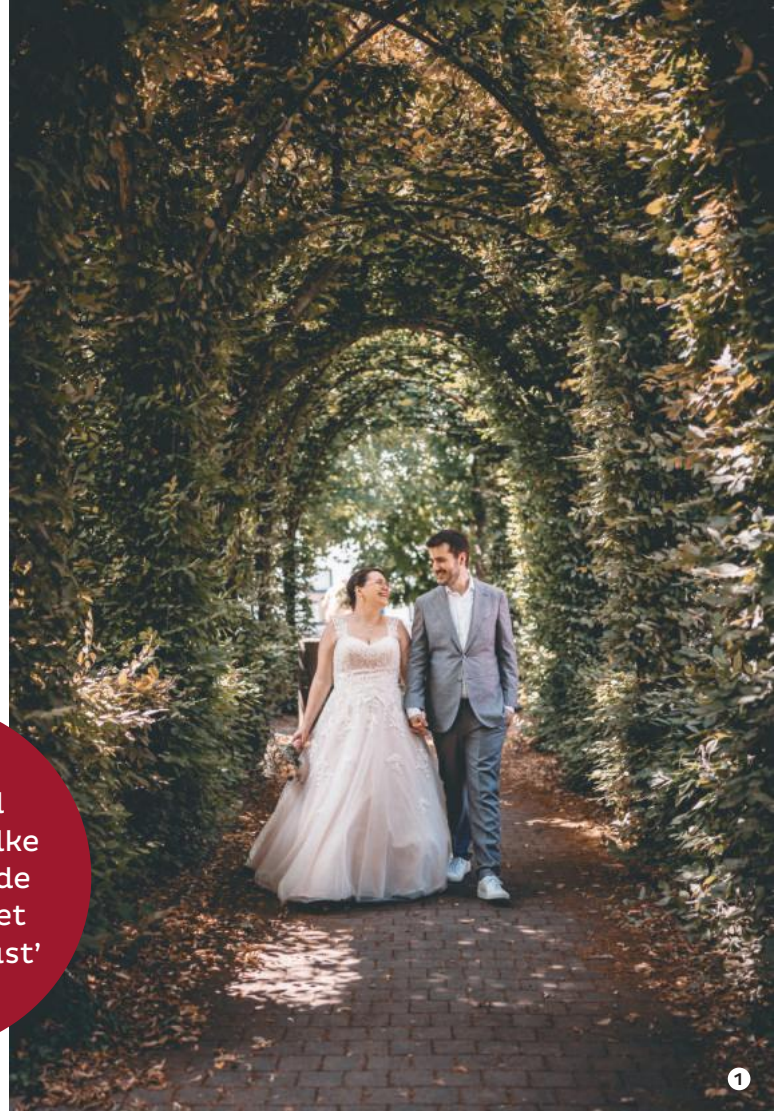
Een paar maanden voor de grote dag neemt ze met de fotograaf de planning door. Soms bezoeken ze ook samen de trouwlocatie. 'Een fotograaf heeft qua planning best een vinger in de pap', vertelt Ilse: 'Hij of zij moet immers voldoende tijd krijgen om te fotograferen wat het bruidspaar wenst.' Daarnaast is ook de styling onderwerp van gesprek. 'Soms zijn er bijzonderheden in de aankleding die de fotograaf op de trouwdag niet mag

2

missen. Denk aan details die verwijzen naar overleden familieleden, maar soms is het ook goed om te weten wat de backdrops zijn. Als een paar bijvoorbeeld voor veel glitter en glamour gaat, overleg ik dat, omdat ik weet dat die glinsteringen effect hebben op de belichting.' Een goede voorbereiding en dito samenwerking zijn voor Ilse essentieel. Dat geldt ook voor een positieve attitude en veel ervaring. Ilse legt uit: 'Je kunt als

'Ik kijk altijd goed naar welke fotograaf bij de smaak van het bruidspaar past'

1

3

1 De bruid straalt van oor tot oor. De liefde spat ervan af!

MAARTEN VERMEERSCH
SONY A7 IV · ISO 100 · F 1,4 · 1/500 SEC · 35 MM

2 Een mooi subtiel aandenken aan een dierbare die er op dit belangrijke moment helaas niet meer bij kan zijn.

JULIETTE LAURANT
NIKON Z 6 · ISO 160 · F 2,8 · 1/2500 SEC · 112 MM

3 Marloes zit als fotograaf in Ilse's vaste groep leveranciers. Zij is ook grafisch ontwerper en ontwierp de uitnodigingen voor Ilse's eigen bruiloft.

MARLOES VAN DER LINDE
CANON 5D IV · ISO 100 · F 3,2 · 1/500 SEC · 85 MM

portret- of familiefotograaf niet van de ene op de andere dag bedenken dat je bruiloften gaat fotograferen. Wil je met deze fotografievorm aan de slag? Begin dan eerst als "second shooter" van een professional. Ga niet voor een paar honderd euro oefenen op iemands bruiloft. Het is voor een paar vaak de belangrijkste dag uit hun leven, waar het stel alleen de foto's en de films aan overhoudt. Dat moet je serieus nemen. ■

Let bij het maken van zwart-witfoto's vooral op het verschil in contrast, van licht naar donker.

THOMAS VAN GALEN, @THOMASVG

CANON 5D III · ISO 1250 · F 3,2 · 1/40 SEC · 35 MM

Straatfoto in zwart-wit

De winter is vaak dé tijd voor straatfotografie. De donkere, regenachtige sfeer die de winter meestal met zich meebrengt, kan voor prachtige straatfoto's zorgen. Zet je een foto om naar zwart-wit, dan kun je die sfeer nog eens extra benadrukken. Thomas van Galen maakte zo deze prachtige foto op station Schiphol. In dit artikel geeft hij enkele tips om zulke foto's te maken.

ONDER REDACTIE VAN TESS MUTSTERS
FOTO EN TIPS THOMAS VAN GALEN, @THOMASVG

TIP 1

Kijken in zwart-wit

Probeer je brein en je ogen te trainen om in zwart-wit en contrasten te zien. Let hierbij vooral op grote verschillen in contrast, van licht naar donker. Door hier veel mee te oefenen, zul je zien dat je al snel prachtige situaties tegenkomt.

TIP 2

Camera op zwart-wit

Een trucje om je te helpen in zwart-wit te kijken, is door je camera om te schakelen naar zwart-witbeeld, compleet met preview. Niet alle camera's kunnen dit, maar als je camera dit wél kan, is het een stuk makkelijker om je voor te stellen hoe de foto eruit kan komen te zien. Dat betekent natuurlijk niet dat je foto helemaal geen nabewerking meer nodig heeft.

TIP 3

Strakke compositie

Een goede compositie is enorm belangrijk bij straatfoto's in zwart-wit. Er is immers weinig andere afleiding. Maak gebruik van sterke lijnen, kaders of symmetrie. In deze foto vormen de twee voorste palen bijvoorbeeld een kader. De palen in de foto staan ook perfect uitgelijnd, waardoor de foto een mooie symmetrie heeft.

TIP 5

Zwart-wit als doel

Wil je graag een mooie straatfoto in zwart-wit maken, ga dan ook op pad met dit doel. Alle foto's die je maakt, maak je dan met als doel om ze om te zetten naar zwart-wit. Zo raak je niet afgeleid door kleur en kun je je blijven focussen op het idee van zwart-wit.

TIP 4

Observeren en geduld

De juiste situatie doet zich niet altijd zomaar voor: soms moet je even geduld hebben. Zo kan het voorkomen dat je een prachtige compositie hebt gevonden, maar dat je een tijdje moet wachten totdat de juiste mensen langskomen, of tot je beeld juist verder leeg is. Laat je daardoor niet ontmoedigen: geduld loont!

Gebruikersreview

FUJIFILM GFX100S

Fotograaf Richard Terborg is altijd al benieuwd geweest hoe een betaalbare digitale middenformaatcamera uit de FUJIFILM GFX-reeks presteert in vergelijking met zijn eigen fullframe-spiegelreflex en analoge middenformaatcamera's. Bij dezen is zijn wens uitgekomen, want Richard kreeg de unieke kans om de FUJIFILM GFX100S grondig aan de tand te voelen.

In samenwerking met Fujifilm

↘ Waar ik gewend ben aan een heel zware analoge middenformaatcamera, is de FUJIFILM GFX100S allesbehalve dat! Het is een heel compacte camera, die veel kleiner en ook lichter is dan een fullframe-spiegelreflex. Zelfs als ik de batterijgreep daaraf haal, is er maar een heel klein verschil tussen de twee. Dit vind ik al helemaal geweldig. De objectieven zijn overigens wel iets zwaarder.

Intuïtieve bediening

De knoppen zitten op de juiste plek, dus je kunt overal bij en er zijn ook genoeg programmeerbare functieknoppen. Wat ik vooral heel interessant vind, is het draaiwiel net onder je wijsvinger waarmee je de sluitertijd kunt aanpassen. Bij toeval kom ik erachter dat je deze knop kunt indrukken om de iso-waarde te veranderen. Het is zó logisch en intuïtief dat dit een drukknop is; elke camera zou dat moeten hebben!

Dynamisch bereik

Het uiterlijk is maar het uiterlijk. Goed om te weten dat dit goed zit, maar het gaat natuurlijk vooral om de prestaties van de camera.

Ik ben zeer onder de indruk van het dynamisch bereik van de grotere sensor. Ik wist wel dat dit hoog moest zijn, maar ben toch erg verrast door de vele details in zowel

de hooglichten als de schaduwpartijen.

Dit wordt nog eens extra duidelijk zodra je de bestanden door Photoshop haalt. Want meer dynamisch bereik én meer megapixels betekent ook meer ruimte om 'te trekken en te schuiven' zonder dat kwaliteitsverlies optreedt. Ook de 16 bits raw-bestanden zorgen voor extra mogelijkheden om met kleur te spelen.

Enorm veel megapixels

De FUJIFILM GFX100S levert honderd megapixels, en dat zijn er veel. Daardoor kun je flink 'croppen', tot wel vijftig procent, voordat je ongeveer uitkomt bij de resolutie van een fullframe-camera. Hier moet ik een beetje aan wennen, want waar ik gewend ben om met mijn digitale spiegelreflex het beeldkader altijd helemaal

te vullen met het onderwerp, zodat je de meeste data en de hoogste kwaliteit krijgt, kun je met de GFX100S de foto een stuk ruimer nemen en het beeld later bijsnijden naar de juiste compositie. Dit laat je op een iets andere manier denken en fotograferen.

Beeldstabilisatie

Dit is de eerste keer dat ik een camera met IBIS gebruik, dus waarbij de beeldsensor gestabiliseerd is. Hierdoor kan ik ook bij lange sluitertijden goede en scherpe beelden uit de hand maken. Dat is ook nodig voor mij, want omdat dit middenformaat is, diafragmeer ik wat vaker naar F 5,6 of F 8 om alles scherp te krijgen. Als je de iso-waarde dan laag wilt houden, komt de beeldstabilisatie van de camera goed van pas en krijg je geen bewegingsonscherpte in de foto.

Flitssynchronisatie

De GFX100S is in alle opzichten een heel goede camera: bouwkwiteit, lenskwiteit en een heel mooi dynamisch bereik. Toch ben ik enkele hele kleine mini-minpuntjes tegengekomen in de tijd dat ik ermee heb gespeeld. Zo ben ik ook een studio- en flitsfotograaf, en deze camera heeft een lange flitssynchronisatietijd vergeleken met mijn spiegelreflex, namelijk rond de 1/125 tot 1/160 seconde. Daardoor moet ik opletten dat mijn modellen tijdens het poseren goed stilstaan, door even de tijd te nemen om een foto te maken. Dus staan, pose vasthouden, klikken en dan pas door naar de volgende pose, terwijl ik gewend ben de modellen continu te laten bewegen en gelijk mee te klikken.

Hoewel ik dit als een minpunt heb genoemd, weet ik niet of het echt erg is. Want dankzij die vertraging let ik op meer dingen. De beeldkwaliteit en resolutie die je uit deze camera haalt, vind ik het wel waard om die moeite te nemen en niet meer lukraak erop los te schieten.

Autofocus

De autofocus is iets trager dan ik gewend ben, vooral als je oog- en gezichtsdetectie gebruikt. Dan merk je dat de camera iets langer aan het zoeken is, vooral als er weinig licht is. Omdat ik een digitale spiegelreflex gewend ben, kan ik gewoon het middelste scherpstelpunt gebruiken of het scherpstelpunt naar de gewenste plek verplaatsen. Gezichts- en oogdetectie werkt dus iets trager dan ik gewend ben, maar goed en secuur. Met oogdetectie uitgeschakeld presteert de autofocus zelfs uitstekend.

Conclusie

Al met al wilde ik vooral weten of deze FUJIFILM GFX100S mijn volgende camera kan worden. En ik ben aangenaam verrast, vooral door de beeldkwaliteit en de extra hoge resolutie. Zou ik deze camera willen kopen? Het antwoord op deze vraag luidt zeker bevestigend, alleen niet als vervanging van mijn fullframe-spiegelreflex. Die heeft nog altijd een plek als het gaat om snelheid en de hoeveelheid foto's die ik achterelkaar kan maken op bijvoorbeeld een feest, bruiloft of sportevenement. Maar wanneer ik meer de tijd heb, zoals tijdens vakanties, bij toffe kunstprojecten en grote fashionshoots, zou ik de FUJIFILM GFX100S graag in mijn fototas hebben zitten, en voelt het bijna alsof de spiegelreflex niet meer voldoet. ■

Met dank aan Richard Terborg

1 FUJIFILM GFX100S · 1/200 SEC · ISO 100 · F 5,6 · 45 MM

1 FUJIFILM GFX100S · 1/500 SEC · ISO 100 · F 2 · 110 MM

1 FUJIFILM GFX100S · 1/200 SEC · ISO 160 · F 5,6 · 76 MM

1 FUJIFILM GFX100S · 1/100 SEC · ISO 200 · F 5,6 · 74 MM

1 FUJIFILM GFX100S · 1/400 SEC · ISO 200 · F 5,6 · 100 MM

Koopgids voor een
(professionele) fotoprinter

Printen of laten printen?

Een (professionele) fotoprinter kan een waardevolle toevoeging zijn aan je set-up als fotograaf. Je kunt gemaakte en bewerkte foto's direct uitprinten en je ziet meteen het resultaat en wat anders moet. Maar is het de investering waard en wat komt er allemaal bij kijken? In dit artikel nemen we je, samen met een echte printdeskundige, mee in de kosten, specificaties en voor- en nadelen van een eigen fotoprinter.

TEKST JEROEN JAZET

↘ Sommige fotografen kiezen bewust voor een eigen printer, terwijl andere liever al hun printwerk uitbesteden aan een (online) fotolab. Voor beide opties valt wat te zeggen. Het ligt helemaal aan met wat voor soort fotografie je je bezighoudt. Maar ook of je technisch bent aangelegd of niet speelt mee, het budget, je beschikbare tijd enzovoort. Het is dus een ingewikkelde afweging of je voor een eigen printer of uitbesteden gaat.

De keuze

De meesten van ons hebben een laserprinter of reguliere inkjetprinter staan voor het afdrukken van formulieren, kleurplaten voor de kinderen en ga maar door. Maar waarom zou je daarnaast een eigen printer aanschaffen die fotokwaliteit levert? Daar zijn toch (online) fotolabs voor, die niets anders doen dan foto's printen ...? Zeker waar, maar er zitten wel degelijk voordelen aan zelf printen. Allereerst duurt het maken van een eigen afdruk meestal maar een paar minuten. Je ziet dus direct tastbaar resultaat van een foto die je misschien net daarvoor geschoten hebt. Dat geeft voldoening, en je hebt de mogelijkheid om te 'tweaken': ietsje donkerder, iets meer contrast, een stofje wegwerken dat je nu pas ziet. Als je beelden opstuurt naar een printlab, zie je de resultaten pas dagen later. De drempel om dan kleine dingen aan te passen en alles opnieuw in te sturen, wordt daardoor veel hoger. Ook betaal je dan dubbel. Herman van de Haar is printdeskundige

↑ Sommige EIZO-monitoren worden geleverd met eigen kalibratieapparatuur.

en werkte jarenlang voor printerfabrikant Epson. Tegenwoordig geeft hij advies en workshops op printergebied. Hij hielp meerdere bedrijven, waaronder FotoLabKiekie (www.fotolabkiekie.com) in Amsterdam, hun print-workflow te optimaliseren. Jarenlang was hij de drijvende kracht achter de Epson Print Academy. Hij beaamt dat het bezit van een eigen printer voordelen heeft: 'Ik ben van de oude generatie, die nog in de doka heeft gewerkt', legt hij uit: 'Daar had je ook alles in eigen hand en kon je met volle focus en aandacht je eigen afdruk maken. Dat gevoel heb ik nog steeds bij mijn eigen inkjetprinter: je hebt het hele proces in eigen hand.' Met hem zijn er veel oudere fotografen die om deze reden de voorkeur geven aan een eigen printer. 'Maar', nuanceert hij, 'de jonge generatie denkt

misschien rationeler en besteedt veel meer het printen uit aan een lab.'

Bewerkelijk

Bij een eigen fotoprinter komen nogal wat werkzaamheden kijken. Je moet je monitor kalibreren, printerprofielen aanmaken en bijhouden, de juiste inkt kopen, de spuitkoppen schoonhouden, enzovoort. Niet iedereen heeft daar zin in of de benodigde handigheid voor. Een eigen printer is dus voor sommigen een zegen wegens de snelheid en flexibiliteit, en voor anderen juist een blok aan het been vanwege al het bijbehorende technische gedoe. En dan hebben we het nog niet gehad over de prijs. Een goede fotoprinter vergt al snel een investering van 700 tot 1.000 euro, terwijl een A4-afdruk bij een centrale maar enkele euro's kost. En dat is nog afgezien van de 'variabele kosten', met name (dure) inkt en papier. Hoe graag wil je zelf printen om zo'n investering te rechtvaardigen?

Opties

Mocht je denken dat je met een all-in-one-printer een heel eind komt qua fotokwaliteit, dan moeten we je snel uit de droom helpen. De nauwkeurigheid van de kleurweergave laat te wensen over. Ook missen deze alleskunnende de fijne nuances in een beeld en laat de houdbaarheid van de afdrukken te wensen over. Bovendien kun je in een all-in-one-printer lang niet alle papiersoorten gebruiken. Met name de betere fotopapieren passen niet in een dergelijke printer.

→ De Canon Image Pro 300 is een goede optie voor de thuisprinter.

→ Met de Epson SureColor SC-P900 print je thuis ook op A2+ papier.

Laten we bij aanschaf voor het gemak uitgaan van een budget tussen de 500 en de 1.000 euro bij het kiezen van een goede fotoprinter. Wat zijn dan de opties die je hebt?

Je komt bij twee merken uit: Canon en Epson. Beide merken hebben een A3+- (papierformaat ± 33x48 cm) en een A2+-printer (± 43x63 cm) die uitstekende fotoprints maken. Bij Canon zijn het de Image PROGRAF PRO-300 en zijn grote broer de Image PROGRAF PRO-1000, bij Epson de SureColor SC-P700 en de A2+-variant SureColor SC-P900. Beide A3+-printers kosten rond de 750 euro, terwijl de A2+-printers tussen de 1.000 en 1.200 euro moeten opbrengen.

Waarom zijn juist deze printers uitstekende fotoprinters? De belangrijkste eigenschap is dat ze werken met pigmentinkt.

Pigment

Printen met pigmentinkt heeft een aantal voordelen ten opzichte van op kleurstof gebaseerde inkt (dye-inkt). Pigmentinkt ontstaat door gekleurde inkt te mengen met water. Hierdoor zijn de inkten

watervast en hechten ze zich aan de vezels van het papier. Water heeft minder invloed op pigmentinkt dan op kleurstof gebaseerde inkt. Pigment kan beter tegen zonlicht, en de prints zijn beter bestand tegen vuil en vlekken, omdat de inkt in het papier trekt en er niet zoals bij dye-inkt op blijft liggen. Daardoor vervaagt dye-inkt ook veel sneller. Het grootste voordeel van pigmentinkt is de houdbaarheid. Onder normale omstandigheden kan een print in een (meestal gesloten) fotoalbum 150 tot 400 jaar houdbaar blijven. Achter glas is dat 80 jaar en open en bloot nog altijd 50 jaar.

Meer cartridges

Een tweede belangrijke voordeel van deze vier professionele printers is het gebruik van minstens tien cartridges, in plaats van vier in de reguliere printers. Goedkope printers hebben alleen de vier (druk)kleuren magenta, cyaan, geel en zwart aan boord. In deze printers zitten er meer.

Bijvoorbeeld bij Epson cyaan, levendig magenta, fotozwart, matzwart, grijs, lichtgrijs, geel, levendig lichtmagenta, lichtcyaan en violet. Met name in het blauwe spectrum zijn kleuren toegevoegd om deze zo natuurgetrouw mogelijk weer te geven. En er zitten bovendien vier tinten zwart/grijs in het systeem, om alle grijs-tinten met natuurlijke overgangen te printen. Canon gebruikt negen inktcartridges en een Chroma Optimizer-cartridge. Deze laatste zorgt ervoor dat hinderlijke reflecties verdwijnen en er een gelijkmatige glans op de foto komt. Van de tien cartridges

zijn er drie monochroom: een matzwarte, een fotozwarte en een grijze cartridge. Dit om zwart-witfoto's met de grootst mogelijke nuanciering en zonder ongewenste kleurzwemen te printen. 'Epson is de betere printer voor zwart-witfoto's', vindt Herman van de Haar: 'Naast de nuances heeft Epson ook veel minder last van "metamerisme". Dit is het doorslaan van de tinten naar magenta of groen als je een zwart-witfoto onder een bepaalde hoek bekijkt'

TIP Onderhoud

Bij storingsgevoelige precisieapparaten zoals fotoprinters is onderhoud heel belangrijk voor een goed en consistent resultaat. Laat allereerst je printer niet maandenlang ongebruikt stof verzamelen, om te voorkomen dat de spuitmondjes verstopt raken. Houd de printer stofvrij en schoon en laat juist bij veelvuldig gebruik de printer de spuitmondjes regelmatig automatisch reinigen. Laat ook de printkop uitlijnen als de afdruk niet egaal en scherp oogt. Maak vervolgens een testprint om te checken of alle kleuren goed en zonder oneffenheden in het printpatroon worden afgedrukt.

Verschillen

Tot zover de opties die in alle vier de printers zitten. Nu komen we bij de

PIGMENTINKT HEEFT EEN AANTAL VOORDELEN TEN OPZICHTE VAN OP KLEURSTOF GEBASEERDE INKT

Deze prachtige foto van het Noorderlicht vanuit Nederland is qua kleur een mooie uitdaging voor je fotoprinter.

RONALD ROZEMA, @RONALDROZEMA

CANON 5D IV · ISO 2000 · F 4 · 15 SEC · 16 MM

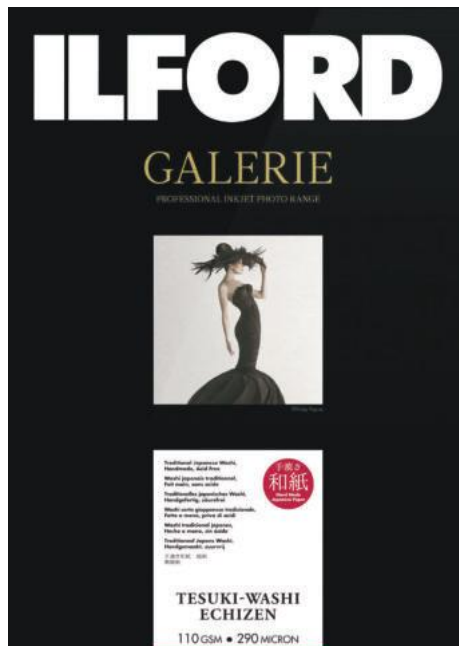
← De Epson EcoTank 8550 is een goede budget-optie.

Budgetoptie

→ Wil je wel serieus printen, maar is het budget niet toereikend voor een van de genoemde printers? Dan kun je ook kiezen voor de Epson ET-8550. Deze printer werkt met een mengeling van pigment- en dye-inkt, en heeft zes cartridges. De prijs ligt net een paar honderd euro lager dan de eerdergenoemde printers. Voor gelegheidsprinters kan de Epson Expression Photo XP-15000 HD (zes kleuren) of de Canon PIXMA PRO-200 (acht kleuren) interessant zijn. De aanschafprijs ligt nog wat lager, al lopen de kosten door de relatief kleine en dure cartridges flink op als je veel print. Ook werken beide printers met dye-inkt, zij het in een speciale, lang houdbare fotoprintvariant.

verschillen, want die zijn er ook zeker. Het grootste verschil is het printprocedé. 'Bij Canon gebruiken ze daarvoor een thermische printkop', vertelt Van de Haar: 'Epson heeft een membraan- of piëzo-printkop. Een thermische printkop werkt met warmte, terwijl een piëzo-printkop met kristallen werkt. Daardoor is er bij Epson geen verloop in de kleurkwaliteit, terwijl een thermische kop na verloop van tijd kan afkoelen, waardoor de kleur net iets anders kan worden. Dit zijn echter zeer kleine verschillen', aldus Van de Haar.

Er zijn meer kleine verschillen. De Canon-printer is robuuster gebouwd, waardoor hij beter tegen ruwe behandeling kan. De Epson-printer voelt wat fragieler aan. De Canon is groter dan de Epson, terwijl de Epson weer een tikje sneller is.

↑ De keuze is reuze in soorten papier! Het is vaak een kwestie van smaak en de juiste match met je printer, voor welk papier je kiest.

Inkt

Epson en Canon gebruiken hele verschillende maten inktcartridges. In de A3+-varianten gaat bij Canon een 14ml-cartridge, wat zeker niet groot is. Epson doet het op A3+-formaat beter met 25ml-cartridges. Bij A2+ is het net andersom; Epson heeft daarvoor 50ml-cartridges, tegenover 80ml-cartridges bij Canon. Belangrijk nadeel bij alle genoemde printers is dat ze (in tegenstelling tot de eerdergenoemde Epson ET-8550) niet de mogelijkheid hebben om met zogenaamde 'eco tanks' te werken. In dergelijke grotere inkttanks gaat veel meer inkt en ze zijn hervulbaar – ook beter voor het milieu. 'Dit heeft een hele banale oorzaak', vertelt Van de Haar: 'Kleine cartridges leveren de fabrikant meer winst op dan grotere.'

Huismerk-papier

→ **Wat is eigenlijk het verschil tussen het huismerk-fotopapier van een warenhuis of voordeel-drogist en een duur merkpapier? 'Het verschil zit hem niet eens zozeer in het papier zelf', vertelt Van de Haar: 'Dat is alleen maar een drager. Het gaat vooral om de coating. Bij de duurdere merken wordt hier veel meer aandacht aan besteed, waardoor de inkt beter verspreid wordt over het papier. Bovendien is de dikte van de coating bij de merkpapieren veel egalier, waardoor ook printfouten voorkomen worden.'**

EEN VAN DE BELANGRIJKSTE VRAGEN BIJ EEN FOTOPRINTER IS WELK PAPIER JE GEBRUIKT

Het lijkt prijstechnisch aantrekkelijk om een set alternatieven (bijvoorbeeld van het huismerk) aan te schaffen bij een online-inktshop. 'Toch zou ik dat niet aanraden', vertelt Van de Haar: 'De pigmentdeeltjes in inkt zijn namelijk een vaste stof. Die moeten een vaste grootte hebben om goed te werken. In de goedkopere inkt van derde partijen wisselt de grootte van de deeltjes nogal eens, waardoor verstoppingen ontstaan en de printer vastloopt.'

Ook zit in printers een chip die onder andere registreert of originele inkt wordt gebruikt. Bij een defect wordt die chip uitgelezen en kan het zomaar zijn dat de garantie vervalt. Een ander groot probleem zit hem in de printerprofielen. Van de Haar: 'Die zijn aangemaakt met de originele inkten en werken dus niet met inktsoorten van derde partijen. Je moet dan helemaal opnieuw beginnen en nieuwe profielen aanmaken.'

Papier

Een van de belangrijkste vragen bij een (foto)printer is natuurlijk welk papier je gebruikt. Zowel Canon als Epson leveren hun eigen range papieren, en die zijn

gewoon goed. Met bijvoorbeeld de Epson Premium Semigloss Photo Paper-serie en Canon Luster Photo Paper kun je prima uit de voeten.

Canon en Epson zijn echter elektronica-concerns en geen papiermakers. Ze produceren hun papier niet zelf, maar kopen dat elders in. Het kan dus zijn dat je de ene keer papier van leverancier X en de tweede keer van leverancier Y krijgt. Hier kan verschil in zitten, waardoor je alles weer opnieuw moet kalibreren, met alle gevolgen van dien.

Bij papiermakers pur sang, zoals Canson, Ilford of Hahnemühle, zullen alle papieren constanter van kwaliteit zijn omdat ze die zelf produceren. Bovendien hebben deze fabrikanten vaak veel meer keuze in papersoorten. 'Epson heeft één enkele soort barietpapier,' vult Van de Haar aan, 'terwijl Hahnemühle wel zeven soorten barietpapier heeft. Het zijn dus meer specialisten in papier, waar het voor Canon en Epson bijvangst is.'

Type oppervlak

Er zijn nogal wat keuzemogelijkheden als het gaat om de afwerklaag van een printpapier. Allereerst natuurlijk glans versus

mat. Voor een groot deel is dit een kwestie van smaak: wat vind je mooier? Wel is het zo dat de glanzende papieren iets dieper zwart laten zien en vaak wat scherper ogen. Dit zou dus een overweging kunnen zijn om voor glans te kiezen.

Een andere optie is bariet: een soort papier die in de analoge wereld veel door kunstenaars en fotografen werd gebruikt. Het geeft een soort eglans die een beetje tussen mat en glans in zit. Een derde, sterk afwijkende papiersoort is het zogenaamde 'Photorag'. Dit is een echt matte papiersoort, die doet denken aan aquarelpapier. Het geeft een matte reflectie en is gemaakt van katoenvazel. De meeste papiersoorten worden machinaal geschept. 'Er zijn nog enkele papieren die met de hand geschept worden', aldus van de Haar: 'Hahnemühle Museum Etching is een voorbeeld van een handgeschept papier, of Ilford GALERIE Tesuki-Washi Echizen.' Voor de laatste soort betaal je een kleine 40 euro per vel.

De keus voor een papieroppervlak is verder een geheel subjectief proces. Het moet bij jou passen, en bij het soort foto's dat je maakt. Print (of laat een set foto's printen) op verschillende papiersoorten om de beste keus te kunnen maken.

Printprofielen

Voor een optimale afdrukkwaliteit – hetzij via een fotolab, hetzij uit eigen atelier – heb je zogenaamde printerprofielen nodig. Bij gebruik van een fotolab kun je deze zogenaamde ICC-profielen downloaden van de site van het lab. Daarna kun je de profielen inladen in je beeldbewerkingsprogramma, waarna je een nauwkeurige nabootsing krijgt van hoe de kleuren er op de uiteindelijke print zullen uitzien. Let op: een ICC-profiel verschilt per papiersoort! Download dus altijd het juiste profiel en gebruik dat vervolgens ook.

Het vertrekpunt is altijd een goed gekalibreerd scherm. Ook als je foto's vooral voor onlinegebruik zijn bestemd, is het prettig als wat jij ziet overeenstemt met wat anderen op hun scherm krijgen. Om contrast, helderheid en kleur van jouw beelden goed te kunnen beoordelen, moet je als fotograaf regelmatig jouw beeldscherm (her)kalibreren. Dat kan (op diverse manieren) handmatig/op het oog, maar de enige betrouwbare manier is met behulp van een schermkalibrator. Deze bevat een speciale meetcel die samen met de bijbehorende software een kleurprofiel voor je monitor opstelt. Een bekend merk is

Datacolor. Sommige duurdere schermen, zoals de ColorEdge-schermen van EIZO, beschikken over hun eigen hard- en/of software. Vervolgens download en installeer je de juiste profielen van de site van je fotolab of printer- en/of papierfabrikant.

Je kunt ook je eigen profielen maken. Daarna open je een testfoto in Photoshop of een alternatief programma. Onder **Weergave, Instellen proef, Aangepast** kies je achter **Te simuleren apparaat** het juiste profiel. Nadat je op **OK** hebt gedrukt, kun je met de toetscombinatie **Ctrl** en **Y** (Mac: **Cmd** en **Y**) de proef aan- of uitzetten.

Als het goed is, heb je nu een betrouwbare weergave van het eindresultaat, zodat jouw bewerkingen ook nauwkeurig naar de print worden vertaald. Wel moet je er rekening mee houden dat niet alle profielen altijd helemaal kloppen. Vooral bij printerfabrikanten kan daar weleens een afwijking in zitten.

Kosten per print

Een kant-en-klaar overzicht met kosten per printer en print is moeilijk te geven. Dit is sterk afhankelijk van hoeveel je print, welke papiersoort je gebruikt en vooral wat er op de foto staat. Je verbruikt meer inkt naarmate je foto's veel donkere tinten en verzadigde kleuren bevatten. Als je relatief veel inkt van een bepaalde kleur gebruikt, is die cartridge eerder leeg en moet je die apart vervangen. Ook scheelt het of je in kleur of zwart-wit werkt. Wel is het zo dat de verschillen in prijs snel oplopen als je met duurdere papiersoorten werkt. Als je begint met zelf printen, heb

↓ De Datacolor SpyderX Pro kun je een goede kalibratie maken.

je sowieso altijd hoge opstartkosten. Niet alleen moet je de printer aanschaffen; ook een set cartridges kost al gauw 250 euro. Neem daarbij een doos van 25 vel Hahnemühle Glossy FineArt Photo Rag Baryta A3+ van 150 euro en je bent al snel 1.500 euro armer. Zet dat tegenover de 50 euro per print die je bij een fotolab betaald voor een goede A3+-afdruk op hetzelfde papier, en reken uit of het je het waard is.

Voordelen lab

Het uitbesteden van printwerk bij een fotolab duurt langer: meestal een paar dagen, tenzij je een lab op de hoek van de straat hebt waar je even naartoe kunt lopen. Je hebt grofweg twee soorten printlabs: de online-afdrukcentrales, waar je meestal geen contact hebt met een medewerker maar alles zelf doet, of een fullservicelab. Bij de laatste variant bouw je een relatie op met de medewerkers van het lab, die dan meestal precies weten hoe jij je prints wilt hebben. Ze helpen je met de profielen, adviseren qua papiersoort en bellen je als ze denken dat iets niet klopt aan je bestand. Bovendien kun je vaak een proefstrookje laten afdrukken bij grote afdrukken, dat je dan kunt beoordelen voor je een hele grote afdruk laat maken. En, ook heel belangrijk: je hebt geen omkijken naar de afdrukken, je hoeft geen cartridges en geen papier te bestellen, geen onderhoud te plegen en geen printer aan te schaffen. Voorbeelden van fullservice-afdrukcentrales zijn De Verbeelding in Purmerend en FotoLabKiekie in Amsterdam.

Investeren

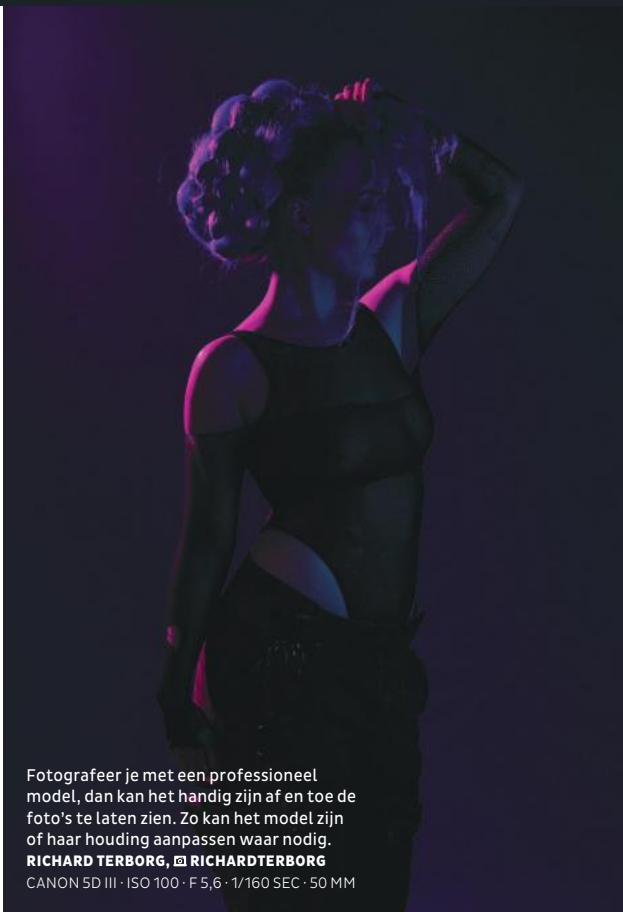
De hamvraag is en blijft: moet ik investeren in een goede printer of niet? Het antwoord is simpel: een eigen printer is een absolute luxe. Het is een feest om je net gemaakte foto's vrijwel direct aan de muur te zien hangen (wél eerst goed laten drogen voordat je ze inlijst). Maar voor de meeste prosumers is een fotoprinter niet direct rendabel. De uiteindelijke kosten per print zijn hoger en zelf printen brengt extra werkzaamheden met zich mee. Vraag je af of je veel afdrukken zult maken, of maar een paar per jaar. En is zo'n printer in het begin misschien heel leuk, maar staat hij later te verstoffen op zolder? Allemaal afwegingen die meespelen bij het wel of niet aanschaffen van een eigen printer. Ga niet over één nacht ijs, weeg alles af en maak de voor jón per saldo verstandigste keuze. ■

Fotografisch dilemma

Wat geef je vrij als fotograaf?

Als fotograaf krijg je tijdens een shoot soms te maken met nieuwsgierige of veeleisende klanten. Sommige mensen willen misschien meekijken naar de foto's tijdens de shoot, of willen zelfs weten hoe je de foto's bewerkt. Het kan best even puzzelen zijn hoe je daarmee omgaat. Laat jij bijvoorbeeld al je foto's zien door middel van 'tethered shooting', of houd je je foto's liever voor jezelf? En in hoeverre neem je je klanten mee in het bewerkingsproces? Deze vragen stelden we aan onze Zoom.nl-forumleden (forum.zoom.nl). Hieronder de samengevatte reacties.

TEKST TESS MUTSTERS

Fotografeer je met een professioneel model, dan kan het handig zijn af en toe de foto's te laten zien. Zo kan het model zijn of haar houding aanpassen waar nodig.
RICHARD TERBORG, @RICHARDTERBORG
 CANON 5D III - ISO 100 - F 5,6 - 1/160 SEC - 50 MM

↘ Veeleisende klanten kunnen heel stimulerend zijn, maar ook heel lastig. Laat je ze de vrije hand, met het risico dat ze ook je missers willen hebben (en aan andere potentiële klanten laten zien)? En wie heeft het laatste woord op het vlak van selectie en nabewerking? Hoe dan ook, een gewaarschuwd fotograaf telt voor twee!

Tijdens de shoot

Je kunt er tijdens je shoot voor kiezen om tethered te fotograferen. De foto's die je maakt, komen dan op het scherm te staan waarmee je de camera hebt verbonden. Degene die je fotografeert, kan dan direct meekijken. Dit kan voordelen met zich meebrengen: zo kan een model het prettig vinden om zijn of haar houding af te stellen met behulp van het beeld. Het kan echter ook voor een hoop onnodige kritiek zorgen.

Forumlid **darka** schrijft bijvoorbeeld: 'Ik schiet zelden, maar niet nooit, tethered. Soms doe ik dat wel: het is wel makkelijk om bijvoorbeeld aan te kunnen geven dat een bepaalde houding anders moet, of een arm meer naar rechts.' Ook forumlid **Ko3ntje** schiet nooit tethered: 'Maar indien gewenst, en soms ook vanuit mezelf, laat ik ze meekijken op het eigenlijk te kleine camerascherm. Gewoon om ze zelf een idee te geven van wat eruit kan komen.'

Bij de nabewerking

Ook na de shoot kan het even aftasten zijn hoeveel je van je foto's en je bewerkingsproces vrijgeeft. Kies jij bijvoorbeeld de foto's uit, of laat je de selectie over aan de klant? 'Als ik een shoot in opdracht doe, ga ik naderhand door al mijn foto's heen en haal ik alles eruit wat niet scherp of naar mijn idee niet goed is. Verder

Bekijk de
discussie hier

HET KAN VOORDELEN MET ZICH MEEBRENGEN ALS HET MODEL DIRECT MEEKIJKT

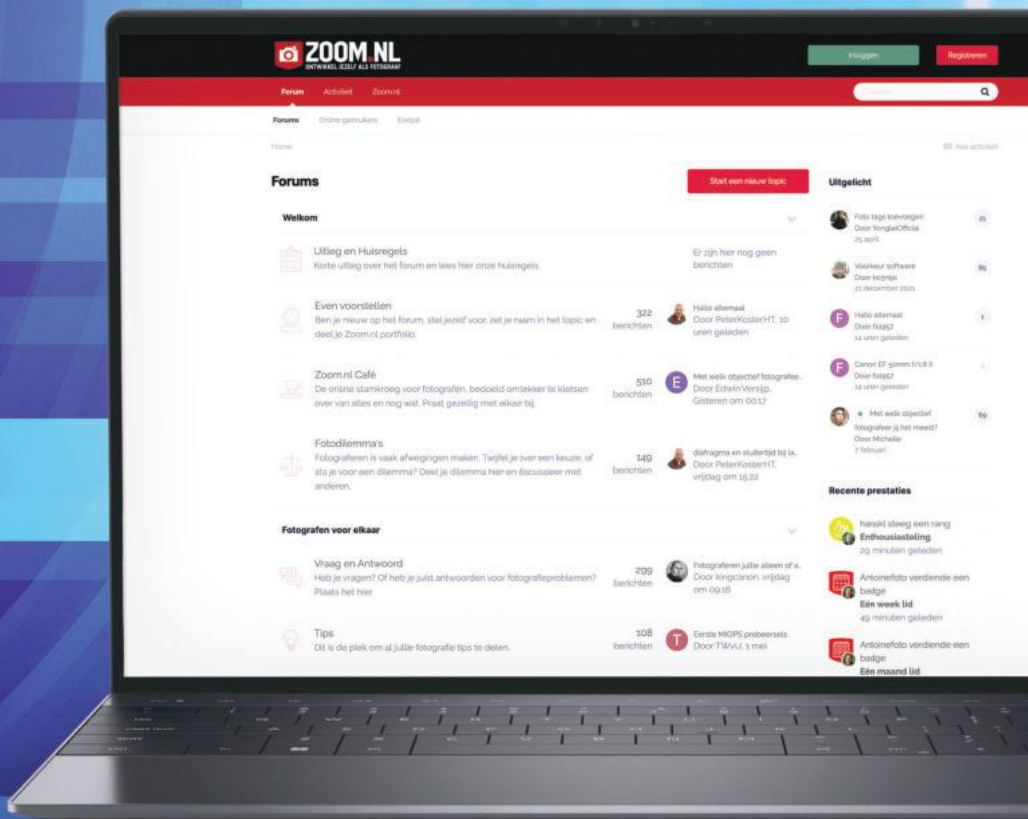

1 Dat modellen of klanten medezeggenschap willen over hoe ze op de foto staan, is op zich niet zo gek. Hoe je daar als fotograaf invulling aan geeft, is een tweede. (Model: @itsbressillamulder)
SASKIA HOUBEN, **FOTOVANSAS**
NIKON Z6 II · ISO 100 · F 2 · 1/500 SEC · 85 MM

2 De nabewerking van foto's ligt meestal bij de fotograaf, al kan die soms in overleg gaan als de klant specifieke wensen heeft. **MICHELLE HULSHOF**, **MICHELLEHULSHOF**
CANON R5 · ISO 800 · F 2,8 · 1/500 SEC · 168 MM

stuur ik alles in lage resolutie en met een groot watermerk door. De klant mag dan vervolgens zelf zijn selectie maken. Als de shoot op mijn eigen initiatief plaatsvindt, dan kies ik de foto's die ik zelf het mooist

vind, en die ontvangt het model dan', schrijft **darka**. In principe zijn alle fotografen het er wel over eens dat de nabewerking hun zaak is: daar heeft een klant weinig mee

↑ De vraag zoals deze werd gesteld op het forum.

te maken. Heeft een klant echter specifieke verzoeken, dan kan daar altijd over gepraat worden, zo geeft ook **Beuv-foto** aan: 'Qua nabewerking gaat het in overleg. Als een klant iets ziet wat hij mooi vindt, dan kunnen we daar altijd over praten. Maar in principe heb ik daar het laatste woord in.' ■

Portfolio beoordeeld
door professional

Prof Ralph beoordeelt Lisette

De perfecte interieurfoto vraagt om goede techniek en een scherp oog voor lijnen en details. Hoe beoordeelt professional Ralph Reniers het portfolio van Zoomer Lisette de Jong? En welke tips heeft hij voor jou als jij eveneens esthetisch verantwoorde interieurfoto's wilt maken?

TEKST MARIJN RUHAAK

➤ De mening van Ralph
‘Wat direct opvalt aan het portfolio van Lisette is de aandacht die er is voor de styling van het interieur. Hier heeft de fotografe duidelijk over nagedacht. Dat vind ik heel positief, want styling is belangrijk, en daar wordt lang niet altijd genoeg aandacht aan besteed. Heel goed gedaan dus. Sowieso vind ik dit hele portfolio prettig om naar te kijken. Dat komt door de veelal zachte en warme beelden, die zeker niet saai zijn. Dankzij het meubilair, de decoratie en de variatie in vormen en lijnen gebeurt er namelijk genoeg interessants in het beeld. Van alle beelden uit het portfolio zijn Slaapkamer Esmee en Badkamer mijn favoriete foto's. Dat heeft te maken met een element van rust, maar ook met een perfecte styling. Er is voldoende te zien zonder dat het te veel wordt, waardoor je afgeleid raakt. Beide foto's hebben ook dezelfde uitgebalanceerde zachte belichting, wat de foto afmaakt. Iets heel anders wat opvalt, is dat Lisette nogal wat verticalen in haar beelden

Zoomer Lisette de Jong (1984) stelt zich voor

‘→ Ik ben Lisette, moeder van drie kinderen en getrouwd met Michel. In het dagelijks leven ben ik juf op een school voor zeer moeilijk lerende kinderen. Een grote hobby van mij is Instagram. Op mijn pagina deel ik foto's van ons interieur. Om de pagina te vullen zijn er natuurlijk foto's nodig, en daar komt mijn tweede hobby bij kijken: fotografie. Mijn voorliefde voor mooi beeld zie je hier dus terug.’

@ LISETTESFOTOGRAFIE

INSTAGRAM @THUIS.BIJ.LISETTE

Wie is prof Ralph Reniers (1974)?

→ Ralphs passie voor fotografie begon twintig jaar geleden met de aankoop van zijn eerste spiegelreflex-camera. Als interieurfotograaf werkt hij voor interieurontwerpers, meubelfabrikanten, media-agentschappen en uitgeverij. Zijn werk is daarnaast te vinden in toonaangevende bladen en leestafelboeken. Ralphs stijl kenmerkt zich door tijdloos beeld van hoge kwaliteit, met daarin een bepaalde elegantie en sereniteit die het onderwerp alle ruimte geven en versterken.

WWW.RALPHRENIERS.COM

heeft. Dan is het altijd even goed opletten in de nabewerking. Het menselijk oog is in samenwerking met het brein namelijk een zeer geavanceerd systeem, dat naast overbelichting en schaduwen ook vertekeningen in het perspectief corrigeert. Als je voor een gebouw staat en omhoog tegen het gebouw opkijkt, blijven de verhoudingen onder- en bovenaan het gebouw gelijk: geniaal. Helaas corrigeert een camerasensor niet. Tenzij je natuurlijk een speciale tilt-shift-lens hebt, maar die heb je als interieurfotograaf meestal niet en ook niet nodig. Daarom zul je technieken moeten toepassen om

‘WAT DIRECT OPVALT AAN LISETTES PORTFOLIO IS DE AANDACHT VOOR DE STYLING VAN HET INTERIEUR’

1 Eetkamer Turmalijn 3

Wederom een goede styling. De overbelichting op de achterwand en keukenfronten leidt mij wel wat af. Ook zou je voor een iets hoger standpunt kunnen kiezen, zodat we meer op de tafel en het aanrecht kijken. Mooi kleurenpalet, hoor!
NIKON D3500 · ISO 400 · F 5 · 1/15 SEC · 35 MM

2 Poster-wall

Interessante en rustige compositie. Alleen de overbelichting en de horizontalen kunnen gecorrigeerd worden. Door een klein beetje meer uit te zoomen, valt alles met iets meer ruimte in het kader.
NIKON D3500 · ISO 200 · F 3,5 · 1/60 SEC · 50 MM

3 Keuken

Hier gebeurt erg veel wat betreft styling, en er is ook veel overbelichting. De hoogte van de camerapositie is ditmaal wél goed.
NIKON D3500 · ISO 400 · F 3,5 · 1/40 SEC · 35 MM

4 Eetkamer

Deze opname heeft iets meer context nodig. Daarvoor zou je misschien meer kunnen uitzoomen, of juist meer inzoomen naar een detailshot. Nu zit het er net tussenin. Wel vind ik deze foto interessant en goed belicht.
NIKON D3500 · ISO 400 · F 4,5 · 1/160 SEC · 50 MM

5 Badkamer

Dit tafereel heeft een goede styling en een prettige belichting, die dit een zeer sfeervolle foto maken. Linksonder zien we iets wat schuin loopt. Hier is een verticale correctie nodig om het realistischer te laten lijken. Je kunt dat gedeelte ook afsnijden.
NIKON D3500 · ISO 200 · F 4 · 1/320 SEC · 35 MM

er alsnog voor te zorgen dat de lijnen in de foto kloppen. Voor interieurfotografie is een goede horizontale camerapositie het uitgangspunt. Maar als je een keer iets naar beneden of boven moet richten, ontstaat vertekening. Dan biedt nabewerkingssoftware uitkomst.

Overigens merk ik dat Lisette veel doet met de diagonalen in haar compositie. In de foto Slaapkamer zijn deze diagonalen letterlijk te zien. De onderkant van het bed leidt de kijker naar het centrale focuspunt in het beeld, namelijk de ontbijtschalen op het bed en de poef. Diagonale lijnen sturen het oog van de kijker in een bepaalde richting en kunnen dynamiek aan een foto toevoegen.'

Wat wil Ralph Lisette meegeven?

'Lisette heeft een goed gevoel voor styling en dat kan voor een fotograaf een erg sterke kwaliteit zijn. Ik denk dat zij verder kan groeien wanneer ze haar belichting, uitlijning en compositie nog verder weet te ontwikkelen. Mijn eerste tip is om elementen weg te laten die slecht te herkennen zijn in het beeld, omdat ze maar half zichtbaar zijn. Dat komt de compositie vaak ten goede. Lisette laat met de foto Wandpanelen zien dat ze oog heeft voor een mooie compositie, maar bij andere foto's van bijvoorbeeld de keuken en de badkamer valt hier nog wat winst te behalen.

Tips van Ralph

IN RAW FOTOGRAFEREN

Fotografeer in raw en gebruik nabewerkingssoftware zoals Lightroom om achteraf gemakkelijk correcties te maken in belichting, kleur en uitlijning. De tijd die je investeert in het leren werken met deze software krijg je terugbetaald in de vorm van een veel beter resultaat.

BEWUSTE STYLING

Denk vooraf na over welke styling het beeld kan verbeteren. Zorg dat je alternatieven beschikbaar hebt, en probeer deze uit om te zien wat goed werkt op de foto. Check of het duidelijk is wat in het beeld te zien is. Zo niet, laat het weg.

AANDACHT KIJKER STUREN

Vraag jezelf af waar je wilt dat de aandacht van de kijker naartoe gaat. Welke decoratie, lichtsituatie en lijnen leiden hiervan af of dragen hier juist aan bij?

1 Slaapkamer Esmee

Mooie natuurlijke lichtval, goede compositie en de muurkunst mag hier best uit beeld lopen.

Supermooie foto!
NIKON D3500 · ISO 800 · F 4,5 · 1/80 SEC · 22 MM

2 Slaapkamer

De belichting is gebalanced. Wel vind ik dit een vrij druk beeld: er gebeurt erg veel. Iets minder styling zal het geheel wat rustiger maken. Bij een medium-zoomshot zoals dit zien we eigenlijk niet wat de kleine stylingdetails voorstellen. Die zou je daarom weg kunnen laten.

NIKON D3500 · ISO 400 · F 6,3 · 1/40 SEC · 35 MM

Een ander advies is om goed naar de belichting te kijken. Er zijn enkele beelden die nét wat overbelichte elementen bevatten. Dat is zonde, want die leiden de kijker af. Als ik fotografeer, ben ik me altijd bewust van waar mijn aandacht als eerste naartoe gaat. Bij de meeste kijkers gaan de ogen in eerste instantie naar het lichtste gedeelte, en dat geldt ook voor mij. Zoals ik al opmerkte, komt in dit

portfolio Lisettes voorkeur voor interieurdesign duidelijk naar voren. Dat is al een compliment waard, want een onderscheidende stijl vinden is best lastig. Hartstikke goed dus! Natuurlijk hoeft de portfoliostijl van een fotograaf zich niet te beperken tot de stijl van het interieur. Het gaat ook om de manier van fotograferen en de keuzes die je maakt in de compositie en nabewerking. Daarin kun je ook een overeenkomstige factor vinden. Om meer variatie in het portfolio te krijgen, kan Lisette meer verschillende interieurs vastleggen. Als je daar creatief mee omgaat, zijn er veel mogelijkheden om te oefenen en een portfolio uit te breiden. Denk aan het interieur van familie of vrienden, of van lokale winkels waar je vaste bezoeker bent. Ook zijn er veel kleine ondernemers die het hartstikke leuk vinden als het interieur van hun zaak wordt vastgelegd. Zeker als ze de beelden kosteloos mogen gebruiken (natuurlijk met naamsvermelding). En

ook als je op vakantie bent en in een hotel of resort verblijft, zijn er interessante mogelijkheden om interieurfoto's te maken.

Een algemene tip voor Lisette is: laat vooral datgene in je portfolio zien waar je meer van wilt fotograferen. Daarnaast geloof ik zelf dat opdrachtgevers vaak een specialist zoeken die bij hun doel, product en stijl past. Dus als je jezelf specialiseert in een stijl of type interieurfotografie en een niche vindt, onderscheid je jezelf van fotografen die "alles" schieten.'

De reactie van Lisette

'Wat ontzettend leuk om feedback op mijn foto's te krijgen van iemand die er verstand van heeft. Dank daarvoor, Ralph! Als het aankomt op fotograferen ben ik, afgezien van een enkele cursus interieurfotografie van Muk van Lil, autodidact. Proberen, kijken wat werkt of juist niet, bijstellen en nogmaals

'OM MEER VARIATIE TE KRIJGEN, KAN LISETTE MEER VERSCHILLENDE INTERIEURS VASTLEGGEN'

3 Wandpanelen

Ik zie een kleine overbelichting, maar die is niet per se storend. De compositie is mooi. Links kun je de schaduw van het stopcontact nog verwijderen. Verder een goede foto.

NIKON D3500 · ISO 200 · F 2,2 · 1/100 SEC · 35 MM

4 Slaapkamer-detail

Goede styling, alleen nog even de poef rechts uit beeld - of juist helemaal in beeld - halen. Je kunt ook de overbelichting nog corrigeren, maar verder vind ik dit een mooi, interessant beeld!

NIKON D3500 · ISO 200 · F 2,8 · 1/50 SEC · 50 MM

5 Slaapkamer Niek

Er lijkt hier te weinig ruimte beschikbaar om deze compositie te maken. Misschien zou je hier beter nog verder kunnen inzoomen voor een sfeervol detailshot, bijvoorbeeld van het kussen, een boek of een kledingstuk.

NIKON D3500 · ISO 400 · F 2,5 · 1/100 SEC · 50 MM

proberen is de manier waarop ik vaak te werk ga. Echt "trial and error" dus. Het doel van mijn fotografie is vooral om esthetisch beeld te maken dat past in mijn feed op Instagram. Daarom laat ik het technische gedeelte weleens voor wat het is. Ook een gebrek aan kennis en vaardigheden speelt hierbij een rol. Goed om me daar meer bewust van te zijn en er aandacht aan te besteden, om zo mijn foto's naar een hoger niveau te tillen. Naast het mijn feed vullen met foto's fotografeer ik ook vaak voor webshops en merken die hun producten duidelijk en esthetisch op beeld willen hebben.

Dat geeft mij de uitdaging om goed na te denken over de compositie van een foto. Vooral de lijnen in een foto goed krijgen, zorgen dat de overbelichting niet storend is en daarbij het beeld dat ik in mijn hoofd heb behouden, is een uitdaging. Met de tips van Ralph kan ik zeker aan de slag. Ook in raw fotograferen, zodat ik achteraf een foto beter kan bewerken, is een tip die ik ga proberen.

Door de feedback van Ralph ben ik me nu ook bewust van het lijnenspel in de foto's. Dat is fijn, want ik was me daarvan niet eerder bewust. Wanneer ik nu weer kijk naar de foto's die ik ingestuurd heb, zie ik die lijnen duidelijk. Een mooi bewustwordingsproces! ■

3

4

5

Om deze foto te maken, moest Cuno wachten op het moment dat zowel het licht als de compositie helemaal naar wens was.
CUNO DE BRUIN, @CUNODB
DJI MAVIC 2 PRO · ISO 100 · F 2,8 · 1/320 SEC · 10,3 MM

How it's made

Op de piste

Als je op wintersport gaat, denk je er vaak niet aan om ook de camera (of in dit geval een drone) mee te nemen. Toch kun je ook op de skipiste schitterende foto's maken. Van flitsende sportopnamen tot meer stilistische, creatieve beelden, zoals deze impressie vanuit vogelperspectief van Cuno de Bruin (Cunodb). Hij vertelt hoe hij deze foto precies gemaakt heeft.

ONDER REDACTIE VAN TESS MUTSTERS
TEKST EN FOTO CUNO DE BRUIN

↘ In 2009 studeerde ik aan de Fotoacademie in Amsterdam, en toen ben ik echt begonnen met fotograferen. Rond 2019 ben ik begonnen met het oppakken van reisfotografie: daar lag mijn passie. Sinds 2020 ben ik werkzaam als reisfotograaf.

Over het idee

Ik kwam al een paar jaar in het skigebied Fieberbrunn in Oostenrijk met mijn familie. Deze oude skiliftjes gaan daar nog omhoog en ik wilde ze graag een keer vastleggen. Ik had dit beeld al een tijdje in mijn hoofd en raakte geïnspireerd door de beelden van de fotografen Slim Aarons en Grey Malin.

Het maken van de foto

Ik wist dat ik deze foto met een drone moest maken, vanwege het perspectief dat ik in gedachten had. Ik wilde het liefst aan het eind van de dag fotograferen, vanwege het zachte licht. Ik ben toen met mijn drone vanaf een après-skitent opgestegen en heb gewacht tot zowel de skiërs als de

skiliften in een mooie compositie voorbijkwamen. Ik wilde dat de skiliften in een mooie lijn zouden staan. Toen ik dit zag en deze foto maakte, wist ik ook direct dat dit het beeld was dat ik voor ogen had gehad.

Het maken van deze foto was vooral geduld hebben. Ik wilde een goede combinatie van het juiste licht en de skiliften en skiërs op de juiste plek voor een mooie compositie. Dan is het gewoon een kwestie van wachten tot je die combinatie in beeld hebt.

De nabewerking

In Adobe Lightroom heb ik een eigen preset aangemaakt, die ik gebruik als basis voor mijn foto's. Deze heb ik eerst over de foto gezet, waarna ik heb gekeken wat ik nog wilde aanpassen aan het beeld. Ik heb toen wat contrast toegevoegd en ook de kleuren en de kleurtemperatuur nog wat aangepast. ■

Het maken van deze foto was vooral een kwestie van geduld hebben

De originele foto, voor de bewerking van Cuno

Portretfotografie
bij weinig licht

Sfeervolle winterportretten

Wie zich tijdens de wintermaanden naar buiten waagt voor portretfotografie, zal een dikke winter- of regenjas moeten aantrekken. Hetzelfde geldt natuurlijk voor het model. Binnen bij de warme kachel heb je meer opties, met als bijkomend voordeel dat dit vaak sfeervolle foto's geeft. Maar hoe pak je dat aan? Kan dat met het bestaande licht, of hebben we hulpbronnen nodig? En hoe zetten we die in? Laten we de uitdaging aangaan en op zoek gaan naar de beste aanpak voor een winters portret!

TEKST TOM REUVERS

Een fris kinderportret in een indrukwekkend pak sneeuw.
JACQUELINE UITERLOO,
📷 **JACQUELINE UITERLOO**
CANON 5D III · ISO 800 · F 2,8 ·
1/320 SEC · 200 MM

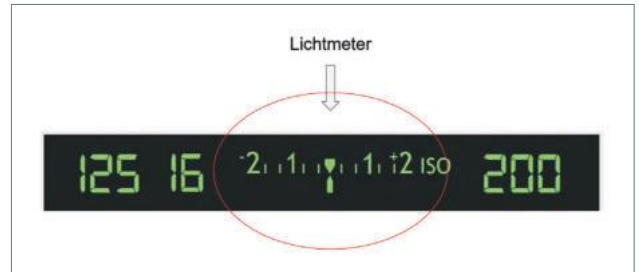
➤ Zijn ze niet gezellig, die eindeloze winteravonden met sfeervolle kaarsjes en een kerstboom die al wekenlang het middelpunt van je living vormt? Het zijn de donkerste weken van het jaar. De zon valt amper door de ramen en neemt alweer afscheid voor de middag ten einde is. De wintermaanden zijn mooie maanden, met een aaneenrijging van feestdagen. Maar voor veel fotografen is dit ook de periode dat de camera wat minder ter hand wordt genomen: te weinig licht en een zeurende kou. Vooral de fotografische uitdagingen bij portretten lijken groot. Maar laten we die niet uit de weg gaan en juist omarmen, en kijken hoe we in deze donkere dagen sfeervolle portretten kunnen schieten!

Buiten of binnen

Willen we aan de slag gaan met portretfotografie in deze donkere maanden, dan staan we eerst voor de keuze of we dit buiten of binnen gaan doen. Wie niet bang is voor een beetje kou, zal in de wintermaanden buiten schitterende portretten kunnen schieten. Die grauwe omgeving, al dan niet gevuld met wat sneeuw, geeft juist die extra sfeer die alleen in deze maanden op te roepen is. En juist doordat de zon deze maanden niet torenhoog aan de hemel schittert, is het licht zacht en egaal. Dat maakt het werken buiten eigenlijk makkelijker. Dus hup, jas aan en naar buiten maar! Let wel op dat je model het niet te oncomfortabel heeft. Vooral de combinatie stevige wind en snijdende kou kan leiden tot tranende ogen en druipeuzen.

1

↑ De lichtmeter in je camera.

Belichting

Wie veel met portretfotografie bezig is, zal dikwijls werken op de A(v)-stand of de M-stand. Om je foto's bij natuurlijk licht wat kracht bij te zetten, is het de moeite waard om te spelen met bewust over- en onderbelichten. Je foto krijgt een frisser karakter door een klein beetje te 'plussen'. Wie in de M-stand fotografeert, heeft geleerd dat je foto goed belicht is als je lichtmeter (die je op je scherm of in je zoeker ziet) in het midden of op nul staat. Door sluitertijd, diafragma of iso-waarde dusdanig aan te passen dat de lichtmeter naar bijvoorbeeld +1 opschuift, krijg je een iets overbelichte foto. Dit kan de frisheid ten goede komen, zeker als er ook sneeuw in beeld is te zien. Overdrijf echter niet, anders gaan delen in de foto uitblijven. Ook kun je vaak handmatig overbelichten via de +/--knop of een belichtingscorrectiewiel op je toestel.

2

LEZERSTIP Reflectie

Ook je omgeving kun je gebruiken als reflectiescherm. Denk hierbij aan de witte sneeuw, of binnenshuis aan een witte muur!

RICHARD DRIESSEN
@DRIESSENPHOTO

1 Een sfeervolle winterfoto als deze is alleen tijdens een flinke sneeuw- bui te maken. (Model: Meike)
SANDER GEIJS,
@ESGEE_ZOOM
CANON 600D · ISO 800 · F 5,6 · 1/320 SEC · 104 MM

2 Een heerlijk winters buitenportret.
RICHARD DRIESSEN,
@DRIESSENPHOTO
CANON R6 · ISO 640 · F 2 · 1/125 SEC · 50 MM

3 Een lantaarn versterkt dat gezellige, winterse karakter.
INGRID SCHRAUWEN,
@TIMELESS
SONY A7R III · ISO 160 · F 4 · 1/125 SEC · 35 MM

4 Van buiten naar binnen fotograferen geeft foto's met een creatieve insteek.
SYLVIA MULDER,
@CREATEDBYSYL
SONY A6400 · ISO 200 · F 2,8 · 1/250 SEC · 33 MM

Sfeer

Door bewust over of onder te belichten heb je de controle over wat extra sfeer in je foto. Wil je die sfeer verder beïnvloeden, dan zou je ook nog kunnen experimenteren met de witbalansinstelling van je camera. Normaal zet je de witbalans op het zonnetje als de zon schijnt en op het wolkje als het bewolkt is. Maar door bewust af te wijken van de werkelijkheid, kun je je foto warmer of koeler maken. Dus zet gerust je witbalans eens op het zonnetje als het bewolkt is of andersom en zie wat er gebeurt! Fotografeer je in raw-formaat en doe je nog wat aan nabewerking in bijvoorbeeld Lightroom, Photoshop of een andere bewerkter, dan kun je achteraf altijd ongestraft, zonder beeldkwaliteit in te leveren, de witbalans nog wijzigen met behulp van vooraf ingestelde modi of vrij te gebruiken schuiven. Wil je de sfeer nog wat verder opkrikken en dat typische winterse, maar o zo gezellige karakter naar voren halen? Maak dan eens

↑ Als je in raw-formaat fotografeert, kun je achteraf onge-
straft de witbalans met schuiven aanpassen.

gebruik van extra licht, vooral zo rond de schemering. De inzet van bijvoorbeeld een lantaarn kan wonderen doen, of je nu een portret van een persoon schiet of van je trouwe viervoeter.

Van buiten naar binnen

Buiten met bestaand licht kun je je helemaal uitleven. Spelen met witbalans, warmte en belichting levert je geweldige platen op. En als je het goed doet, schiet je beelden die uniek zijn. Wil je beelden creëren die nog een stukje unieker zijn...? Ga dan eens aan de slag met van buiten naar binnen fotograferen. Dat wil zeggen: jij als fotograaf staat buiten en je model staat binnen. Dat maakt de communicatie soms wat lastig. Maar als het lukt, krijg je beelden die als eindresultaat een huiselijke sfeer uitstralen, of die je je juist laten afvragen waar je model naar kijkt. Als je dit wilt proberen, druk dan niet te snel op de ontspanknop van je camera. Fotograferen begint met kijken, vooral nu. Je zult de eerste niet zijn die een hinderlijke reflectie in beeld heeft als gevolg van een onzorgvuldig uitgekozen hoek om je foto's te schieten. Kijk dus goed of je geen reflecties krijgt, en pas ook op dat je niet zelf als fotograaf in een weerspiegeling te zien bent.

Binnenshuis

Is de kou je te veel, of komt de regen met bakken uit de lucht? Ga dan naar binnen. Zet de kachel aan en ga een hele middag of avond met portretten aan de

slag. Binnenshuis zijn de mogelijkheden ongekend. Wellicht kun je binnen nóg meer zaken naar je hand zetten. Zo bouw je binnen een mooie setting en kies je je eigen achtergrond. Neem je de slaapkamer als setting, of juist die antieke stoel in die lege hoek?

Als achtergrond voor je portretten binnen kun je van alles kiezen. Vaak denken we

DOOR BEWUST OVER OF ONDER TE BELICHTEN HEB JE DE CONTROLE OVER EXTRA SFEER IN JE FOTO

meteen aan de aanschaf van achtergrondrollen en hele systemen, die bijna een verbouwing van de woonkamer tot gevolg hebben. Die ruimte is er niet altijd. En ook niet iedereen heeft een leegstaande kamer over die je als studio kunt inrichten. Soms kan het simpel en kun je gebruikmaken van wat je al hebt. Doet dat ene muurtje het niet goed, dat je eerder deze maand geschilderd hebt? Of wat te denken van een zwart laken? Of waarom maak je niet zelf een achtergrondpaneel van behang, of gebruik je niet dat wandkleed dat nog op zolder ligt?

Je portretshoot thuis kun je in iedere gewenste gedaante gieten. Gebruik in je setting eventueel nog 'props' (rekwisieten) en accessoires. Maar pas op: overdrijf niet. Het hoofdingrediënt blijft immers de mens op de foto. Accessoires en props moeten daarbij een wezenlijke functie hebben. Anders zijn ze wellicht overbodig en kun je ze beter weglaten.

Zoek en vind het licht

Het lastigste binnenshuis is waarschijnlijk het gebruik van het juiste licht. Daarbij heb je in principe drie opties: bestaand licht, kunstlicht (continulicht) en flitslicht. Ook

↑ Iedere camera beschikt over een functie om ruis bij hoge iso-waarden te onderdrukken bij jpeg-foto's.

Gelukkig kun je eventueel in de nabewerking die ruis verwijderen. Doe je niet aan nabewerking en fotografeer je in jpeg-formaat, dan kun je de ruis bij hogere iso-waarden door je camera laten reduceren. Zoek daarvoor in je camera naar een functie als 'Hoge ISO Ruisonderdrukking' of een andere term van gelijke strekking.

zou je een combinatie kunnen gebruiken. Welk licht je gebruikt, is natuurlijk sterk afhankelijk van je persoonlijke voorkeuren. Maar mits goed toegepast, is met iedere soort licht een ongelooflijk tof resultaat te halen!

Bestaand licht

Met bestaand licht bedoelen we daglicht, dat gratis je huis binnenkomt. Tijdens de donkere wintermaanden is dat minder licht dan in de zomer. Hoewel onze ogen zeggen dat er voldoende licht lijkt te zijn, blijkt je camera daar soms heel anders over te denken. Je ontkomt er dan in veel gevallen ook niet aan om de iso-waarde wat te moeten opschroeven. In verband met extra ruis doen we dat liever niet, maar als het niet anders kan, dan zullen we toch echt moeten.

HET LASTIGSTE BIJ PORTRETTEN BINNENS- HUIS IS WAARSCHIJNLIJK HET GEBRUIK VAN HET JUISTE LICHT

Raam

Een mooie natuurlijke lichtbron is bijvoorbeeld het licht dat binnenkomt via een raam. Een groot raam laat een grotere bundel licht binnen dan een klein raam. Daarbij is het karakter van het licht anders, want een grotere lichtbron geeft zachter licht. Dit zie je niet terug in de felheid van het licht, maar in de zachtheid van de schaduwen.

Het licht door een raam valt natuurlijk vanaf één bepaalde kant. Afhankelijk van hoe je je model gepositioneerd hebt, kan dat schaduwen opleveren aan de zijde daartegenover. Zo kan het gezicht aan de raamkant prachtig belicht zijn, maar de andere zijde bestaan uit donkere schaduwen. Gebruik in zo'n geval een groot stuk piepschuim of een reflectiescherm. Daarmee kun je de schaduwen invullen.

Continu-kunstlicht

Continu-kunstlicht is licht dat voortdurend brandt. Dit kan professioneel continu-studiolicht zijn, maar ook de verlichting van de kerstboom, een schemerlamp of een zaklamp. Het mooie van zo'n lichtbron is dat die verplaatsbaar is. Het licht is daardoor dan ook veel makkelijker te sturen. Je kunt het in iedere gedaante vormen. Als je gebruikmaakt van continulicht als lichtbron, denk er dan aan dat iedere lichtbron een andere kleurtemperatuur heeft. Het kan dan soms handig zijn om de witbalans aan te passen. Mocht je werken met

Reflectieschermen

→ Wie een reflectiescherm wil kopen, zal merken dat er vele soorten en maten zijn. Hoe groter je reflectiescherm, hoe meer licht je kunt weerkaatsen, maar ook des te zachter dat licht. Het formaat bepaalt dus veel. Daarnaast bieden veel reflectieschermen de keus uit verschillend gekleurde oppervlaktes: wit, zilver, goud en zwart. Iedere kleur heeft een andere uitwerking.

WIT

De witte zijde is de neutrale zijde. Deze wordt het meest gebruikt en geeft een natuurlijke weerkaatsing van het invallende licht.

ZILVER

De zilveren zijde geeft harder licht en zet microcontrasten aan. Rimpels worden bijvoorbeeld extra benadrukt. Dat kan fantastisch zijn bij een mooi doorleefd en karakteristiek gezicht, maar pas op bij een model dat netjes in de poeder zit! Korreltjes en onderliggende oneffenheden kunnen extra zichtbaar worden.

GOUD

Goud maakt alles warmer. En dat lijkt mooi, maar kijk eens naar de kleuren van de kleding en het haar. Die lijken met een gele gloed overgoten te worden. Let dus op wanneer je de gouden kant wel of niet inzet. De gouden kant werkt met name goed bij iemand met een donkere huid. Er bestaat ook een subtielere mengvorm tussen wit en goud in, die heel toepasselijk bekendstaat als 'sunlight'.

ZWART

Zwart is de minst gebruikte zijde. En dat is best zonde! Zwart benadrukt juist schaduwen en creëert ze. Is het licht dus te vlak en wil je een gradatie in lichtverloop...? Houd dan vooral eens die zwarte zijde naast iemands gezicht.

↑ Reflectieschermen zijn er in verschillende soorten en maten.

1 Bouw thuis je eigen studiosetting! (Model: Deniece)

ESTHER VAN DEN HOORN,
EMH
CANON 6D · ISO 100 · F 9 ·
1/125 SEC · 50 MM

2 Het reflectiescherm heeft hier perfect z'n werk gedaan door de schaduwen op te helderen. (Model: Petra)

FRANK NEEFJES,
FRANKNEEFJES
SONY A7 III · ISO 100 · F 1,6 ·
1/125 SEC · 85 MM

3 Natuurlijk buitenlicht dat binnenvalt door een raam is een geweldige lichtbron.

ANJA VAN AST, ANJAVAST
CANON R · ISO 160 · F 3,2 ·
1/80 SEC · 70 MM

4 Fantastische inzet van een ringlamp. (Model: Rianne)

MIRELLA LUKENS,
MILK_ZOOM
SONY A7 III · ISO 1000 · F 2 ·
1/125 SEC · 55 MM

de automatische witbalansinstelling van je camera, dan kan het zijn dat je camera de witbalans verkeerd inschat.

Instelbare kleurtemperatuur

Mocht je fan zijn van continu-licht en overwegen om daar speciaal een lamp voor aan te schaffen, kijk dan eerst goed naar wat er allemaal te koop is. Sommige continu-ledlampen, die ook veel voor video ingezet worden, hebben een instelbare kleurtemperatuur. Dat wil zeggen dat je de fysieke lamp een koeler of warmer karakter kunt meegeven. Dit geeft nóg meer mogelijkheden qua creatieve uitspattingen. Daarnaast kan continu-licht ook in de meeste gevallen aangepast

→ Bij sommige ledlampen is de kleurtemperatuur aanpasbaar.

worden qua kracht. Kom je licht tekort, dan hoef je niet je iso-waarde, sluitertijd of diafragma-waarde aan te passen, maar zet je simpelweg je lamp een stukje feller. Een en ander is ook handig om jouw lichtbron meer in harmonie te brengen met het bestaande omgevingslicht.

1

De opzetflitser

Een derde lichtsoort is flitslicht. Wellicht heb je een opzetflitser of reportageflitser bij je camera. Die kan een fantastische verlichting opleveren, maar dan moeten we 'm wél goed gebruiken. Veel fotografen mijden de opzetflitser omdat ze het licht te 'hard' vinden. Alles is 'kapot geflitst', roepen ze dan, en daarmee doelen ze op het felle licht en de harde schaduwen. De opzetflitser verdwijnt voor onbepaalde tijd in de fototas. Zonde. Als we de reportageflitser goed gebruiken, zullen we verstedd staan van de resultaten!

Simpel is soms beter

→ **Zo'n 'echte' studiolamp is natuurlijk hartstikke gaaf. Maar wat nu als je tijdens de donkere dagen gewoon eenvoudig indringende, maar toch natuurlijk ogende portretten wilt schieten? Gebruik dan gewoon eens het licht van de kerstboom of de hanglamp. Dat licht mag weliswaar niet zo sterk zijn, sfeer heeft het wel! Je kunt met dat soort lampen ook geweldige foto's maken.**

TTL of handmatig

Wie z'n flitser aanzet, ziet in beeld een TTL-aanduiding. Dit kun je zien als een soort automatische stand van je flitser. De flitser meet de afstand tot je onderwerp en op basis van de ingestelde diafragma-waarde wordt automatisch bepaald hoe krachtig de flitser zijn lichtpuls moet afgeven. Een mooi stukje techniek, dat regelmatig een goed beeld aflevert. Maar zeker niet altijd.

Daarom geven veel fotografen de voorkeur aan handmatig gebruik van de flitser, waarbij de flitskracht manueel wordt ingesteld. Kijk eens in de gebruiksaanwijzing van je flitser hoe je jouw flitser op manueel krijgt. Meestal is dat simpelweg door op de MODE-toets van je flitser te drukken, net zolang totdat de letter M of het woord Manual op je scherm komt te staan. In negen van de tien gevallen zie je dan vervolgens een aanduiding als 1/1, 1/8, 1/128 of welke andere breuk dan ook. Met deze aanduiding kun je de flitskracht aanpassen. Bij 1/1 staat je flitser op vol vermogen. Op 1/128 (of in sommige gevallen

LEZERSTIP

Kerstverlichting

De combinatie van een groot diafragma en kerstverlichting geeft een prachtige bokeh.

JACQUELINE UITERLOO
JACQUELINEUITERLOO

1 Daglicht gecombineerd met de kerstverlichting: magisch!
JACQUELINE UITERLOO,
JACQUELINEUITERLOO
CANON 5D III · ISO 1000 · F 1,4 · 1/125 SEC · 85 MM

2 Een kind dat zich op z'n gemak voelt laat zich makkelijker fotograferen.
NATHALIE VAN ES,
NATHALIEVANES
CANON 5D II · EXIF ONBEKEND

3 Creatief met feestverlichting.
LISETTE MOETEWIEL,
LISETTEMOETEWIEL
CANON RP · ISO 6400 · F 1,8 · 1/160 SEC · 50 MM

1/256) staat-ie op de laagste stand. Door het flitsvermogen aan te passen, kun je de sfeer in je foto en de belichting van je onderwerp zelf bepalen.

Hard en zacht licht

Wat is nu precies hard of zacht licht? Simpel: hard licht wordt gekenmerkt door harde schaduwen en zacht licht door zachte schaduwen. Een veelgehoorde klacht over de reportageflitser is dat die zulk hard licht geeft. Dit harde licht kunnen we zacht maken door via een muur of het plafond te flitsen. Dit indirecte flitsen noemen we 'bouncen'. Het licht wordt zachter doordat de lichtbundel via de muur of het plafond groter wordt. Je

kunt de flitskop van de flitser in veel gevallen naar boven en onderen kantelen, en in sommige gevallen ook naar opzij.

Omgevingslicht en flitslicht

Als je ons stappenplan gebruikt (zie volgende pagina), leer je om eerst een testfoto te maken die zwart is. Daarmee wordt bepaald dat je flitslicht het enige licht is dat van invloed is op je foto. Maar soms wil je dat helemaal niet en wil je de sfeer van de omgeving juist ook in je foto terugzien.

↑ Door de flitskop naar boven te kantelen, kunnen we 'bouncen' via het plafond.

EEN VEELGEHOORDE KLACHT OVER DE REPORTAGEFLITSER IS **DIE ZULK HARD LICHT GEEFT**

1

LEZERSTIP

Neem de tijd

Na verloop van tijd verdwijnt vaak de spanning op het gezicht van je model. Dat zie je terug in je beelden.

ANITA REYNDERS
ANITAREYNDERS

Spoedcursus flitsergebruik

→ Vind je het lastig om je flitser te gebruiken? Er zijn talloze instellingen die je kunt aanpassen. Ook is ondersteuning van zaken als High Speed Sync (korttijdsynchronisatie) van invloed op hoe je je flitser gaat gebruiken en hoe je je camera instelt. Wil je bij het begin beginnen of is flitsen nog vrij nieuw voor je? Dan is het volgende stappenplan een prima uitgangspunt.

- 1 Zet je camera op de M-stand.
- 2 Zet je iso-waarde vast op 100.
- 3 Stel je sluitertijd in op de kortste normale flitssynchronisatietijd (vaak 1/200 seconde).
- 4 Stel een diafragma-waarde naar keuze in. Een hoger F-getal geeft meer scherptediepte.
- 5 Maak een foto zonder dat de flitser aanstaat.
Is de foto zwart? Top! Dan weet je dat het flitslicht zo meteen de enige lichtbron is die jouw foto beïnvloedt.
- 6 Zet je flitser aan en kies ook voor de M-stand op je flitser.
- 7 Maak indien mogelijk gebruik van bouncen.
- 8 Maak een testfoto.
- 9 Foto te licht of te donker ...? Pas niet je camera-instellingen aan, maar de kracht van de flitser.

2

Dit betekent dat je het omgevingslicht en het flitslicht wilt combineren. In dat geval houd je hetzelfde stappenplan aan. Het enige verschil is dat je niet een testfoto maakt die zwart is zonder flitser, maar dat je zonder flitslicht de omgeving nog blijft zien. Dit doe je door te variëren met je sluitertijd: maak die dus wat langer. Als het omgevingslicht naar je zin is, is je onderwerp vermoedelijk nog te donker. Maar dat los je op met je flitser. Wie dat kunstje beheerst, kan vrijwel iedere flitsfoto maken.

Gezellige winterse sfeerverlichting

Licht is licht. Maar soms is het licht extra bijzonder. Met name in deze donkere maanden hebben we lichtbronnen tot onze beschikking die we niet het hele jaar door kunnen inzetten. Neem nu de

kaarsen en de lichtjes in de kerstboom. Dat zijn natuurlijk cadeautjes om in te zetten voor die typische winterse portretten van gezelligheid en knusheid. Zoek ook dat licht eens op en experimenteer. Daag jezelf bijvoorbeeld uit met kaarslicht. Het geeft bijzonder, warm licht dat spanning en gezelligheid uitstraalt. Pas wel een beetje op. Kom niet te dichtbij, zodat je brand en verwonding uitsluit.

Feestverlichting brengt eveneens geweldige mogelijkheden met zich mee. Als de verlichting nog niet in de boom hangt, hang die dan eens om iemands nek. Dat geeft magische effecten. Nadeel: het licht is zwak. Maar dat is met de hedendaagse camera's natuurlijk geen enkel probleem meer. Schroef je iso-waarde flink op om toch die goed belichte foto te kunnen maken. Wees niet bang voor eventuele ruis, maar zorg dat de foto goed belicht is.

Bokeh

De kerstverlichting heeft vaak nog een fotografisch extraatje in petto. Als de feestverlichting zich op de achtergrond bevindt, kun je heerlijk spelen met de bokeh. Met bokeh wordt de kwaliteit van de achtergrondonscherpte bedoeld. Bij feestverlichting worden dit van die prachtige, lichtgevende bolletjes.

De exacte kwaliteit van de onscherpte wordt bepaald door je lens. Maar een zeker effect is met iedere lens te bereiken. Eén ingrediënt is de diafragma-waarde (het F-getal). Houd dit laag. Een tweede ingrediënt is de afstand tussen jou en het onderwerp gecombineerd met de afstand tussen dat onderwerp en de achtergrond. Als je model verder van de achtergrond staat, wordt de onscherpte in die achtergrond sterker. Dit wordt versterkt als je jouw model van dichtbij fotografeert of met een telelens inzoomt.

De hele familie op de foto

De donkere maanden zijn gezellige maanden. Door de vele feestdagen komen een hoop vrienden en familieleden over de vloer. Wellicht heb je je voorgenomen om eindelijk je nichtjes samen op de foto te zetten, of je moeder met haar nieuwe vriend. Jouw enthousiasme wordt niet altijd overgenomen door degene die op de foto moet. Mensen vinden zoets vaak spannend en ongemakkelijk. Zorg daarom dat de sfeer goed is. Zet een lekker muziekje op en babbel eerst eens wat. Mensen moeten zich op hun gemak voelen. Als mensen het spannend vinden, wat je

1 De flits geeft ook prachtige lichtpunten ('catchlights') in de ogen.
ANITA REYNDERS,
ANITAREYNDERS
 CANON R5 · ISO 100 · F 4 ·
 1/200 SEC · 70 MM

2 De bokeh tovert de lichten om in lichtgevende bollen.
NANCY ZONNEVELD,
NANCY_KELPIE
 SONY A7 III · ISO 500 · F 1,8 ·
 1/250 SEC · 55 MM

3 Een creatieve kerstkaart, gemaakt in Photoshop!
ROSA KLUYTMANS,
ROSAKLUYTMANS
 SONY A7 III · ISO 100 · F 14 ·
 1/160 SEC · 30 MM

4 Een beetje sneeuw toevoegen is oké voor deze prachtige kerstkaart.
EVA BOS, BOSKE
 CANON 5D IV · ISO 1000 · F 3,2 ·
 1/320 SEC · 200 MM

ook veelal bij kinderen ziet, laat ze dan eerst eens een moodboard zien. Dat hoeft geen ingewikkelde presentatie te zijn, maar gewoon wat bij elkaar gezochte foto's waarmee je laat zien wat je ideeën

zijn. Nog beter (en wellicht ook gezelliger) is het als je zo'n inspiratieoverzicht samen maakt. Je kunt dan ook samen poses of settings bespreken. Op die manier krijgt iedereen er zin in, zelfs de kinderen! ■

9 winterlocaties dicht bij
Nederland

Duik in de sneeuw!

De winter is heerlijk om te fotograferen, maar in ons kikkerlandje hebben we meestal geen echt strenge winters. Het komt dan ook vaak genoeg voor dat er geen (of maar heel weinig) sneeuw valt. Zonde als je écht winterse plaatjes wilt schieten. Gelukkig zijn er meer dan genoeg locaties in de buurt van Nederland die je kunt bezoeken om winterse beelden te schieten. In dit artikel bespreken we de mooiste locaties die op maximaal een dag rijden van Nederland liggen!

TEKST TESS MUTSTERS

Deze foto is gemaakt vanaf de top van de Aiguille du Midi. De meeste bergbeklimmers starten vanaf de top van de Aiguille du Midi hun tocht naar de top van de Mont Blanc.

MIRANDA NOOMEN,
MIRANDANOOMEN

NIKON D90 · ISO 200 · F 11 ·
1/320 SEC · 18 MM

Chamonix (Frankrijk)

← In het zuidoosten van Frankrijk, gelegen aan de voet van de Mont Blanc, ligt Chamonix. Deze prachtige locatie ligt op ruim tien uur rijden vanuit Utrecht en biedt een hoop schitterende berguitzichten, waaronder natuurlijk op de Mont Blanc. Die is met zijn ruim 4800 meter de hoogste berg van West-Europa en een erg populaire locatie voor fotografen, wandelaars en andere toeristen. Je vindt er verschillende uitkijkpunten, die stuk voor stuk prachtige uitzichten opleveren. De berg maakt deel uit van het Mont Blancmassief: een aantal bergen die een indrukwekkende keten door de omgeving vormen. Chamonix is ook een populaire locatie voor skiërs en andere wintersporters. Bij locaties in de buurt van Chamonix die de moeite van het bezoeken waard zijn, valt bijvoorbeeld te denken aan Megève. Deze schilderachtige plek ligt op ongeveer drie kwartier rijden vanuit Chamonix en is een van de oudste skigebieden van Frankrijk. Het is een oud middeleeuws dorp, dat is gericht op luxe, waardoor het ook een behoorlijk prijzig skidorp is. Het contrast tussen de verzorgde villa's en de historische, authentieke chalets is groot, maar het dorp is desalniettemin schitterend om te bezoeken.

Vanuit Chamonix kun je ook gemakkelijk bij het Mer de Glace (letterlijk 'ijszee') komen. Vanuit het centrum is het zo'n veertig minuten rijden naar de parkeerplaats, waarna je de gletsjer kunt bezoeken. Mer de Glace is de grootste gletsjer van Frankrijk en behoorlijk indrukwekkend. Deze locatie is dan ook zeker een bezoek waard. Je kunt hier ook een ijsgrot bezoeken, wat voor schitterende beelden kan zorgen!

Winterberg (Duitsland)

↑ Winterberg, gelegen in het betoverende Sauerland in Duitsland, is een pittoresk winterwonderland dat fotografen van over de hele wereld trekt. De naam zegt het eigenlijk al... we konden deze locatie dan natuurlijk ook niet overslaan! Op slechts drie uur rijden van Utrecht biedt Winterberg een adembenemend landschap dat perfect is om te fotograferen. De meest iconische plekken om te fotograferen zijn de prachtige, met sneeuw bedekte bergen, die een schilderachtig contrast vormen met de sfeervolle chalets en sparrenbossen. Het hoogste punt, de Kahler Asten, biedt niet alleen een fantastisch uitzicht, maar ook uitstekende mogelijkheden voor het vastleggen van adembenemende panoramische shots. Winterberg staat ook bekend om de wintersport. Skiën, snowboarden en zelfs langlaufen worden er jaarlijks enthousiast beoefend. Dit is dan ook de perfecte plek om deze toch wat avontuurlijke sporten te fotograferen. Dit is niet makkelijk: de hoge snelheid en sterke contrasten kunnen het lastig maken om mooie wintersportfoto's te schieten. Omdat Winterberg echter zo dichtbij ligt en een aantal relatief makkelijke pistes heeft, is fotograferen hier goed te oefenen.

Voor diegenen die op zoek zijn naar culturele schoonheid biedt het charmante stadscentrum met zijn schilderachtige vakwerkhuisen en gezellige cafés een perfecte setting om lokale tradities en de warme winterse sfeer vast te leggen. Ook in de omgeving van Winterberg kun je een aantal prachtige, pittoreske plekken vinden. Denk bijvoorbeeld aan Brilon en Hallenberg: allebei haast sprookjesachtige stadjes die relatief dicht bij Winterberg liggen. Naar Brilon kost je ongeveer veertig minuten rijden; naar Hallenberg ongeveer twintig. Brilon staat bekend om de vele bezienswaardige gebouwen die nog in echte, oude vakwerkstijl gebouwd zijn. Bovendien kun je flink wat natuurmonumenten vinden bij Brilon. Ook in Hallenberg staan de historische vakwerkhuisen centraal. De gemeente Hallenberg ligt in natuurpark Rothaargebergte, waardoor je hier je hart echt kunt ophalen aan de schitterende natuur!

1 Als 's avonds de sneeuwkanonnen aan staan en de pistebully's rondrijden in Winterberg, kan dat voor schitterende beelden zorgen.

KARINA OOSTING,
TA KARINA OOSTING

NIKON Z 6 II · ISO 200 · F 4,5 · 30 SEC · 28,5 MM

2 Met de drone kun je schitterende beelden maken in de Hoge Venen.

ERIK LEI, **TA ERIK_LEI**

DJI MINI PRO 3 · ISO 100 · F 1,7 · 1/25 SEC · 6,7 MM

3 Ook de stad Luzern is schitterend om te bezoeken.

ILYA KORZELIUS, **TA ILYA-EOS450D**

CANON 70D · ISO 100 · F 11 · 1,6 SEC · 17 MM

4 Tijdens de afdaling van de hike naar de Bürgenstock-bergtop kwamen we dit prachtige uitzicht tegen.

TAO HESLENFELD, **TA TAOO**

OLYMPUS E-M1 III · ISO 200 · F 6,3 · 1/400 SEC · 40 MM

5 De Grossglockner is de grootste berg van Oostenrijk en enorm imposant.

JUDITH MIJDERWIJK, **TA FELINAFOTO**

CANON M50 · ISO 100 · F 8 · 1/800 SEC · 200 MM

NATUURRESERVAAT DE HOGE VENEN IS MISSCHIEEN WEL DE MEEST BEKENDEN WINTERSE LOCATIE IN DE BENELUX

Luzern (Zwitserland)

↑ Luzern ligt haast in het midden van Zwitserland, op zo'n achtenhalf uur rijden vanuit Utrecht. Het is een adembenemende stad en regio met een rijke geschiedenis. Luzern biedt een betoverende mix van schilderachtige uitzichten op de Alpen, historische architectuur en een levendige stedelijke sfeer. De stad wordt omringd door prachtige bergen, zoals de Pilatus en de Rigi. Dit zijn perfecte fotolocaties voor als je op zoek bent naar alpiene vergezichten.

Een van de meest iconische bezienswaardigheden van Luzern is de prachtige Kapelbrug: een veertiende-eeuwse overdekte houten brug die over de rivier de Reuss loopt en versierd is met een reeks schilderijen die de rijke geschiedenis van de stad weerspiegelen. Daarnaast biedt de historische oude stad met zijn middeleeuwse architectuur en geplaveide straatjes een charmante setting voor fotografen die de traditionele Zwitserse cultuur en de sfeer van het oude Europa willen vastleggen.

De stad Luzern ligt aan een meer, dat niet geheel toevallig het Meer van Luzern wordt genoemd. Dit meer wordt omgeven door prachtige bergen en geeft je de gelegenheid om de schitterende winterse berglandschappen in combinatie met water vast te leggen. Vanuit Luzern en in de regio zijn er verschillende indrukwekkende wandelingen die je kunt doen. Zo kom je een hoop prachtige uitzichten en panoramische beelden tegen. Kies bijvoorbeeld voor de hike naar de Bürgenstock-bergtop. Deze bergtop is gemakkelijk te bereiken vanuit Luzern. Je kunt er zelfs met kabelbanen naartoe, zodat je niet al je apparatuur hoeft mee te sjouwen op een lange wandeling.

4

Hoge Venen (België)

← Een andere locatie die we écht niet kunnen overslaan in deze lijst, zijn natuurlijk de Hoge Venen. Voor deze locatie hebben we zó veel foto's binnengekregen dat het lastig werd om te kiezen. Natuurreservaat de Hoge Venen is dan ook misschien wel de meest bekende winterse locatie in de Benelux. Vanuit Utrecht is het zo'n tweeënhalf uur rijden. De naam van het natuurgebied zegt het al een beetje: de Hoge Venen staan namelijk bekend om hun uitgestrekte veengebieden. Ook beekjes, dichte bossen en lichte begroeiing kom je veel tegen. Zo kun je in één keer verschillende landschappen fotograferen. De Hoge Venen zijn daarbij relatief 'sneeuwzeker' in de winter, dus je kunt er vrijwel zeker van zijn dat je er in de winter een bezoek aan kunt brengen om sneeuw te fotograferen. Online zijn verschillende webcams te vinden om te zien of er op dat moment al sneeuw ligt.

Een van de meest populaire plekken om te fotograferen in de Hoge Venen is het Signal de Botrange: het hoogste punt van België, dat een adembenemend uitzicht biedt over de hele regio. Het gebied is ook bezaaid met schilderachtige wandelpaden die fotografen de gelegenheid bieden om de overvloed aan flora en fauna in dit unieke ecosysteem vast te leggen. Inclusief zeldzame vogelsoorten en wilde dieren die door het gebied zwerven.

Ook wild kun je overigens in flinke aantallen spotten in de Hoge Venen. Denk bijvoorbeeld aan edelherten, vossen, wilde zwijnen en dassen. Een dier dat je wat minder vaak zult zien (maar dat er wel degelijk rondloopt), is de wolf. Ook de wilde kat zou je hier kunnen spotten, al zijn deze dieren erg schuw en lastig te vinden. Verder zijn er ook sporadische waarnemingen van de lynx in dit gebied.

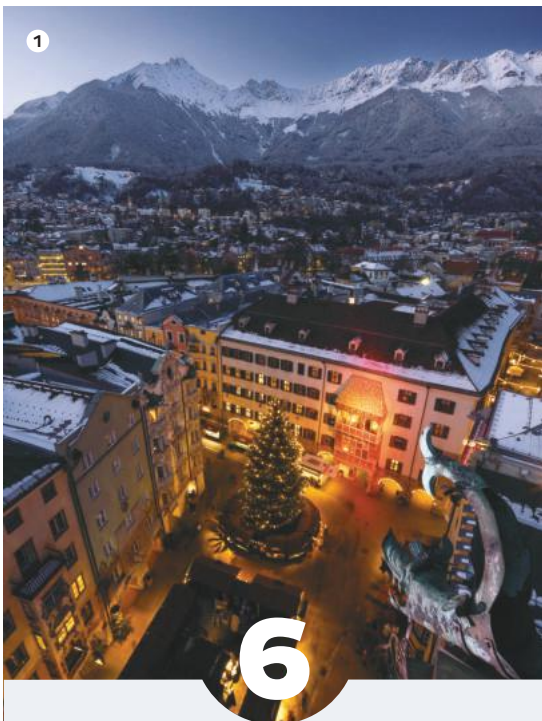
Grossglockner (Oostenrijk)

↑ De Grossglockner is de hoogste berg van Oostenrijk en maar liefst 3798 meter hoog. Vanuit Utrecht rijdt je er in zo'n twaalf uur naartoe. Niet echt een kort ritje dus, maar zeker goed te doen in één dag. Zel am See is een mooie uitvalsbasis voor een tripje naar deze schitterende berg. Vanuit Zel am See kun je via de Grossglockner Hochalpenstrasse richting de berg rijden. De Grossglocknerpas ligt op 2505 meter hoogte en maakt deel uit van deze weg. Het uitzicht vanaf hier is adembenemend, en het is dan ook zeker de moeite om deze pas te rijden.

Aan de voet van de Grossglockner ligt de Pasterze Gletscher. Deze gletsjer is ruim acht kilometer lang en daarmee de grootste van Europa. Een gletsjer is natuurlijk de perfecte locatie voor prachtige winterse foto's. Genoeg redenen dus om deze meteen te bezoeken. Helaas is de gletsjer de afgelopen jaren wel flink gesmolten. Sinds 1856 is het formaat van de gletsjer al gehalveerd ...

Alle locaties op de kaart bekijken? Scan dan de QR-code!

1

6

Innsbruck (Oostenrijk)

↑ Innsbruck is een gezellige middelgrote stad in Oostenrijk. De stad heeft een gemoedelijke sfeer en ligt op zo'n tien uur rijden vanuit Utrecht. De stad is omgeven door hoge bergpieken, waar wintersport erg populair is. Er zijn dan ook een hoop wintersportgebieden in de buurt. Toch is dat niet het enige waar Innsbruck om bekend staat. Daarnaast vind je er schitterende architectuur, fijne cultuur en een adembenemende omgeving. De Nordkette, de bergketen die de stad omringt, is een van de meest opvallende kenmerken van Innsbruck. Je kunt de Nordkette gemakkelijk bereiken via de Hungerburgbahn en de Nordkettenbahnen: twee kabelbanen die je naar de toppen van de bergen brengen. Je kunt overal rondom Innsbruck schitterend wandelen en fotograferen. Ieder seizoen heeft ook iets bijzonders. Zo is het prachtig als de bergen oranje en geel kleuren tijdens de herfst, maar ook als ze wit uitslaan van de sneeuw en vorst. Innsbruck zelf heeft ook behoorlijk wat bezienswaardigheden. Bezoek bijvoorbeeld het schitterende Schloss Ambras, de Hofburg en de oude stad. Wereldberoemd is het Gouden Dak, dat tegenwoordig symbool staat voor de rijke geschiedenis van de stad. Vlak bij het Gouden Dak staat de stadstoren. Deze kun je beklimmen en vanaf de top heb je een prachtig uitzicht over de stad. Wacht indien mogelijk tot er een dun laagje sneeuw over de stad ligt, zodat je een echt sfeervolle foto kunt maken.

1 Innsbruck is een schitterende stad, die pas echt tot zijn recht komt in de winter. Vanuit de stadstoren heb je een schitterend uitzicht over de stad.

VINCENT CROCE,

📍 **VINCENTCROCE**

FUJIFILM GFX 50S II · ISO 50 · F 13 · 6,5 SEC · 20 MM

2 Bezoek vooral ook de landschappen rondom Steinfurt.

MILOUSCHOTHUIS,

📍 **MILOUSCHOTHUIS**

SONY A7 III · ISO 640 · F 5,6 · 1/800 SEC · 200 MM

3 Oberammergau is in alle seizoenen mooi, maar krijgt in de winter iets magisch.

ANGELIQUE VAN ESCH,

📍 **FOTOGRAFIEALALIQUE**

FUJIFILM X-T20 · ISO 250 · F 4 · 1/250 SEC · 35 MM

4 We hadden een appartementje in Val Gardena op wintersportvakantie. Na de incheck ben ik met de drone naar dit kerkje gereden.

KOEN VAN BARNEVELD,

📍 **KVBARNEVELD**

DJI MINI 2 · ISO 100 · F 2,8 · 1/640 SEC · 24 MM

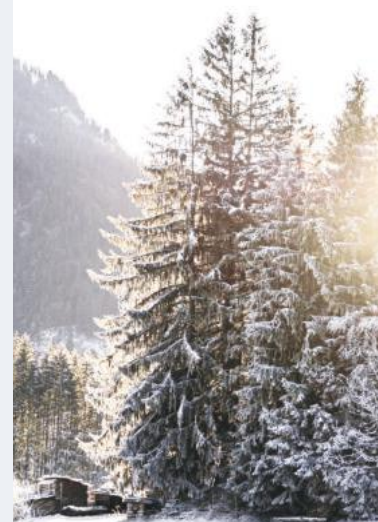
2

7

Oberammergau (Duitsland)

→ Op ongeveer acht uur rijden vanuit Utrecht ligt Oberammergau. Ook deze locatie is geweldig om schitterende landschappen te fotograferen. De indrukwekkende bergen en bossen vragen er gewoon om vastgelegd te worden. Het dorp bevat een hoop gebouwen die gebouwd zijn in de traditionele Beierse architectuur. Deze gebouwen zijn versierd met prachtig houtsnijwerk en ogen al als een kunstwerk op zich. De huizen zijn bovendien prachtig beschilderd. Oberammergau ligt aan de voet van de Beierse Alpen en dicht bij Oostenrijk. Dit maakt dat je al snel een winters gevoel krijgt wanneer je dit dorpje bezoekt. Ook in de buurt is zat te doen en te zien. Rijd bijvoorbeeld naar Ettal, dat op slechts tien minuten rijden ligt van Oberammergau. Ondanks dat dit slechts een klein dorp is, kent het een aantal belangrijke bezienswaardigheden. De belangrijkste hiervan is wel het klooster van Ettal. Dit enorme, statige gebouw kun je eigenlijk niet missen. Zeker in de sneeuw is het adembenemend. Ook het imposante Schloss Linderhof is de moeite van het bezichtigen waard. Neem even de tijd om deze twee prachtige gebouwen te bezoeken wanneer je in Ettal of Oberammergau bent. Ben je bereid om een stukje langer te rijden, rijd dan eens naar kasteel Neuschwanstein. Dit wordt door velen het mooiste kasteel van Duitsland genoemd, en wanneer je foto's van deze locatie ziet, snap je meteen waarom. Dit kasteel is in ieder seizoen geweldig om te fotograferen, maar zeker ook in de winter. Sneeuw en vorst geven het kasteel en de omgeving iets mysterieus en magisch.

3

ZOALS IN VEEL DUITSE STEDEN IS OOK IN STEINFURT JAARLIJKS EEN KERSTMARKT TE VINDEN

(Duitsland)

← In de deelstaat Noordrijn-Westfalen kun je Steinfurt vinden. Deze stad ligt op zo'n drieënhalve uur rijden van Utrecht af. De stad heeft een mooie omgeving, maar zelf ook een hoop charme. Zo telt de stad een heleboel historische gebouwen en een paar schitterende kastelen. Het meest populaire daarvan is Burgsteinfurt. Dit kasteel dateert uit de twaalfde eeuw en is gebouwd in de typische stijl van toen. Het is een schitterende locatie om te fotograferen. Zoals in veel Duitse steden is ook hier jaarlijks een kerstmarkt te vinden. Rondom kerst kun je hier dus echt de kerstsfeer vangen.

Een andere bijzondere bezienswaardigheid in Steinfurt is de Bango van Steinfurt. Meer dan tweehonderd jaar geleden was dit een groot pretpark, dat het publiek aantrok met attracties en exotische gebouwen. Die zijn er niet veel meer te vinden nu, maar prachtige natuur en tuinarchitectuur des te meer. Bezoek de ruïnes van de oude gebouwen en laat je meenemen in de mysterieuze sfeer die over het park lijkt te hangen.

8

9

Val Gardena (Italië)

↓ Val Gardena ligt een stukje verder weg dan de locaties die we tot nu toe genoemd hebben. Na ongeveer tien uur rijden vanuit Utrecht kom je bij deze vallei uit. De vallei ligt bij de Dolomieten, wat de populariteit van dit dorp ook gelijk verklaart. De Dolomieten zijn namelijk enorm populair onder natuurliefhebbers, wandelaars en niet te vergeten fotografen. De Dolomieten zijn sinds 2009 UNESCO Werelderfgoed, en dat is niet voor niets. Vanaf de bergen kun je schitterende panoramafoto's maken en de gehele omgeving is adembenemend. Ga je naar Val Gardena, dan is de kans groot dat je uitvalsbasis in een van de drie pittoreske dorpjes in de vallei zal liggen. Kies voor S. Cristina, Ortisei of Selva; deze drie dorpjes zijn al prachtig op zichzelf en het perfecte vertrekpunt voor een dagtrip. De regio biedt een overvloed aan pittoreske plekken om te verkennen, waaronder de beroemde Sella-groep en de indrukwekkende Langkofel. Deze imposante bergpieken bieden fotografen de mogelijkheid om dramatische alpine vergezichten vast te leggen. Vooral bij zonsopkomst en zonsondergang, wanneer de toppen een betoverende roze gloed vertonen.

In de nabijheid van Val Gardena liggen ook enkele bezienswaardigheden die de moeite van het fotograferen waard zijn. De Seiser Alm, het grootste bergplateau in Europa, ligt op korte afstand en biedt een prachtig uitzicht op uitgestrekte alpenweiden, omringd door indrukwekkende bergtoppen. Bovendien biedt de schilderachtige Vallungavallei met zijn beboste hellingen en beekjes ook een betoverende locatie voor fotografen die op zoek zijn naar een vleugje rust en sereniteit in de natuur. In de bergen kun je overigens ook leuk wild spotten. Zo vind je er bijvoorbeeld herten, gemzen en marmotten. Ondanks dat marmotten een winterslaap houden, worden ze wel om de paar weken wakker om het afval in hun burcht op te ruimen. De kans dat je ze ziet, is dus klein, maar bestaat wel!

4

omni
CREATIVE FILTER SYSTEM
by Lensbaby

CREATE YOUR MAGIC

Creëer je eigen magie met OMNI, het praktische en speciale gereedschap voor de creatieve fotograaf! Gebruik magic wands, gels, crystals, spiegels en nog veel meer, om betoverende lichteffecten, mysterieuze kleurvervormingen of unieke texturen toe te voegen tijdens het fotograferen. Lensbaby OMNI is ontworpen om met al je bestaande objectieven te werken, zodat je altijd de volledige controle over je opnamen hebt.

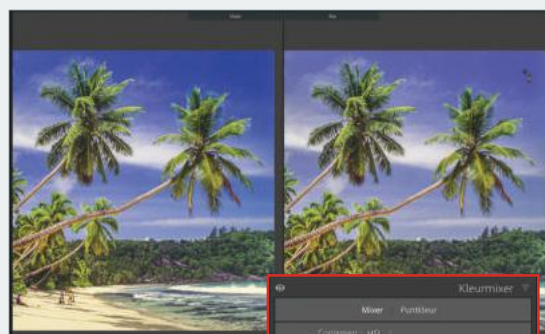
Werken met Lightroom Classic

Puntkleur

Adobe heeft Lightroom Classic 13 uitgebracht, met daarin weer een paar interessante nieuwe opties. Zo kun je zeer nauwkeurige kleuraanpassingen doen met Puntkleur.

TEKST EN FOTO JOHAN ELZENGA

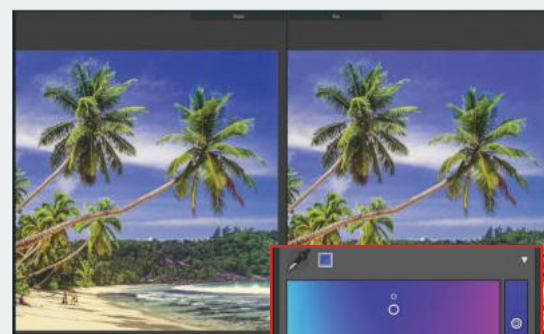
Bekijk deze quickstart ook als video op www.zoom.nl/quickstart

1 HSL is een mooie methode om individuele kleuren aan te passen. Maar de nauwkeurigheid is niet zó groot dat je alleen de oververzadigde rechterbovenhoek in deze foto kunt aanpakken.

2 Puntkleur

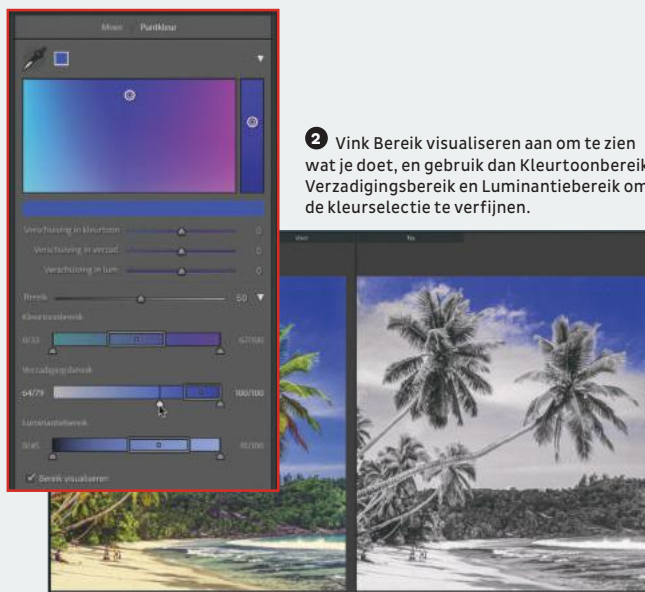
→ Met het nieuwe **Puntkleur** heb je die hoge nauwkeurigheid wél. Deze nieuwe functie is niet bedoeld voor grove ingrepen, maar juist voor heel subtiele aanpassingen. Klik met het pipet op de kleur die je wilt wijzigen. Klap je het subpaneel **Bereik** open achter het gelijknamige schuifje, dan kun je met **Kleurtoonbereik**, **Verzadigingsbereik** en **Luminantiebereik** nóg nauwkeuriger instellen welke kleur wel moet worden aangepast en welke niet. Vink je **Bereik visualiseren** aan, dan blijft de geselecteerde tint in kleur en wordt de rest van het beeld zwart-wit. Bij deze foto was het voldoende om het **Verzadigingsbereik** te verkleinen, zodat echt alleen die sterk verzadigde blauwe kleur wordt geselecteerd en de blauwe lucht daaronder niet.

3 Met de schuifjes bij 'Verschuiving in...' verander je de kleur. Je kunt ook het rondje in het kleurvlak verslepen.

1 Selectief kleuren aanpassen

→ Als je in een foto een bepaalde kleur wilt veranderen, zoals bijvoorbeeld de kleurverzadiging verminderen, dan kon je dat natuurlijk in Lightroom Classic doen met HSL. Hierbij heb je een handig hulpmiddel waarbij je de cursor op de betreffende kleur zet en die dan via je scrollwiel aanpast. Maar de nauwkeurigheid van HSL is niet zo groot. Zo kun je bij deze foto (een scan van een oude dia) wel de overdreven kleurverzadiging in de rechterbovenhoek verminderen, maar dan gaat de kleurverzadiging van de hele lucht omlaag. En dat was niet de bedoeling. Alleen die verzadigde rechterbovenkant aanpakken lukt ook met HSL niet. Met een masker zou het misschien wel lukken, maar nu is er iets veel beters!

2 Vink **Bereik visualiseren** aan om te zien wat je doet, en gebruik dan **Kleurtoonbereik**, **Verzadigingsbereik** en **Luminantiebereik** om de kleurselectie te verfijnen.

3 Kleurverandering aanbrengen

→ Vink **Bereik visualiseren** weer uit en gebruik dan de drie schuifjes onder het kleurvlak (**Verschuiving in kleurtoon** voor de kleur zelf, **Verschuiving in verzadiging** voor de kleurverzadiging en **Verschuiving in luminantie** voor de helderheid van de kleur) om de kleur naar smaak aan te passen. In dit voorbeeld verlagen we de kleurverzadiging, zodat die gelijk wordt aan de lucht daaronder. Je ziet in het kleurvlak een klein rondje voor de oorspronkelijke kleur en een groter rondje voor de nieuwe kleur, en zo kun je het ook doen: door het oorspronkelijke rondje te verslepen. Je ziet ook dat het om redelijk subtiele verschuivingen gaat. Van blauw naar magenta of cyaan kan in één keer; van blauw naar geel kan ook wel, maar dan moet je het in stappen doen. ■

 cameranu

De wereld is adembenemend

Scan de QR code en ontdek het
vernieuwde Cameranu of kom
langs in een van onze winkels.

Werken met Lightroom Classic

Vage lens

Soms blij je achteraf te veel scherptediepte in je foto te hebben, waardoor die bijvoorbeeld ontsierd wordt door een drukke achtergrond. Geen nood: in Lightroom Classic 13 kun je de scherptediepte verminderen met Vage lens.

TEKST EN FOTO JOHAN ELZENGA

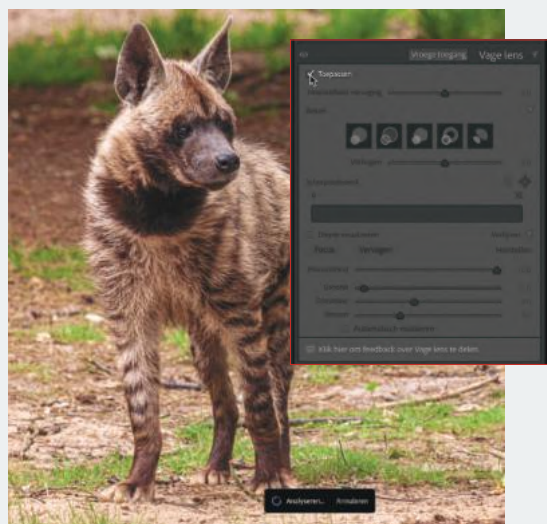
VOOR

NA

Bekijk deze quickstart ook als video op www.zoom.nl/quickstart

1 Selecteer het Vage lens-paneel en klik op Toepassen. Lightroom maakt met behulp van AI een dieptemasker aan, dat gebruikt wordt om te bepalen wat vervaagd moet worden en wat niet.

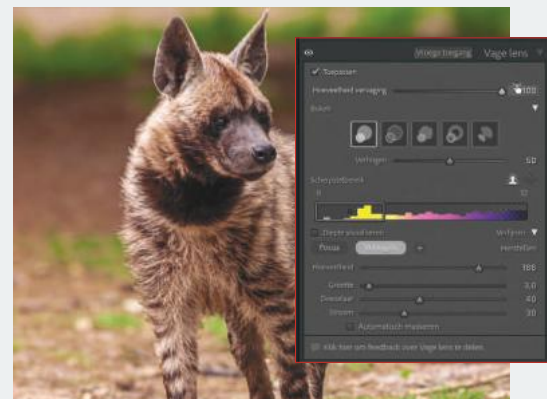
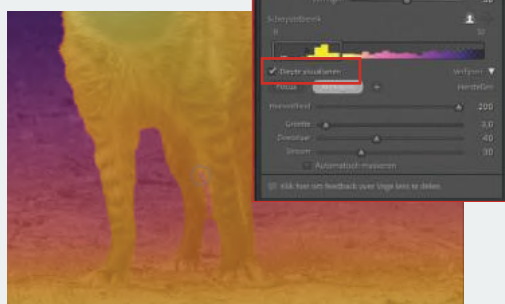
1 Vroege toegang

→ Als je foto te veel scherptediepte heeft, kun je dit in Photoshop corrigeren met het Vage lens-filter. In Lightroom Classic 13 kan dit nu ook direct op het raw-bestand, zodat een uitstapje naar Photoshop niet meer nodig is. Het is nog wel een 'Vroege Toegang'-item, oftewel een bèta die iedereen mag uitproberen. Selecteer het paneel Vage lens en klik op Toepassen. Lightroom gaat nu met behulp van kunstmatige intelligentie (AI) een dieptemasker maken, dus het duurt even voordat je iets ziet gebeuren. Het programma gebruikt hiervoor onderwerperkenning. Het werkt dus vooral (redelijk) goed met duidelijke onderwerpen zoals mensen en dieren, en minder met een landschap waarin je achteraf toch liever een beperkte scherptediepte had willen hebben.

2 Masker verfijnen

→ Vaak is het wel nodig om het masker te verfijnen. Bij deze foto werd een stukje achtergrond tussen de poten van de hyena bij het dier getrokken, en zat er een vreemd stukje dat werd gezien als achtergrond op de kop. Dus dat moeten we handmatig corrigeren. Vink **Diepte visualiseren** aan om het masker in kleuren te zien. Hoe lichter (geel) de kleur, hoe scherper dit deel van de foto blijft; donkerblauw wordt vervaagd (afhankelijk van het ingestelde **Scherpstelbereik**). Met de penselen **Vervagen** en **Focus** kun je delen uit het masker verwijderen of daaraan toevoegen. Daarnaast kun je met **Scherpstelbereik** de scherpte indien nodig als het ware naar voren of naar achteren bewegen. De sterkte van het penseel kun je zoals altijd beïnvloeden met de **Stroom**, maar je kunt ook het **Hoeveelheid**-schuifje gebruiken om te bepalen met welke kleur (dus welke mate van onscherpte) je schildert.

2 Vink Diepte visualiseren aan om te zien wat je doet, en gebruik de penselen Vervagen en Focus om het masker te verfijnen.

3 Met **Hoeveelheid vervaging** stel je de mate van vervaging in, en met de verschillende icoontjes kies je het type diafragma dat gesimuleerd wordt.

3 Effectsterkte

→ Vink **Diepte visualiseren** weer uit en bepaal dan met het schuifje **Hoeveelheid vervaging** hoe sterk je het scherptediepte-effect wilt hebben. Om het effect goed te kunnen zien, hebben we bij deze foto gewoon 100 (maximaal) gekozen, maar dat levert soms een overdreven en daardoor kunstmatig effect op. Bij **Bokeh** kun je kiezen welke diafragmaform wordt gesimuleerd. De eerste optie is meestal de beste, maar je kunt met de andere knopjes spelen om te kijken of dat bij een bepaalde foto beter past. Heb je de foto met een spiegelobjectief gemaakt, dan kies je natuurlijk ook voor dat effect. Ten slotte kun je ook de mate van overstraling van witte onscherpe vlekken beïnvloeden met het schuifje **Verhogen**. Zet dit helemaal omlaag naar 0 als je een dier met een oplichtende vacht probeert te maskeren, dan wordt de rand van die vacht niet zo hard afgeknipt (het blijft wel 'Vroege toegang' ...). ■

Food- compilatie

Jeroen Gijselinckx

Jeroen Gijselinckx is samen met zijn partner eigenaar van het Antwerpse bedrijf Spot-On Visuals. Het bedrijf maakt foto's en video's voor kleine en grote klanten. Wij mogen met Jeroen meekijken bij het bewerken van een splash-foto voor een kleinere klant: Harry's wafelbakkerij.

TEKST THESKE SLIJKERMAN

FOTO JEROEN GIJSELINCKX

↘ Jeroen vertelt ons eerst over zijn creatieve proces. Voor een foto zoals deze is die voorbereiding erg belangrijk. Vervolgens laat hij de gemaakte foto's

Dit is Jeroen
Gijselinckx

→ Jeroen is reclamefotograaf en eigenaar van Spot-On Visuals: een bedrijf in technische fotografie en video. Het bedrijf maakt architectuur-, interieur-, product- en foodfoto's in opdracht, waarbij gewerkt wordt met kunstlicht. Jeroen is opgeleid aan de Karel de Grote Hogeschool (LUCA, School of Arts) van Antwerpen en leerde veel in zijn eerste baan bij foodfotograaf Stephane Verheye.

📷 JEROENGIJSELINCKX
WWW.SPOT-ON.BE

↑ Van deze foto gaan we bekijken hoe Jeroen hem heeft gemaakt én bewerkt.

in Lightroom zien, en daarna bekijken we samen zijn bewerkingsstappen in Photoshop.

CREATIEVE PROCES

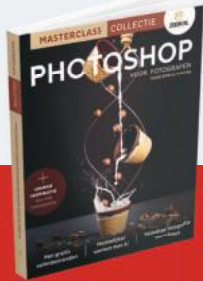
Voordat een dergelijke foto tot stand komt, is er heel wat voorbereiding nodig. "Bij grotere klanten bedenkt het reclamebureau de campagne, wij voeren dit idee dan uit. Maar bij kleinere klanten mogen wij spelen en voorstellen doen. Dan is het een soort pingpongeffect met moodboards, tussen mij, m'n partner en de klant waarmee we samenwerken." Aan de hand van voorbeeldfoto's kan de klant dan bepalen in welke stijl er gefotografeerd gaat worden. Moeten er bijvoorbeeld handen in beeld komen, wordt het een topshot (recht van bovenaf gefotografeerd), en moet de achtergrond licht of donker? In dit geval kozen ze ervoor om een splash-foto te maken, aangevuld met wat eenvoudigere foto's.

Interview

→ We hebben ook een interview en screencast met Jeroen opgenomen waarin hij deze bewerking uitlegt. Deze kun je bekijken via: www.zoom.nl/jeroeninterview

ZOOM.NL
ACADEMY

Masterclass Photoshop voor Fotografen

Deze foto-edit is onderdeel van het nieuwe cursusboek Masterclass Photoshop voor Fotografen. Meer informatie via www.zoom.nl/photoshopfotografen

Schets

"Je zult straks zien dat het maken van de beelden en van deze bewerking an sich niet zo extreem moeilijk is. Het denkproces is lastiger. Je moet goed weten welke foto's je allemaal nodig hebt." Het is dus géén kwestie van simpelweg wat foto's maken en die daarna proberen samen te voegen: er zit een plan achter.

"Voor het maken van een splash-foto zoals die waarvan ik de bewerking hier laat zien, is het erg belangrijk om gestructureerd te werken. Ik werk hiervoor met een stylist. We maken vooraf schetsen over hoe het resultaat eruit moet komen te zien, zodat we weten welke foto's we precies nodig hebben. Zo moet elke kleine splash in het melkkannetje op voorhand getekend zijn, zodat we weten wat we daarvoor aan beelden nodig hebben." Elk beeld moet vervolgens gefotografeerd worden in de studio.

MET CONTINULICHT KUN JE DE BEWEGING VAN DE SPLASH NIET BEVRIEZEN

Moodboard

Harry's wafelbakkerij: 'coffee biscup'

→ Aan de hand van moodboards kan de klant kiezen welke foto's er gemaakt gaan worden.

Lichtsetup

In de studio werkt Jeroen alleen met kunstlicht. Over de lichtopstelling hoeft hij zelf niet eens meer na te denken, daar heeft hij inmiddels al veel ervaring in. "Ik bekijk het licht als een biljarter: licht kaatst op een bepaald manier op een bepaald product, en op basis daarvan plaats je het licht."

Qua apparatuur kun je het vrij eenvoudig houden. "Om een dergelijk beeld te maken zoals we hier gaan bewerken, heb je niet zo veel nodig qua apparatuur: met twee flitsers kun je al aan de slag. Je moet wel flitsers hebben, want met continu licht kun je de beweging van de splash niet bevriezen."

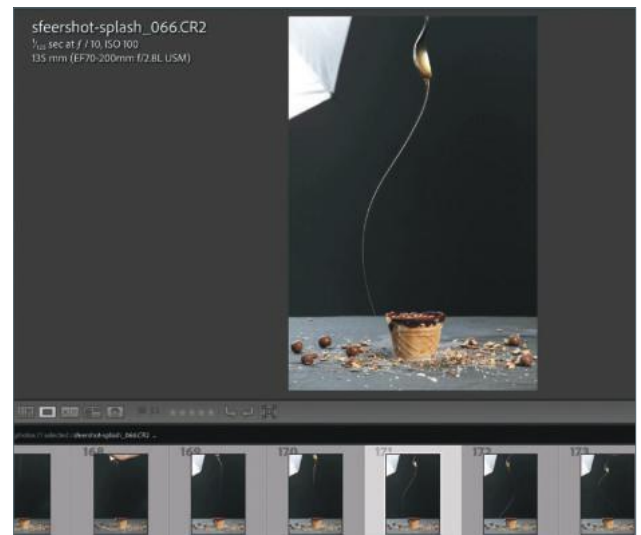
De camera staat op statief en is aangesloten op de laptop, zodat de beelden gelijk groot op het scherm verschijnen: er wordt dus tethered gefotografeerd. Een voordeel hiervan is dat de camera niet aangeraakt hoeft te worden en dus echt niet beweegt tijdens de shoot.

Langdurig proces

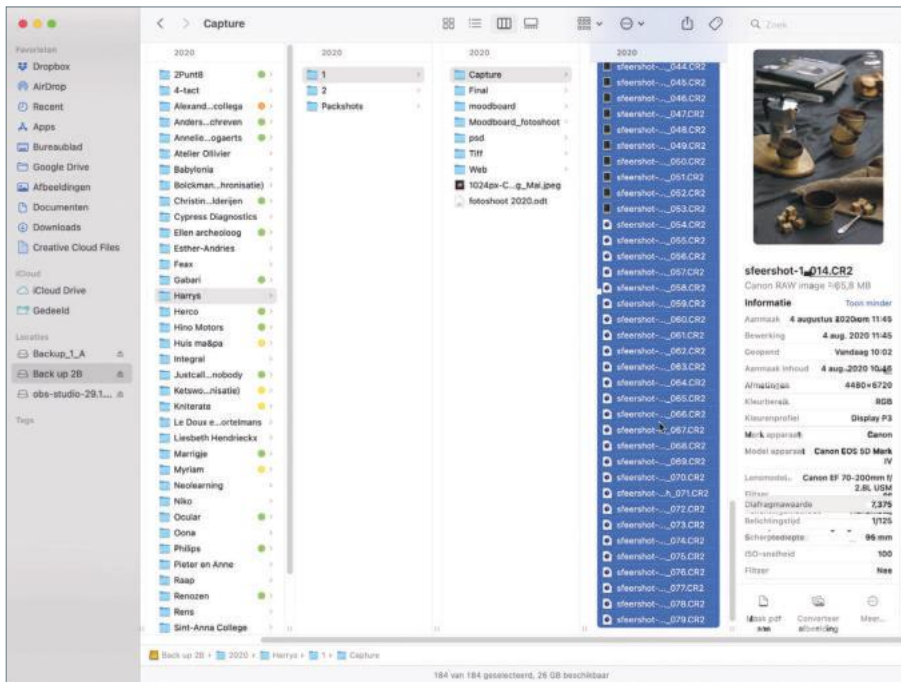
"Wij fotograferen zo gezegd in functie van Photoshop. We passen onze fotografie echt aan op basis van wat we achteraf nog moeten gaan doen in Photoshop." In totaal maakte het team voor deze opdracht 184 foto's. Daarvan gebruikte Jeroen 20 tot 30 foto's voor de compilatie in Photoshop.

↑ Elke splash en elke druppel die je in beeld wilt hebben, moet je fotograferen.

↑ Bij het maken van de laatste foto's van de honing is het licht verplaatst om dit goed uit te kunnen lichten.

← In totaal zijn bij deze opdracht 184 foto's gemaakt.

beetje tegenlicht van achteren te plaatsen, gewoon met een parapluutje, zodat de rand van de chocolade wordt verlicht. Dit zorgt ervoor dat het product loskomt van de achtergrond en diepte krijgt.”
 Door de tandenstokers of satéstokjes te gebruiken, voorkom je gelijk een fout: “Een van de belangrijkste dingen tijdens het fotograferen is dat er nooit een hand voor je onderwerp moet zitten. Dat is echt een beginnersfout. Dan zit je met heel veel retoucheerwerk in de nabewerking. Je krijgt dat wel weggeshopt, maar als het niet nodig is, is dat uiteraard veel beter.”
 Een tweede reden om gebruik te maken van tandenstokers of satéstokjes is de warmte van handen. “We werken hier met chocolade. Als een hand te dichtbij komt, gaat dat smelten en plakken. En een vingerafdruk in de chocolade ... dat is een drama. Dat is echt verschrikkelijk.”
 Later vertelt Jeroen nog dat het voor dit

“Het fotograferen is niet al te lastig, maar wel een langdurig proces!”

SELECTIEPROCES IN LIGHTROOM

Jeroen maakt zijn selectie van de benodigde beelden in Lightroom Classic. Hij bladert door de foto's en vertelt ons welke beelden hij nodig heeft voor het eindresultaat.

Basisfoto

Tijdens het bekijken van de serie beelden, zien we dat er duidelijk een opbouw zit in het maken van de foto's. Er is eerst een clean shot gemaakt van alleen de setting met het onderste bakje. Dit is de basisfoto.

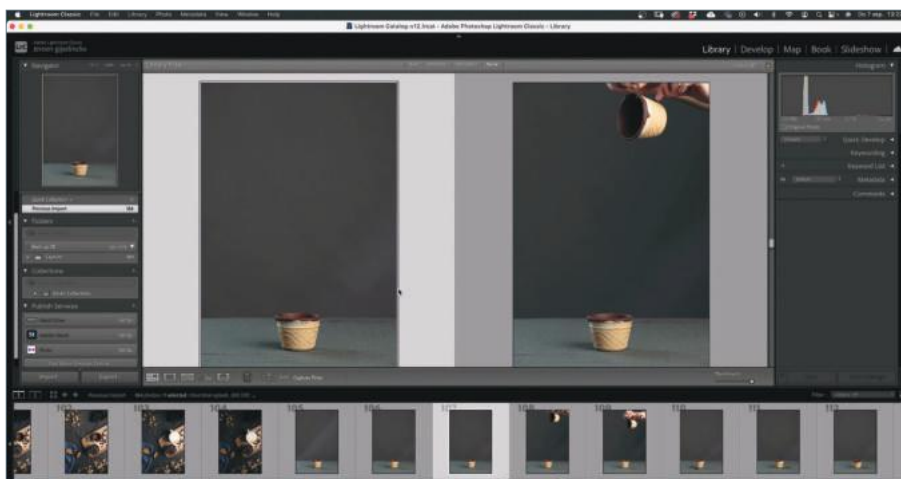
Vanuit hier wordt opgebouwd, ongeveer van onderen naar boven toe. “De tafel gaat helemaal smerig worden, je begint dus met fotograferen met wat je echt moet hebben. We hebben opgebouwd van onderen naar boven, omdat alle troep tijdens de shoot naar beneden gaat vallen. Dit shot is belangrijk, en kun je niet later in de shoot nog maken.”

Tandenstokers

Na het maken van het basisshot wordt een cup op twee tandenstokers gestoken. “Mijn collega houdt de cup daarmee in de juiste positie. Je ziet dat er aan de rand van de chocolade een reflectie zit, die vind ik heel belangrijk. Die is gemaakt door een

↑ De cup wordt op twee tandenstokers geprikt.

↑ Start altijd met het maken van een clean shot, zonder troep in beeld, zodat je een goede basisfoto hebt om op terug te vallen.

↑ Dit is eigenlijk niet fijn: de cup die we fotograferen is inmiddels beschadigd.

soort beelden ook erg belangrijk is dat de fabrikant echt een perfect product levert. Hij laat een foto zien waarop een cup wat schade heeft. Dit is nog wel weg te retoucheren, maar dat kost natuurlijk veel tijd.

Splashes

Jeroen bladert verder door de serie beelden. "Voor het maken van de splashes hebben we Maltesers in de melk gegooid. Mijn collega moet deze dan echt in het juiste hoekje gooien, zodat de splash naar de goede hoek/richting komt. En dan is het alleen nog een kwestie van een goede foto met flits timen."

Na de splash in de onderste cup volgen de melkstroompjes. "We willen daar uiteindelijk twee van in het beeld, dus moeten we tijdens het fotograferen ook zorgen voor twee 'angles'."

Vallende Maltesers en honing

Na de splashes worden Maltesers op saté-stokjes gestoken. "Je ziet hier in de hoek nog een wit handschoentje. De Maltesers mogen echt niet met de handen worden aangeraakt, je ziet dan anders direct een vingerafdruk terug en dat valt enorm op in de foto's." Van deze losse chocolaatjes worden een hoop foto's gemaakt, waarbij het 't handigst is als die tegen de zwarte achtergrond staan en er geen arm achter staat. Dat is lastiger met het selecteren zo dadelijk.

Tot slot is het de beurt aan de honing. "Hierbij is het belangrijk dat we het licht zodanig plaatsen dat de honing oplicht. Het licht moet pakken op het product.

→ Iemand draagt een handschoentje, zodat de maltesers niet met de vingers hoeven te worden aangeraakt.

← Voor de juiste splash moest een Malteser onder de juiste hoek in de melk worden gegooid.

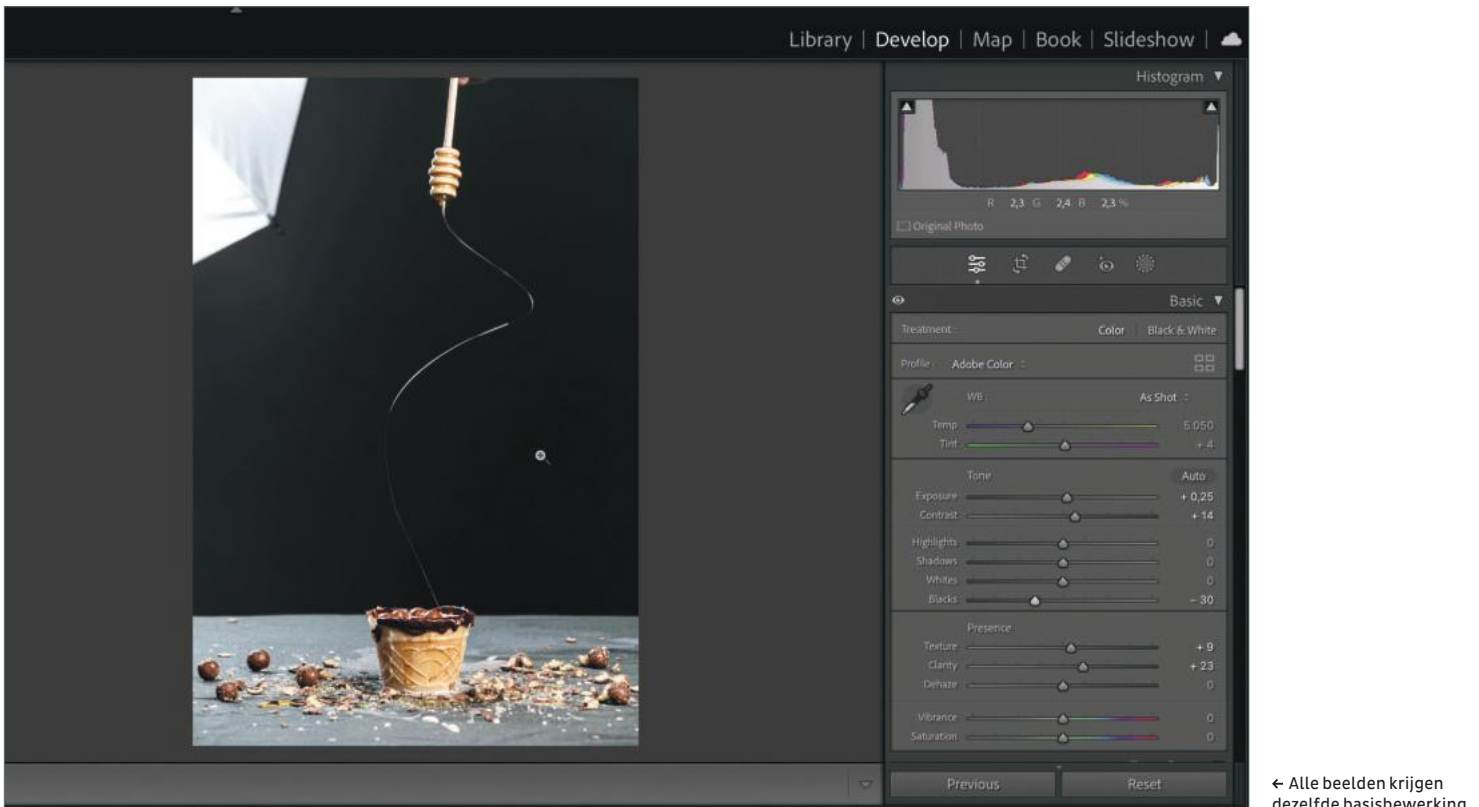
→ Inmiddels is een doekje gebruikt om wat druppels van tafel te vegen.

Het lichtte nog niet genoeg op, dus heb ik de lamp nog iets dichterbij geplaatst. We hebben veel foto's van de honing gemaakt. Op een gegeven moment zaten we in de goede richting qua vorm. Daarna hebben we nog het shot met de honinglepel gemaakt."

Selectie

Alle beelden die nodig zijn voor het eindresultaat geeft Jeroen een waardering van 5 sterren. Daarna kun je daarop filteren. Van deze selectie past Jeroen de basis aan, zoals de helderheid en het contrast. "Elk beeld heeft dezelfde basis: de camera en setup bewegen niet. Dus is het heel belangrijk om altijd dezelfde bewerking te kunnen doen, en daarvoor is Lightroom heel geschikt. Dat ze hetzelfde bewerkt

← Alle beelden krijgen dezelfde basisbewerking.

TETHERED FOTOGRAFEREN GEEFT GEEN AFWIJINGEN IN DE BEELDHOEK

worden, is heel belangrijk om ze samen te kunnen gaan voegen.”

De bewerkte selectie wordt geëxporteerd als tiff-bestanden. Dat is een lossless bestandsformaat, dus zonder kwaliteitsverlies. Het voordeel: de hoogste kwaliteit. Het nadeel: heel grote bestanden. “Het voordeel van de export naar tiff-bestanden is dat ik in Photoshop straks in elke stap nog terug kan. Als achteraf het contrast iets te hoog blijkt, dan kan ik die foto aanpassen in Lightroom, opnieuw exporteren en vervangen in Photoshop. De rest van de bewerking die ik al in Photoshop heb gedaan, blijft dan gewoon bestaan.”

PHOTOSHOP

Jeroen opent zijn bewerkte bestand in Photoshop om ons wat stappen van de bewerking te kunnen laten zien. De bewerking van A tot Z voor ons uitvoeren is niet te doen, dat zou te lang duren. Wel kunnen we op deze manier meekijken bij zijn bewerkingsproces.

Start van de bewerking

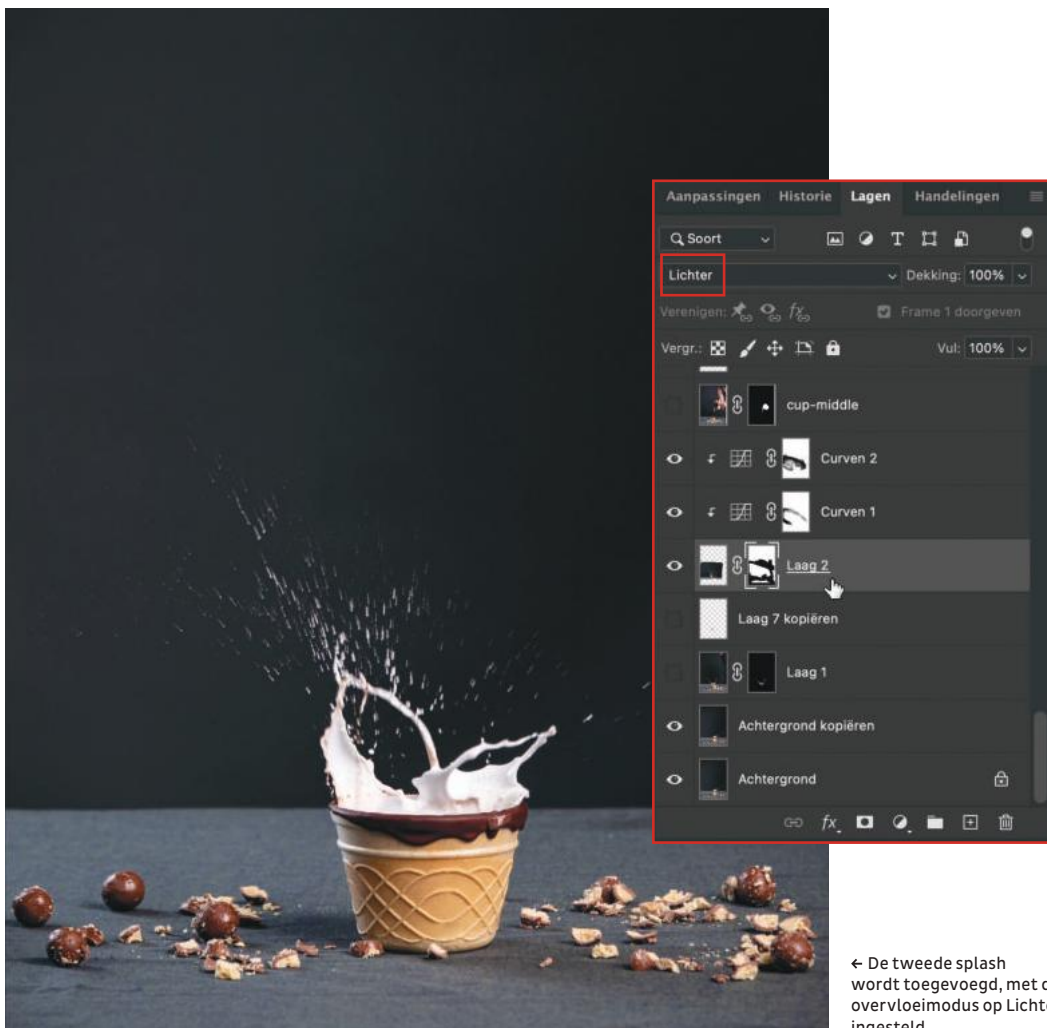
Het openen van het Photoshop-bestand duurt even: het is nogal een groot bestand geworden (1,5 GB). In het document zien we een hoop lagen, laagmaskers en aanpassingslagen staan. Op de onderste laag in het Photoshop-document zien we een cup met melksplash. “Dit is waarschijnlijk het laatste propere beeld geweest. Als startpunt meteen de splash gebruiken is handig, want dan hoeft ik die niet meer te fotoshoppen.”

Laagmasker

Hierna plaatst Jeroen een tweede splash-foto in het Photoshop-document. Deze komt als nieuwe laag in het bestand te staan. “Zoals eerder vermeld wordt er tethered en vanaf statief gefotografeerd, dus de beelden sluiten naadloos op elkaar aan: er is geen afwijking in beeldhoek of positie. Het op elkaar leggen van de lagen gaat daardoor eenvoudig.” Deze laag stelt hij in op de overvloeimodus **Lichter**, zodat alleen de lichte delen getoond worden.

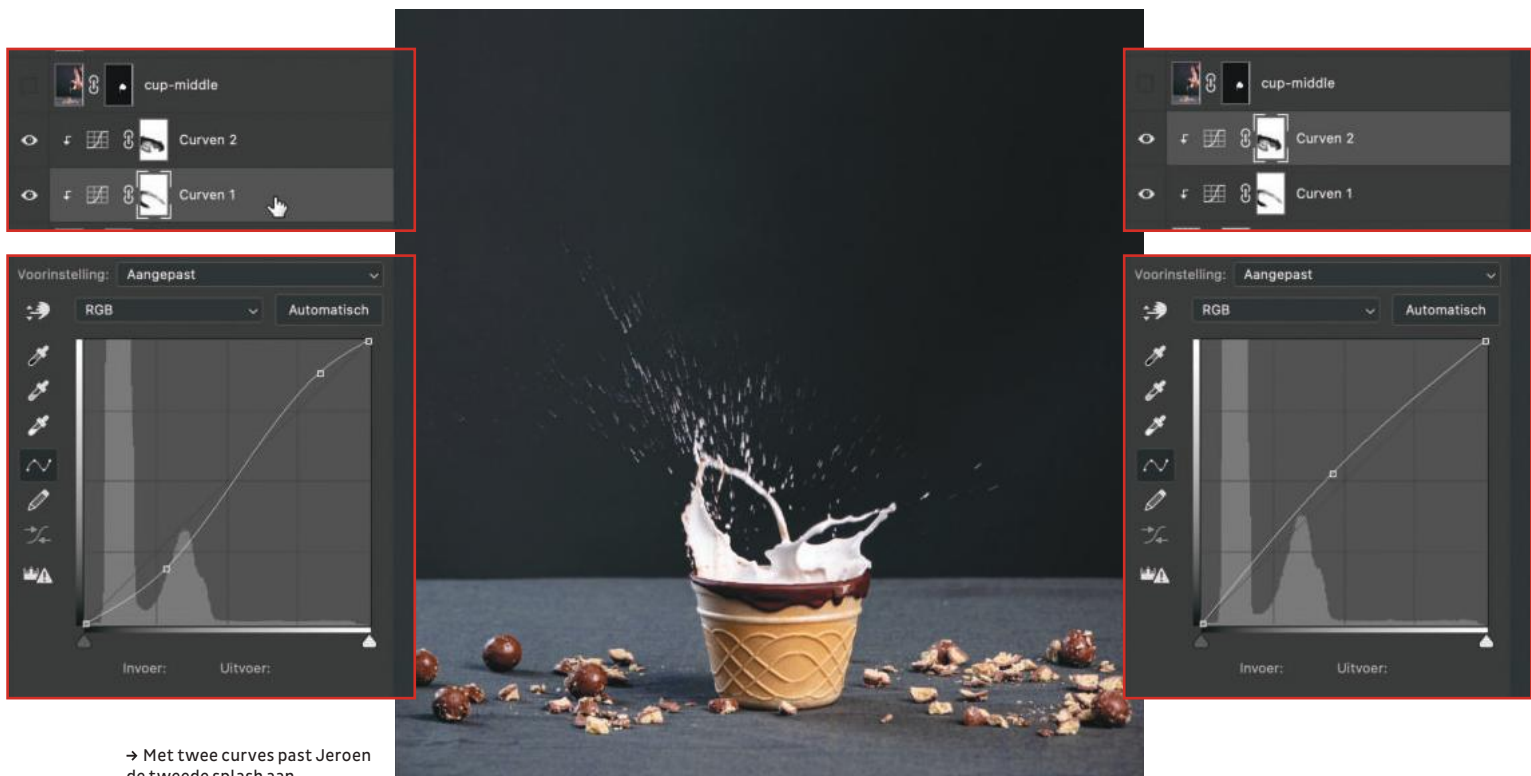
↑ De bewerking start uiteindelijk met deze basisfoto.

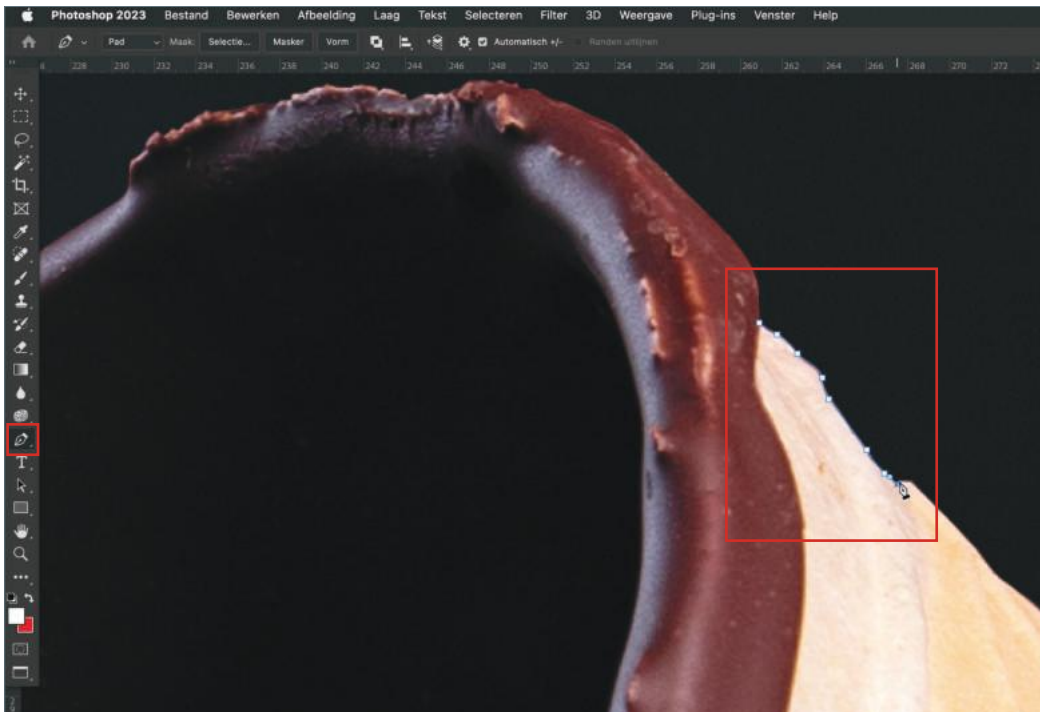
Het zou anders niet te doen zijn om alle spettertjes los te selecteren. Jeroen maakt daarnaast een laagmasker aan op deze laag. "Op het laagmasker gaan we zachtjes met het penseel wegvegen wat we niet tof vinden, zodat het origineel er op die plekken doorheen komt. Dat start met in het begin grote vegen en daarna steeds gedetailleerder, totdat we overhouden wat we uit deze laag willen hebben."

Aanpassingslagen

Op deze splash-laag past Jeroen twee aanpassingslagen toe, die alleen op deze laag doorwerken. Dit zijn dus aanpassingslagen die ingesteld zijn als uitknipmasker, Jeroen gebruikt hiervoor de sneltoets **Cmd+Opt+G** op macOS (of **Ctrl+Alt+G** op Windows). Beide aanpassingslagen zijn op basis van een curve. "Met de eerste bewerk ik de achtergrond: die was wat vies en kwam er nog een beetje doorheen, ondanks de lichte overvloeimodus." Jeroen maakt met behulp van de curve de donkere delen iets donkerder en de lichte delen een fractie lichter. Met behulp van het laagmasker van deze aanpassingslaag zorgt hij ervoor dat dit effect alleen op de juiste plekken toegepast wordt. In de tweede aanpassingslaag Curven verhoogt Jeroen de algehele belichting wat, om het frisse van de melk terug te

→ Met twee curves past Jeroen de tweede splash aan.

↑ De cup is met behulp van de Pen-tool van de achtergrond geïsoleerd.

↑ Onvolkomenheden in de chocolade worden geretoucheerd.

krijgen. Met het laagmasker van deze aanpassingslaag zorgt hij er dus voor dat deze bewerking alleen effect heeft op de melk.

Volgende melkcup

De volgende onderdelen worden telkens op deze wijze aan de foto toegevoegd. Zo zien we het volgende melkcupje (direct inclusief melkstream) verschijnen: ook weer vrijstaand gemaakt door middel van een laagmasker. Ditmaal heeft Jeroen niet met een brush gewerkt om het cupje te selecteren, maar met de Pen-tool. "Door met een pen te werken, selecteer je echt zeer precies en correct ... en vrij traag. Maar het werkt wel perfect." Jeroen maakt dus geen gebruik van de slimme selectiemethodes van Photoshop, zoals de tool Object selecteren of Onderwerp selecteren. "Dat werkt voor geen meter. Het is echt een supercoole feature als het ooit werkt. Ik heb wel voorbeelden gezien dat het wel werkt, maar als je het eerst tien keer moet proberen om daarna toch terug te vallen op de oude methodes, heeft het voor mij al geen zin meer."

Retoucheerwerk

De rand van de middelste cup was niet helemaal netjes: de chocolade was daar wat beschadigd en niet meer egaal. Jeroen maakt een kopie van de laag met de cup, om hier vervolgens de chocolade op te retoucheren. "Van elke laag waar ik mee bezig ga om te retoucheren maak ik eerst een kopie, om er zo zeker van te zijn dat ik niets vernietig." Hij gebruikt de Kloonstempel en het Snel Retoucheerpenseel als gereedschappen voor het retoucheren.

Bovenste cupje

We zien vervolgens hoe de bovenste cup met melkstream in de foto wordt geplaatst. Hierbij maakt Jeroen weer een kopie van de laag om de kapotte rand te retoucheren. Er is ook weer een aanpassingslaag Curven op enkel deze laag toegepast, waarmee Jeroen de

Tekentablet

→ **Jeroen werkt altijd met zijn Wacom-tablet. Die is volgens hem onmisbaar om nauwkeurig te werken. "Bij iemand die hier stage komt lopen is het eerste dat we doen de muis wegpakken en een Wacom geven. Die vloeken dan even twee weken. In het begin is het heel moeilijk, maar daarna willen ze ook niet anders meer."**

binnenkant van dit bakje iets donkerder heeft gemaakt. De selectie voor het masker van deze aanpassingslaag heeft Jeroen met de Lasso gemaakt. “Daarbij heb ik een hoge Doezelaar (Feather in het Engels) ingesteld zodat je gelijk een zachte rand krijgt en het donker en licht mooi overvloeit.”

Jeroen laat kort zien dat hij bij de overloop van de twee melkstromen in het middelste cupje een schaduw heeft toegevoegd. Ook dit heeft hij met een aanpassingslaag Curven gedaan. Daarna zijn de kleine spetters eroverheen gezet, wat direct zorgt voor diepte.

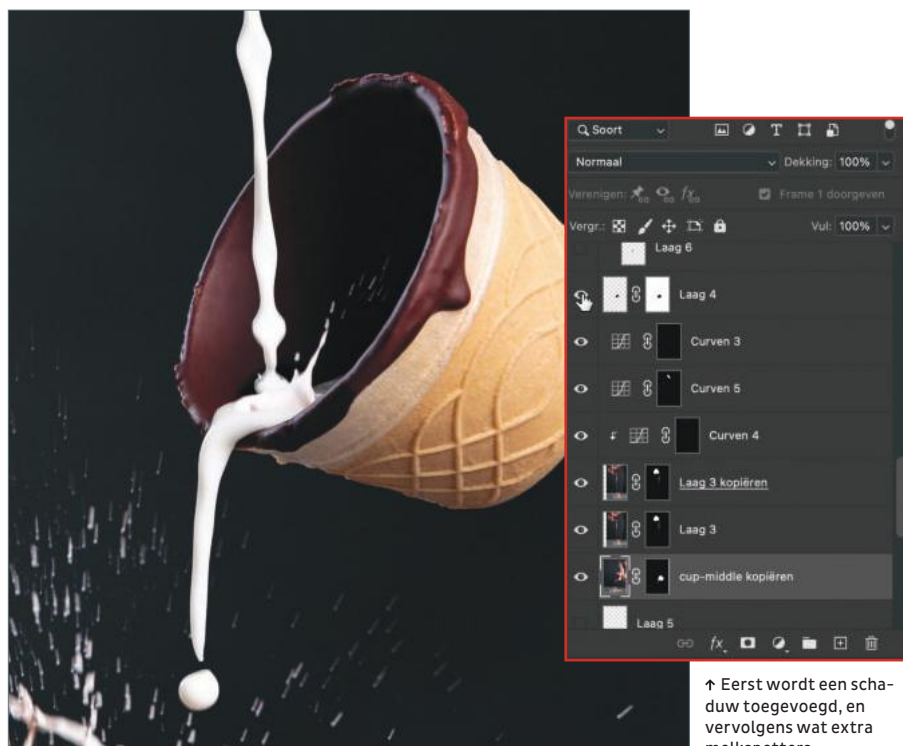
Maltesers

Tussendoor zien we af en toe een laag met een Malteser in het Lagen-paneel terugkomen. Deze zijn in de foto geplaatst en daarna verplaatst om op de juiste positie voor of achter een ander element terecht te komen. De rest van de chocolaatjes staan samen in één mapje gegroepeerd. “De Maltesers kun je niet flippen omdat het licht dan niet meer klopt, maar je kunt ze best een stukje verplaatsen. Het is wel belangrijk dat ik er eentje voor en eentje achter de vloeistof heb, dat creëert meer diepte omdat de melk dan tussen de vallende Maltesers doorloopt.”

De Maltesers zijn eerder in een ander Photoshop-document al bewerkt. In

↑ De meeste Maltesers zijn gegroepeerd in een mapje.

↑ Eerst wordt een schaduw toegevoegd, en vervolgens wat extra melkspetters.

↑ De twee swirls van honing zijn nu ook toegevoegd.

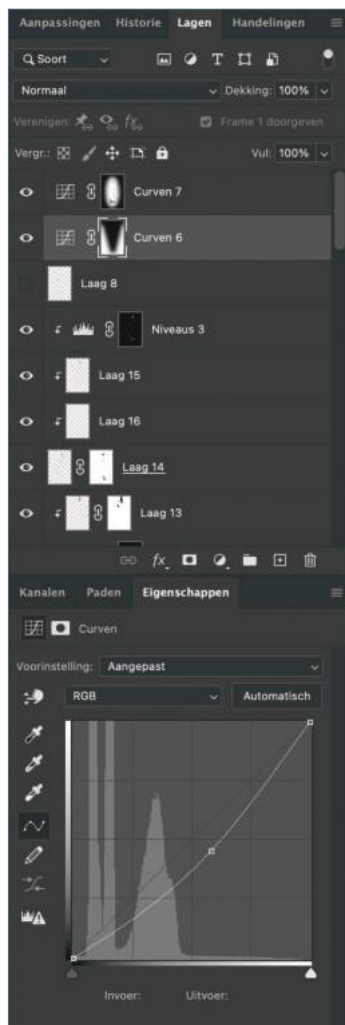
het echt staan ze gewoon stil op de foto omdat de flits te beweging heeft bevroren. “In de bewerking is er iets van bewegingsonscherpte toegevoegd om het realistisch te maken. Je wilt wel het idee hebben dat ze aan het vallen zijn.”

Kruimels

Als de basis van het bouwwerk staat, voegt Jeroen de laag met kruimels toe. De overvloeimodus van deze laag staat ingesteld op **Lichter**, dat scheelt enorm qua uitknipwerk: alleen de lichte delen van deze laag worden nu getoond. Aan deze kruimellaag hangt ook nog een aanpassingslaag Niveaus om de donkere tinten nog wat aan te passen.

Honing

De honing is eerst uitgeknipt met de Pen-tool. “Dat is niet heel moeilijk, maar je moet er wel veel geduld voor hebben. We hebben aan de honing ook extra kleur toegevoegd om de kleur van honing terug te brengen. De flits licht namelijk zo fel

← Tot slot wordt met twee Curven nog wat vignettering aangebracht.

→ Het uiteindelijke resultaat

ZET DE OVERVLOEIMODUS OP LICHTER OM ALLEEN DE LICHTE DELEN TE TONEN

op dat je veel kleur verliest. De tweede honing-swirl wordt er daarna aan toegevoegd, en zachtjes ingebruist zodat het netjes overloopt.”

Afwerking

De bovenste lagen in het document zijn nog twee aanpassingslagen Curven, die

op het hele document zijn toegepast. De eerste daarvan brengt wat extra dynamiek aan door de belichting van de buitenranden iets omlaag te brengen. Het laagmasker heeft de vorm van de setting: een omgekeerde kegelvorm, met een zacht verloop. De bovenste Curven-laag zorgt voor een vignet. Er zit een duidelijk einde aan deze bewerking. “Als alles dat in de schets getekend was, er ook in zit, dan is het klaar.” Jeroen laat de bewerking altijd een nachtje liggen, om er een dag later nog eens even naar te kijken. Pas dan gaat het resultaat naar de klant. ■

FUJIFILM

X | GFX

MORE THAN
FULL FRAME

FOTO: YUHAN MA

GFX 100II

102 MEGAPIXEL 43.8 x 32.9 CMOS HS SENSOR | X-PROCESSOR 5 | 4K/60P, 8K/30P, FHD/120P 4:2:2 10-BIT
IBIS TOT 8 STOPS | 8 FPS HIGH SPEED BURST | 9.44 MILJOEN DOT 1.0x AFNEEMBARE EVF | 2.09" SUB LCD SCREEN
20 FILMSIMULATIES WAARONDER REALA ACE | OPTIONELE VG-GFX100II BATTERY GRIP

LEES MEER
[FUJIFILM-X.COM](https://www.fujifilm-x.com)

Diepte in je foto's

Diepte en dimensie

Bij fotografie vertaal je een driedimensionale werkelijkheid naar een tweedimensionaal medium. Hoe behoud je dan toch diepte, of ten minste de illusie daarvan? Landschapsfotograaf Ellen van den Doel is hier een ware meester in. Ze bespreekt een vijftal lezersfoto's waarin diepte een belangrijke rol speelt en geeft en passant elke lezer praktische tips.

ONDER REDACTIE VAN MARLOES VAN ANTWERPEN
MET DANK AAN ELLEN VAN DEN DOEL

Wie is Ellen van den Doel (40)?

→ Voor Ellen is fotografie een belangrijk onderdeel van haar leven. Na een lange dag gaat ze graag de natuur in om te genieten van het fraaie landschap. Zeker als de lucht ook nog eens mooi kleurt rond zonsopgang of zonsondergang is het plaatje compleet. Haar kennis van fotografie brengt ze graag over op andere fotografen door middel van fotografie cursussen. Maar ze organiseert ook fotoreizen naar onder meer IJsland om andere fotografen te inspireren. Haar landschapsfoto's kenmerken zich door het gebruik van lijnen in de compositie en hun dynamische lichten en frisse kleuren.

WWW.EL-FOTO.NL

WWW.INSTAGRAM.COM/ELLENVDDOEL

Elementen der natuur
IRIS BORST, @IRISBORST
CANON R5 · ISO 100 · F 10 ·
1/200 SEC · 15 MM

Morgenstond op de heide
FRISO SCHINKEL, @FRISOSCHINKEL
SONY A7R IV · ISO 100 · F 13 · 1 SEC · 24 MM

‘EEN PAD IS ALTIJD EEN STERK ELEMENT OM EEN GEVOEL VAN DIEPTE TE KRIJGEN’

Feedback door Ellen

← ‘Je hebt de diepte hier zeker goed gecreëerd en opgezocht. De plaatsing van de bloemen linksonder en de IJzeren Kaap rechtsboven volgens de “regel van derden” is goed gedaan. Hierdoor ontstaat inderdaad een diagonale kijklijn. Dat de lucht achter de IJzeren Kaap wat lichter is, maakt dat die nog meer opvalt en aandacht trekt. Ook al is hij klein in beeld, je oog komt er zeker op uit. Ik snap je beeldopbouw zeker, al toont het geheel ook wat druk door de hoeveelheid aan beeldelementen. Je weet soms niet helemaal waar je moet kijken.’

Over de foto

Iris Borst: ‘Deze foto is genomen op Texel bij Oosterend. Hier staat de IJzeren Kaap aan de Waddenze: een vuurloos baken ten behoeve van de schepen in vooral het oostelijke deel van de Texelstroom. De IJzeren Kaap staat op de rijksmonumentenlijst en werd in 2010 in opdracht van de gemeente Texel gerestaureerd. De IJzeren Kaap is een geliefd onderwerp onder fotografen en ik wilde deze met dit standpunt weer eens anders in beeld brengen. Wat mij aansprak, waren de felle gele hartjes van de bloemen, die mooi afsteken tegen het verder grijze landschap. Om diepte te geven, heb ik de bloemen linksonder geplaatst en het baken rechtsboven, om zo de kijkrichting te volgen. Ook de lijnen van de rotsen en zee werken hieraan mee. De lucht is een tegenwicht qua drukte aan de stenen aan de onderkant en is donkerder gemaakt met een 4-stops grijsverloopfilter. Ik houd zelf ook altijd van een heel laag perspectief om het onderwerp dat dichtbij staat groot in beeld te brengen.’

Feedback door Ellen

↑ ‘Een pad is altijd een sterk element om een gevoel van diepte te krijgen. Je wordt letterlijk meegenomen door het pad. Ook mooi dat het vanuit de hoek komt. Ik snap waarom je deze keuze gemaakt hebt. Alleen heeft de foto een onbalans gekregen. Het pad trekt je naar rechts, naar de boom. De heide zit rechts, en ook deze vormt een lijn naar de boom. Als je de foto doormidden knipt, gebeurt alles rechts en links niets.’

Over de foto

Friso Schinkel: ‘Er was mist voorspeld: een reden om er vroeg op uit te trekken om de bloeiende paarse heide vast te leggen. De mist was er inderdaad en geeft het beeld een fijne sfeer. Bij het maken van de compositie heb ik geprobeerd diepte te creëren door het pad in het beeld op te nemen. Dit is een “focus stack” van drie beelden, zodat zowel de voorgrond als de achtergrond scherp is.’

‘VOOR MIJ HAD DEZE FOTO AAN DE ONDERKANT NOG IETSJE MEER RUIMTE MOGEN HEBBEN’

Feedback door Ellen

↓ ‘Heerlijke sfeer! Heel herkenbaar die zenuwen vooraf, maar een prachtige foto heb je kunnen meenemen. Het hekje staat mooi los van de boom, en de bomen vormen samen met de grondwallen een mooi natuurlijk kader: een kader rondom het hekje. Voor mij had de foto aan de onderkant nog ietsje meer ruimte mogen hebben, zodat het paadje wat nadrukkelijker meedoet aan het geheel.’

Over de foto

Danielle de Graaf: ‘Afgelopen mei was de voorspelling enorm goed op deze locatie: eindelijk dichte mist en zonlicht samen. De weg ernaartoe was ik enorm zenuwachtig. Dit heb ik wel vaker als ik weet dat het een supermooie ochtend gaat worden. Eenmaal aangekomen waren er ongeveer vijftig andere fotografen, die blijkbaar dezelfde ideeën hadden als ik. Ik zag deze compositie en wist dat dit de foto voor mij was die dag! Eenmaal thuis aangekomen ging ik de foto verder bewerken, en dit is het eindresultaat geworden. Mijn gevoel bij deze foto wekt magie op en iets mysterieus, en bij jullie ...?’

De weg die nooit verveelt
JANNIE VAN DEN POLL,
INSTAGRAM @JANNIE_VAN_DEN_POLL
NIKON P950 · ISO 220 · F 4,5 · 1/60 SEC · 33 MM

Magical Morning
DANIELLE DE GRAAF,
INSTAGRAM @PHOTODEGRAAF
NIKON D750 · ISO 100 · F 11 · 2 SEC · 70 MM

Feedback door Ellen

↑ ‘Wat een prachtig licht heb je hier! Het gevoel van diepte komt er zeker in terug. Alleen maakt deze foto dat mijn aandacht switcht tussen de linker- en de rechterhelft. Links volg je mooi het pad. Maar het donkere rechtergedeelte trekt de aandacht weg: daar loopt je blik dood tegen de donkere bomen. Ook de onscherpe blaadjes rechts in de voorgrond leiden wat af. Mijn oplossing zou zijn om de foto te “croppen” vanaf de rechterzijkant, dus die rechterzijkant zou ik door de dikke boom in het midden laten vallen. Dan vormt het geheel een prachtig kader rondom de weg en het licht achterin.’

Over de foto

Jannie van den Poll: ‘De zonsopkomst in de herfst geeft geweldig licht in het Speulderbos, maar ook zeker bij de weg die erdoor loopt. Mijn fotowandeling begint dan ook altijd bij deze weg. De bomen filteren het licht zo mooi en het heeft elke keer weer iets magisch. Het is wél een uitdaging om te proberen om deze meest gefotografeerde weg van de Veluwe elke keer weer origineel vast te leggen. Mijn favoriete seizoen om hier te fotograferen is de herfst, het liefst met mist en bij zonsopkomst. Maar ook in de winter als het gesneeuwd heeft, is deze weg een plaatje. Eigenlijk verveelt deze weg nooit!’

Tips van Ellen

LIJNEN

Ga op zoek naar een denkbeeldige lijn. In eerste instantie denk je dan misschien aan heel herkenbare lijnen, zoals een weg of een hek. Maar in de natuur zijn veel meer lijnen te ontdekken. Denk aan bijvoorbeeld pollen duingras die in een lijn staan. In de natuur kun je ook op zoek naar natuurlijke elementen die in een V (of een omgekeerde V) staan. Deze twee lijnen trekken je ook verder de foto in.

VOOR- EN ACHTERGROND

De combinatie van een voorgrondelement en een achtergrondelement zorgt ook voor een gevoel van diepte. Je bouwt het beeld als het ware op in laagjes. Je oog springt van het ene naar het andere element over naar achteren. Vooral bij het werken met een groothoekobjectief is dit erg belangrijk, want met een groothoek wordt alles al snel erg klein.

LICHTVAL

Het plaatsen van het licht op een bepaalde locatie in je foto kan ook een gevoel van diepte geven. Zeker als de voorgrond, of het kader, wat donkerder is. Waar het licht valt, heb je natuurlijk niet in de hand. Maar je kunt er wel op letten of soms op wachten. Je ogen trekken automatisch naar waar het licht valt. Met dit in het achterhoofd kun je de compositie daaromheen bouwen.

Feedback door Ellen

↓ 'Op zulke ochtenden is het fijn om op pad te gaan! Zeker in alle rust. Je gedachtegang voor het kader van het hekje kan ik zeker volgen. Alleen komt dat hier niet helemaal lekker uit. Dat heeft te maken met een aantal factoren. De vorm van het hekje is niet fijn; met name de linkerbovenkant trekt veel aandacht. Ook is de molen relatief gezien ver weg, waardoor het kader minder werkt. Daarbij leidt het spinnenweb af, omdat dit in eerste instantie niet opvalt, maar later toch wel. Misschien kun je daar andere hekjes vinden die er beter voor geschikt zijn.'

Over de foto

Patrick Hartog: 'Perfekte weerkaarten op 7 juli 2023: geen bewolking, windkracht 1 en een luchtvochtigheid van 98%. Het was de laatste dag van mijn zomervakantie. Lekker vroeg opgestaan en naar mijn plekkie waar ik graag vertoef, op zo'n 12 minuten rijden. Stilletjes had ik gehoopt op wat lichtende nachtvolken, maar helaas. Desalniettemin was het op-en-top genieten van de serene rust, de grondmist en de ontwakende weidevogels. Even een klein kwartiertje op een trappetje gezeten om deze onvergetelijk mooie scène in me op te nemen. In het blauwe uur had ik wel wat andere fotografen verwacht. Geeft niet: het rijk alleen hebben op de Zaanse Schans is een zeldzaam genot. Ik ben niet zo van de standaardkiesjes. Meestal ben ik op zoek naar doorkijkjes, waardoor je een ander perspectief op het onderwerp krijgt. Zo ook bij de Kaatmolen. Daar het scherpstelpunt op gezet, de groothoeklens nog niet tegen het houten hek aan. Het gras was onlangs gemaaid op het weiland en her en der lagen de balen in folie verspreid over het perceel. Dit alles in combinatie met het oude houten hek, dat alles inkaderde. Bovendien was de zonsopkomst maar een paar minuten verwijderd. Bij thuiskomst zag ik nog een leuke bonus: het vage spinnenwebje.'

Doorkijkje op grondmist
PATRICK HARTOG, **PEHARTOG**
 NIKON D750 · ISO 100 · F 10 · 1/30 SEC · 14 MM

Vlijmscherpe beelden

Sony

FE 135mm F1.8 GM

Vraag landschaps- of portretfotografen naar hun favoriete lens en vaak krijg je als antwoord: de 70-200mm F2.8. Dat is een betrouwbaar, veelzijdig en lichtsterk werkpaard. Precies tussen beide uiterste brandpunten in bevindt zich de 135mm-'prime', met als bonus de nóg hogere lichtsterkte van F 1,8. Elke van der Honing nam de Sony G Master-versie van dit objectief mee naar IJsland om die eens grondig te testen. Hieronder haar verslag van deze praktijktest.

TEKST EN FOTO'S ELKE VAN DER HONING

Even voorstellen

→ **Trouwe lezers zullen mij wellicht al kennen. Al heel wat jaren ben ik werkzaam voor Zoom.nl Magazine. Ik heb daar veel opgestoken wat ik in mijn eigen fotografie kan toepassen. Op het moment van schrijven studeer ik af aan de Fotoacademie in Amsterdam. Ik ging naar IJsland met de intentie om mijn examenwerk te maken. Normaal gesproken gebruik ik mijn vertrouwde Sony 24-70mm GM-zoomlens, die uiterst geschikt is voor mijn type fotografie: portretten vanuit diverse hoeken en perspectieven. De overstap naar een vaste brandpunt was dan ook een uitdaging. Hoe zou dit mijn fotografiestijl beïnvloeden en hoe zou de Sony 135mm-lens presteren in de ruige natuur van IJsland?**

WWW.ELKEVANDERHONING.COM

↘ Ik begin mijn relaas met mijn full-frame-camera: de Sony A7 III. Ongeacht het objectief gebruik ik deze altijd op de M-stand, met een constante (lage) iso-waarde en variabele sluitertijd en diafragma. Hier komt het 135mm-objectief al goed van pas door de fysieke diafragma-ring. Aangezien ik normaal gesproken met een zoomlens werk, beweeg ik zelf niet veel, behalve op en neer om een kader en perspectief te bepalen. In de studio is dat met een model erg handig. Met het vaste brandpunt moest ik fysiek meer bewegen om mijn kader te bepalen.

G Master-kwaliteit

Toch is ook deze specifieke brandpuntsafstand wel even wennen. Een teleobjectief van 135 mm geeft een gecomprimeerd, samengedrukt effect in je foto's. Dit maakt dat een berg op de achtergrond verhoudingsgewijs groot overkomt in relatie tot een klein onderwerp op de voorgrond. Door de hoge lichtsterkte van F 1,8 in combinatie met een diafragma met elf afgeronde lamellen kun je prachtig het onderwerp isoleren van de achtergrond, wat een spectaculair resultaat geeft. Nu komt de kwaliteit van deze vaste

BEOORDELING

ergonomie 15%	●●●●○
functies 25%	●●●●○
snelheid 15%	●●●●○
beeldkwaliteit 30%	●●●●○
prijs/kwaliteit 15%	●●●●○

score
8,6

brandpunt of wel prime goed naar voren. Zelfs op volle lensopening tekent dit objectief uit de G Master-serie vlijmscherp. Dat is ook logisch, als je leest wat er allemaal in de behuizing schuilgaat aan speciale lenselementen. Zoals je van een G Master-objectief mag verwachten, is die behuizing stevig gebouwd. De lens kon de ruige elementen van IJsland prima aan, en was met een gewicht van ongeveer 950 gram zelfs relatief licht om mee te nemen.

In de praktijk

Af en toe was ik vanuit de auto aan het fotograferen, want in IJsland kun je de camera bijna niet wegleggen. Ondanks de snelheid van het rijden kwamen er toch hele scherpe foto's uit, waarbij de autofocus snel en accuraat scherpstelt. Handig is dat je ook een instelbare knop hebt op het objectief zelf, die je eventueel kunt aanwijzen als autofocus-knop. Dit maakt dat je snel kunt werken in constant veranderende situaties. In de uitzonderingsgevallen waarin ik toch handmatig moest scherpstellen, ging dit ook zeer soepel met de brede scherpstelring.

Wel merkte ik op dat de diafragmaring soms onbedoeld verschoof van de A(uto)-stand, waardoor ik ineens onbedoeld op F 22 uitkwam (deze diafragma waarde zat meteen naast de A-stand). Een lock-functie zou dit kunnen voorkomen.

Conclusie

Mijn ervaring met de Sony FE 135mm F1.8 GM is zeer positief. Deze lens biedt een perfecte balans tussen een hoge lichtsterkte en een langere brandpuntsafstand. Ik was vooral onder de indruk van de beeldkwaliteit: de beelden waren vlijmscherp, zelfs bij volledig geopend diafragma. Bovendien is de robuuste bouw van de lens een groot pluspunt, vooral bij het trotseren van de elementen in ruige gebieden zoals IJsland. De mogelijkheid om onderwerpen te isoleren van

PLUSPUNTEN

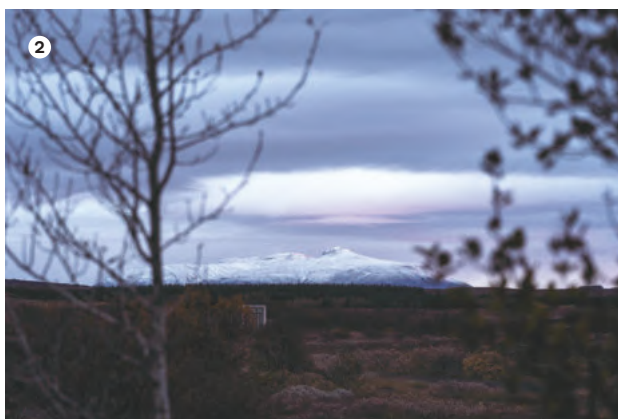
- goede scherpste
- zeer snelle autofocus

MINPUNTEN

- beperking vaste brandpuntsafstand

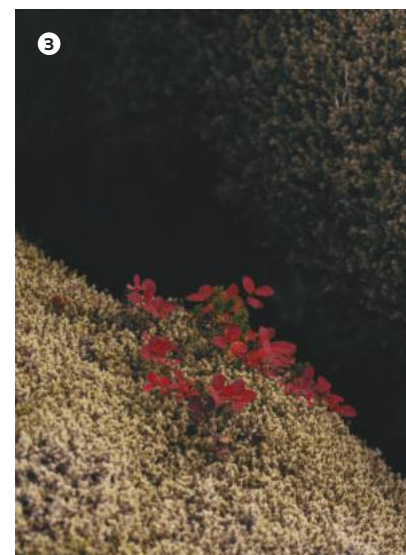
Specificaties

- model
Sony FE 135mm F1.8 GM
- prijs
€ 1.699,- (t/m 31 januari, daarna € 1.899,-)
- leverancier
Sony Nederland, www.sony.nl
- brandpuntsafstand
135 mm
- lichtsterkte
F 1,8
- aantal diafragma lamellen
11
- objectiefconstructie
13 elementen in 10 groepen
- optische beeldstabilisatie
nee
- scherpstellen
handmatig en autofocus
- gemaakt voor sensorformaat
fullframe
- beschikbare vattingen
Sony E
- gewicht/afmetingen
950 gram/127x89,5 mm

de achtergrond leverde spectaculaire resultaten op. Hoewel het werken met een vaste, lange brandpuntsafstand wel even wennen was, opende het unieke perspectieven en kansen voor zowel fashion-shoots als landschapsfotografie. Je verliest wat flexibiliteit die bij een zoomlens is ingebouwd, maar je krijgt er zó ontzettend veel voor terug! Wel is het gezien de forse prijs even sparen ... ■

BEKIJK MEER VOORBEELDFOTOS OP WWW.ZOOM.NL

NAAST DE INDRUKWEKKENDE BEELDKWALITEIT IS DE ROBUUSTE BOUW EEN GROOT PLUSPUNT

1 Uit een rijdende auto, door de voorruit en met weinig licht. Dit spreekt toch voor zich?

SONY A7 III · ISO 125 · F 7,1 · 1/250 SEC · 135 MM

2 Ook met weinig licht presteert het objectief heel goed.

SONY A7 III · ISO 250 · F 4 · 1/250 SEC · 135 MM

3 Ook details mogen niet ontbreken bij deze test, en ook dat kan zeker met dit objectief, mede dankzij de kortste instelafstand van 70 centimeter.

SONY A7 III · ISO 250 · F 8 · 1/250 SEC · 135 MM

4 De ene foto is gemaakt met mijn eigen Sony 24-70mm-zoomobjectief, de andere met de vaste 135mm-lens. Beide foto's verschillen duidelijk qua perspectief en scherpeverloop. Daarnaast oogt de foto met de 135mm-lens scherper.

SONY A7 III · ISO 250 · F 7,1 · 1/500 SEC · 24-70MM @47 MM

5 SONY A7 III · ISO 250 · F 10 · 1/640 SEC · 135 MM

Zoom Academy abonnement

Als abonnee van Zoom Academy heb je toegang tot ruim 70 online fotografiecursussen. Hiermee zet je je volgende stap in fotografie en fotobewerking.

Iedere fotograaf is anders. Duik je graag de natuur in, of ga je liever in de studio aan de slag? Misschien heb je net je eerste camera gekocht, of ben je al gevorderd. Precies daarom hebben we het Zoom Academy-abonnement ontwikkeld. Op welk niveau je

ook zit: je volgt zelf de cursussen die het best bij jou passen! Aan de hand van tekst, beeld, vragen, video's en downloads leer je alles om direct zelf aan de slag te kunnen. Je bepaalt helemaal zelf in welk tempo en op welke manier je elke cursus volgt.

EEN GREEP UIT DE CURSUSSEN

Werken met presets

Van een saaie grauwe foto in één klik naar een topresultaat. Dat kan met presets! Zo ben je minder tijd kwijt met de standaardbewerkingen, en kun je je tijd besteden aan finetunen en aan fotograferen. In deze cursus leer je presets gebruiken en zelf maken. En ... je krijgt ook gratis toegang tot alle presets van Zoom.nl en Zoom Academy.

Lichttraining door Michiel Fisher

Als je in zijn beroemde fotostudio Studio34X geweest bent, dan weet je: Michiel Fisher is een ware meester van het licht. In deze Lichttraining brengen we al zijn vakkennis samen in een exclusieve online cursus. Met 16 eenvoudige en complexe opstellingen leer je het licht sturen, met daarbij de volledige controle over schaduwen, diepte, huidtinten en achtergrond.

Fotograferen in de winter

Een typisch Nederlandse winter is er ééntje met druilerige dagen, soms een paar graden nachtvorst, donkere periodes en dan ineens een paar écht koude winterse dagen. In deze cursus bereiden we je op alle omstandigheden voor. Je leert hoe je een winters tafereel goed belicht, welke witbalans je instelt en hoe jezelf en je camera goed beschermt tegen de kou. Ook gaan we aan de slag met natuurfotografie, dieren in de kou, winterse details vastleggen, wintersporters fotograferen én je leert je gemaakte winterse beelden mooi bewerken.

ZOOM.NL
ACADEMY

Over Zoom Academy

Zoom Academy is dé plek waar je aan de hand van online cursussen beter leert fotograferen. Onze cursussen zijn samengesteld door de beste specialisten uit het vak en we zorgen ervoor dat er regelmatig updates zijn en nieuwe cursussen verschijnen. Voor 9,99 euro per maand heb je onbeperkt toegang tot ruim 70 cursussen. Of je kiest voor het voordelige jaarabonnement van 99,99 euro. Scan de QR-code om meteen te beginnen! Of ga naar www.zoomacademy.nl

Workshop creatieve macrofotografie

In deze online workshop laat docent Daan de Vos je in onze studio zien hoe je met huis-tuin-en-keukenspullen aan de slag kunt met creatieve macrofotografie binnenshuis. Je kunt zelf van begin tot eind meedoen. Daan legt uit wat je nodig hebt, hoe hij de opstelling binnenshuis maakt, welke camera-instellingen hij gebruikt en hoe zijn proces tijdens het fotograferen verloopt. Je hebt hiervoor helemaal geen geavanceerde spullen nodig! Daarnaast geeft Daan je volop macro-inspiratie aan de hand van een aantal van zijn foto's.

Geheugenoplossingen voor
de lange termijn

Opslag voor de eeuwigheid?

Betrouwbaar en stabiel geheugen is cruciaal voor de toekomstige beschikbaarheid van je foto's. Zonder opslagmedia als harde schijven, SSD's of online-storage kun je het vergeten dat je over een x aantal jaar je plaatjes nog kunt terugkijken. We nemen de verschillende opties met hun voor- en nadelen met je door.

TEKST MICHEL MULDER

↘ Huwelijksreportages, sportfoto's, kalenderwaardige reisfoto's of concertfoto's ... je wilt ook in de toekomst graag in je fotoarchief kunnen duiken als je op zoek bent naar of een aanvraag krijgt voor een bepaald beeld. Maar als het geheugen waarop je fotobestanden zijn opgeslagen je in de steek laat, dan heb je een probleem. Bij een crashende harddisk of geheugenkaart zijn je foto's (meestal) weg. En een harde schijf kán crashen, net zoals op een geheugenkaartje 'een bitje kan omvallen'.

Regelmatig back-ups maken is daarom iets wat je tweede natuur zou moeten zijn als fotograaf. Nog té vaak zie je berichten voorbijkomen op forums in de categorie 'al mijn foto's zijn weg omdat mijn geheugenkaartje niet meer herkend wordt', of 'mijn computer is gecrasht, heeft iemand een oplossing om de harde schijf te redden?' Goede spullen gebruiken en regelmatig back-ups draaien is dan ook het halve werk als je je foto's toekomstbestendig wilt

Begrippenlijst

FLASHGEHEUGEN

Geheugentype zonder bewegende onderdelen, waarbij de informatie direct opgeslagen wordt op een chip. Geheugenkaartjes zijn een vorm van flashgeheugen.

SSD (SOLID STATE DRIVE)

Flashgeheugen met een (veel) grotere capaciteit dan een geheugenkaart. Voor stationair gebruik in of aan je computer of portable gebruik.

HDD (HARD DISK DRIVE)

De klassieke harde schijf in computers. Een magnetische, roterende disk met een bewegende 'schrijf-arm' die de informatie wegschrijft. Als inbouw- of portable versie verkrijgbaar.

NAS (NETWORK-ATTACHED STORAGE)

Een externe HDD of SSD (meestal zelfs meerdere in één behuizing) met een enorme hoeveelheid geheugen en een netwerkconnectie die je in je computernetwerk plaatst. Ideaal voor archivering van gigantische hoeveelheden informatie zoals professionele video-opnamen.

CLOUDOPSLAG

Onlinegeheugen op het internet, waar je je informatie kunt opslaan op een door jou gereserveerde, beveiligde locatie.

↑ SanDisk Extreme compact-flash 32GB

maken. Het analoge tijdperk met zijn films en papieren prints was wat dat betreft zo gek nog niet ... Het fotoalbum van oma uit 1950 is tenslotte nog steeds te bekijken ... mits de foto's niet vergeeld zijn doordat ze niet in het donker zijn bewaard.

Eindeloos veel varianten

Opslag dus, liefst voor de eeuwigheid. Hoewel dat ook maar een relatief begrip is, want van geheugen – in welke vorm dan ook – zijn er de laatste veertig jaar, sinds de pc populair werd, eindeloos veel varianten geweest. Magnetische dragers zoals tape en diskettes, harde schijven, en externe oplossingen zoals cd-rom, dvd, NAS, SSD, geheugenkaartjes ... Met het voortschrijden van de digitale techniek zijn ook de gegevensdragers constant in ontwikkeling gebleven. En dat is niet altijd even handig, want anno nu is het best lastig om de bandspullen te laten draaien die tot in de jaren negentig doodnormaal waren om grote bestanden mee te versturen. Ook

TIP
Niet alles op één kaart
 Gebruik liefst meerdere geheugenkaartjes tegelijk en schiet niet een hele opdracht op één enkele kaart. Als dan iets fout gaat, ben je maar een deel van je foto's kwijt. Heeft je camera twee kaartsleuven? Dan kun je de tweede kaart gebruiken om te back-uppen.

zijn diverse soorten indertijd populaire geheugenkaarten voor cameragebruik ondertussen alweer verdwenen, zoals de SmartMedia-kaart, de Sony Memory Stick en de Microdrive. En wie heeft er nog een optische cd-romspeler in zijn computer tegenwoordig ...?

Flashgeheugenkaartjes

Opslag komt tegenwoordig in vele gedaanten. In het dagelijks gebruik krijgt iedere fotograaf het eerst te maken met geheugenkaartjes, oftewel flashgeheugen. De laatste twintig jaar zijn die kaartjes in snel tempo goedkoper geworden. Waar een CompactFlash-kaartje van 1 GB en met een prijs van een paar honderd euro begin deze eeuw nog gold als de heilige graal, lacht je camera je nu nog net niet uit als je zo'n ding gebruikt.

Vanaf pakweg 50 euro heb je tegenwoordig al een goed en veel handiger SD-kaartje van 128 GB. Weliswaar geen supersnelle, maar toch ... Vanwege die lage prijs is het verleidelijk om geheugenkaartjes ook als back-up te gebruiken of je foto's er zelfs permanent op te laten staan. Want een 128- of 256GB-kaartje neemt praktisch geen ruimte in en je kunt er duizenden jpeg- of honderden raw-bestanden op kwijt. Toch is dat niet verstandig, want geheugenkaartjes zijn stukken kwetsbaarder dan een SSD of HDD. Je raakt ze bovendien gemakkelijker kwijt door hun kleine formaat. Schrijf dus het liefst je foto's na een dag fotograferen weg naar je computer en gebruik je kaartjes gewoon opnieuw.

1 Merrie en veulen Pinky en Precious samen met meisje Hailey. Een must om veilig te bewaren voor later, als Hailey groot is en Pinky en Precious er misschien niet meer zijn.

RENATE ZUIDEMA,
 RENEZUIDEMA FOTOGRAFIE
 NIKON D780 · ISO 280 · F 1,4 · 1/500 SEC · 105 MM

2 Zo'n uitzicht zie je niet elke dag. Het beeld dat je geschoten hebt, wil je tot in lengte van dagen bewaren, of je nu een fervente reiziger of professioneel reisfotograaf bent.

VINCENT CROCE,
 VINCENTCROCE
 FUJIFILM X-T4 · ISO 640 · F 4 · 10 SEC · 16 MM

HDD- en SSD-leveranciers

→ De grootste fabrikanten van klassieke harddisks en SSD's zijn Western Digital, Samsung en Seagate. Linksom of rechtsom vind je vaak hardware van een van deze drie in een computer of portable schijf. Ook bij bekende merken als bijvoorbeeld LaCie zit een Seagate-drive in de behuizing.

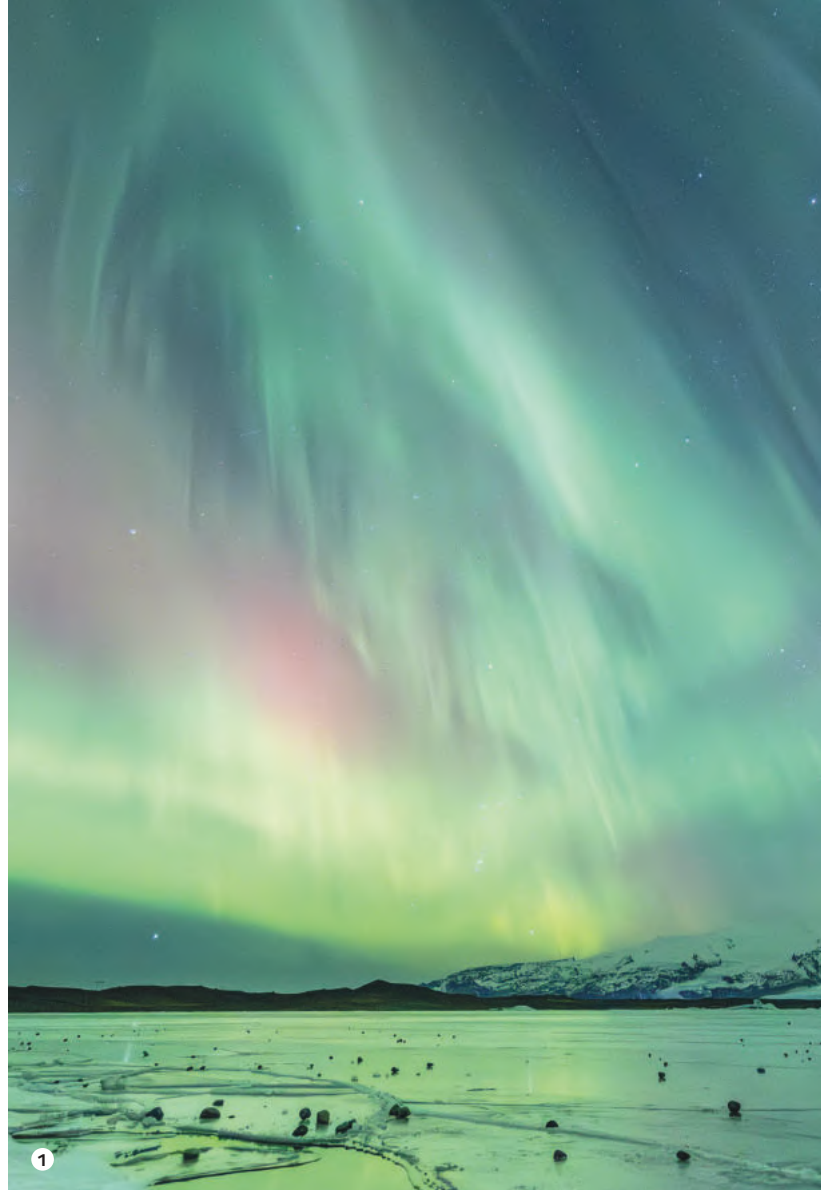
→ LaCie levert naast gewone HDD's en SSD's ook speciale draagbare 'rugged' versies die schok- en vochtbestendig zijn. Daarnaast maakt LaCie desktop-versies en NAS-systemen met een enorme capaciteit.

→ Western Digital heeft onder andere de portable My Passport-serie SSD's en HDD's. De capaciteit loopt tot 5 TB. Daarnaast zijn er HDD's en NAS-systemen met capaciteiten tot 22 TB.

→ Seagate heeft diverse lijnen HDD's en SSD's, waarvan de bekendste de OneTouch en de Backup Plus zijn. Compact en met een capaciteit tot 4 TB.

→ SanDisk levert behalve geheugenkaartjes ook draagbare, robuuste SSD's, zoals de G-Drives. De techniek is van Western Digital. Capaciteiten tot 4 TB.

→ Samsung levert portable SSD's met eigen geheugenmodules. De SSD T9 gaat tot 4 TB, de T7 tot 2 TB.

1 Zo'n uitzicht zie je niet elke dag. Het beeld dat je geschoten hebt, wil je tot in lengte van dagen bewaren, of je nu een fervente reiziger of professioneel reisfotograaf bent.

EDDY REYNECKE,
FOTOVANASAS

CANON R6 · ISO 6400 · F 4 ·
4 SEC · 14 MM

2 Ook als je dierenportretten maakt, kan bewaren nooit kwaad. Wellicht vraagt de baas over een paar jaar of je die mooie foto nog hebt, omdat de hond zelf er niet meer is.

SAS HOUBEN,
FOTOVANASAS

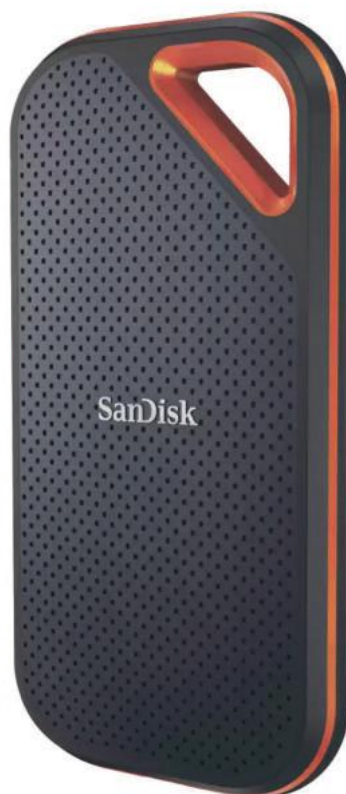
NIKON Z 6 II · ISO 100 · F 2 ·
1/600 SEC · 85 MM

EEN SSD HEEFT MEERDERE VOORDELEN VERGELEKEN MET EEN TRADITIONELE HARDE SCHIJF

← Seagate One Touch SSD

→ SanDisk Portable SSD

Solid State Drive (SSD)

Ook een Solid State Drive (SSD) is flashgeheugen, maar dan bedoeld voor koppeling aan of plaatsing in je computer. Een externe, portable SSD met een capaciteit van 1 TB van goede kwaliteit heb je al vanaf pakweg 80 euro, terwijl dat vijf jaar terug nog minstens het dubbele was. Een SSD heeft meerdere voordelen: er zijn geen bewegende delen die kunnen vastlopen, ze zijn relatief compact en ze zijn doorgaans razendsnel met wegschrijven. Een SSD is een zeer stabiele oplossing voor opslag van zowel bewegend als stilstaand beeld. Wil je echter grote hoeveelheden gigabytes wegwerken, dan kan deze vorm van geheugen in de papieren lopen: 100 euro per terabyte is voor kwaliteitsmerken geen vreemd bedrag, al is één SSD van 4 TB uiteindelijk verhoudingsgewijs goedkoper dan vier van 1 TB. Een nadeel is dat ze in principe ook kunnen crashen, of dat je pc de SSD opeens niet meer herkent door een 'omvallend bitje' of een update. Controleer dus altijd of je opslag compatibel blijft met je besturingssysteem voordat je dit update. Deze opmerking geldt overigens ook voor de harddisk (HDD).

↑ → LaCie Rugged en Western Digital My Passport

Harddisk (HDD)

Een harddisk, harde schijf of Hard Disk Drive (HDD) is nog steeds een flink stuk goedkoper dan SSD-opslag. Daarom zie je ze nog steeds volop in laaggeprijsde pc's. Harddisks zijn ook in allerlei portable versies verkrijgbaar. Vanaf zo'n 50 euro heb je al een draagbare harde schijf van 1 TB. En voor 4 TB hoef je eigenlijk niet veel meer dan 100 euro neer te leggen, zelfs bij kwaliteitsmerken.

De achilleshiel van een HDD is echter dat er bewegende delen in zitten. Laat je een HDD per ongeluk vallen, dan kan er schade optreden aan de schrijfarm of de disk zelf en is-ie waardeloos geworden. Ook kunnen harde schijven crashen en worden ze steeds langzamer naarmate er meer gegevens op staan: de computer moet dan namelijk 'zoeken' naar lege plekjes op de schijf.

Extra stevig

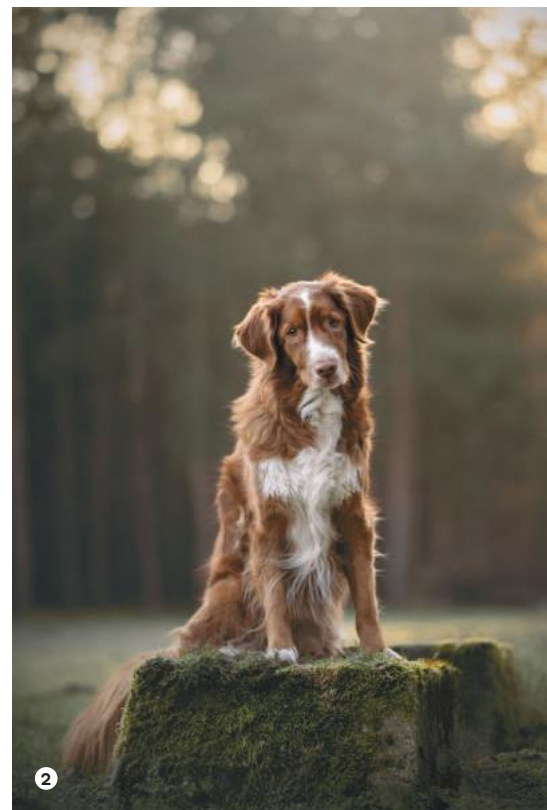
→ **Losse SSD's en HDD's zijn handig omdat je ze makkelijk kunt opbergen en overall mee naartoe kunt nemen dankzij hun compacte formaat. Bovendien geven ze je het prettige gevoel dat jouw foto's ook daadwerkelijk 'fysiek' op die schijf staan. Wordt je schijf echter gestolen, valt-ie kapot, gaat er een glas bier overheen of vul maar in, dan is het vrijwel altijd einde oefening. De meeste HDD- en SSD-leveranciers hebben daarom ook speciale 'rugged' versies om op reis mee te nemen. Die zijn beter bestand tegen de elementen en ruw gebruik.**

Network-Attached Storage (NAS)

Heb je meer geheugenruimte nodig dan pakweg 8 TB, dan is Network-Attached Storage, oftewel NAS, een oplossing als je veel materiaal lang wilt bewaren. Een NAS van 50 TB is heel normaal. Voor particulier gebruik is het de vraag of dit echt een optie is, aangezien een NAS nogal aan de prijs is (de bedragen lopen van pakweg € 1.000,- tot € 25.000,-). Voor een beroepsfotograaf die al diens beelden 'onder handbereik' wil hebben, kan het echter een

↑ Western Digital NAS

Altijd back-ups maken!

→ **Het klinkt als een open deur, maar als je foto's naar de computer wegschrijft vanaf een camera of geheugenkaart, kopieer die foto's dan ook altijd direct naar een externe fysieke schijf (of liever nog: twee tot drie verschillende) of cloudopslag. Gebruik je de cloud én meerdere fysieke HDD's of SSD's, zorg er dan voor dat je minimaal één daarvan buitenshuis bewaart. Let uiteraard wel even op dat je die disk dan ook regelmatig update!**

aantrekkelijkere optie zijn dan dezelfde hoeveelheid online-geheugenruimte huren. Je ziet ze dan ook veel in professionele studio's en bij postprocessing- en video-editing-bedrijven.

Veel NAS-systemen hebben bovendien een koppeling met een cloudback-up die inbegrepen is in de aanschafprijs, en ze zijn in de meeste gevallen redundant: de informatie wordt dubbel of driedubbel gescheiden opgeslagen om bij een crash van een van de schijven niet alles kwijt te zijn. De voordelen: je 'hangt' een NAS in je (bedrijfs)netwerk en kunt er vanaf alle werkstations bij – zelfs op afstand als je inlogt op je bedrijfsnetwerk vanaf een laptop. Daarnaast hoef je maar eenmaal in je portemonnee te tasten, in plaats van maandelijks abonnementskosten te betalen. De meeste systemen zijn bovendien uit te breiden met extra geheugenmodulen, waardoor je in principe nooit tegen

de maximale capaciteit van je systeem op loopt. Ook is een NAS-systeem niet afhankelijk van de up- en downloadsnelheid van je internetverbinding, omdat-ie in je computernetwerk zit.

Een belangrijk nadeel is ook hier weer dat het een fysiek apparaat is, met dezelfde risico's die voor een HDD of SSD gelden (al zijn die risico's bij het gebruik van meerdere schijven beter gespreid). Verder kan het voorkomen dat je voor de installatie en betrouwbare werking een systeembeheerder moet inschakelen.

Cloudopslag

En dan is er uiteraard de cloud. Sinds steeds meer softwaremakers hun apps aanbieden als cloudbased systeem, is ook de daaraan gekoppelde opslagcapaciteit

de laatste jaren snel gegroeid. Gebruik je bijvoorbeeld Adobe Photoshop & Lightroom in de online Creative Cloud, dan krijg je daar 20 GB opslag bij om je bewerkingen online te bewaren.

Het moge duidelijk zijn dat dit niet afdoende is als je met een 50- tot 100-megapixel-camera raw-opnamen maakt van rond de 100-150 MB per stuk. Daarom kun je tegen bijbetaling ook een abonnement met 1 TB opslag afsluiten. Ook spelers als Google (Google Drive, 15 GB gratis), Apple (iCloud, 5 GB gratis) en Microsoft (OneDrive, tot 15 GB gratis) koppelen online-opslag aan je abonnementen. Deze voorbeelden geven aan dat online-opslag de norm aan het worden is, maar een beetje fotograaf heeft natuurlijk meer nodig dan enkele tientallen gigabytes ...

1 Ook op reis ben je afhankelijk van de weers- en lichtomstandigheden. Meer dan anders zelfs, want je kunt niet zomaar even terug. Wees daarom extra zuinig op je opnamen en zorg voor veilige back-ups, waar mogelijk al voordat je weer thuis bent.

KARIN DE BRUIN,
CANON R5 · ISO 100 · F 11 ·
0,3 SEC · 135 MM

2 Vaak hebben sportfoto's alleen nieuwswaarde, maar het is altijd handig als je over tien jaar de foto nog hebt. Bijvoorbeeld voor een retrospectief over de sporter.

ERIC T'KINDT,
ERICTKINDT01
NIKON Z 9 · ISO 4000 · F 5,6 ·
1/1000 SEC · 440 MM

Voor- en nadelen van de cloud

Online-opslag in de cloud heeft een aantal voordelen. Je foto's nemen geen ruimte in beslag op je computer, theoretisch is de opslagcapaciteit onbeperkt, cloudopslag is (meestal) goed beveiligd en je kunt er van over de hele wereld bij als je een internetverbinding bij de hand hebt. Het ei van Columbus dus? In principe wel, maar voor de cloud geldt altijd wel een kanttekening: hoe veilig en bereikbaar zijn je bestanden werkelijk ...? Privacy is niet overal ter wereld even goed geregeld, en ook is de beveiliging niet overal even degelijk. Daarnaast is het zo dat 'de cloud' in feite gewoon een partitie is op een server in een datacenter. Theoretisch kan dat datacenter afbranden of zonder stroom komen te zitten (al geldt dat eerste voor thuisopslag óók). Ook loop je een (zeer) kleine kans op een hack, hoewel de meeste hackers liever bankgegevens hebben dan foto's. Last but not misschien: een datacenter verbruikt bergen meer energie (plus koelwater) dan een losse harde schijf. Wellicht

OVER HET ALGEMEEN IS CLOUDOPSLAG DE MEEST VEILIGE EN TOEKOMSTBESTENDIGE MANIER OM JE FOTO'S TE BEWAREN

iets om mee te nemen vanuit een groen oogpunt. Over het algemeen gesproken is cloudopslag echter de meest veilige en toekomstbestendige manier om je foto's te bewaren.

Abonnement

Nog een nadeel van commerciële cloudopslag is dat je ervoor moet betalen in de vorm van een abonnement. Althans, als je méér dan de gratis capaciteit wenst. En dat vinden veel Nederlanders niet zo'n fijn idee. Om een idee te geven: aanbieders als Google, Microsoft, Apple en Dropbox

bieden abonnementen aan voor 2 TB opslag voor pakweg een tientje per maand of 100 euro per jaar. In de loop der decennia kost het opslaan van je beelden dus serieus geld, waar de aanschaf van een SSD je maar één keer op kosten jaagt. Controleer ook regelmatig of er updates zijn voor de cloud(s) die je hebt gekozen, zodat je zeker weet dat je ook over een paar jaar je bestanden nog kunt benaderen. Houd bovendien in de gaten of je abonnement niet verlopen is. De meeste aanbieders verlengen automatisch, maar als je creditcard vervalt, kan het zijn dat je

Aanbieders cloudopslag

- **Er zijn heel veel aanbieders van online-opslag in de cloud. Googel op 'cloudopslag' of 'online opslag' en er verschijnen pagina's vol met links. Voor fotografen is het van belang dat je veel ruimte ter beschikking hebt, waardoor je bij de gratis accounts van bijvoorbeeld Google, Apple, Dropbox en Microsoft al snel tegen de grenzen aanloopt. We zetten hieronder de belangrijkste aanbieders die geschikt zijn voor fotografen én een uitstekende beveiliging hebben op een rijtje. Ze bieden allemaal bovendien ongelimiteerde datatransfer (foto's up- en downloaden), behalve Mega.**
- **Google.** Biedt tot 2 TB op de Google Drive voor € 10,- per maand of € 100,- per jaar. Meer kan ook, maar dan nemen de maandelijks kosten fors toe.
- **Microsoft.** Biedt via OneDrive 1 TB voor € 7,- per maand of € 69,- per jaar, en 6 TB voor € 10,- per maand of € 99,- per jaar. Komt inclusief Microsoft 365.
- **Dropbox.** Biedt 2 TB voor € 9,99 per maand voor particulieren. Voor € 18,- per maand is voor professionals 3 TB beschikbaar. In beide gevallen is de prijs gebaseerd op een abonnement voor minimaal een jaar.
- **Apple.** Biedt abonnementen voor iCloud+ aan van 2 TB voor € 9,99 per maand.
- **Sync.com.** Biedt 2 TB voor \$ 8,- of 6 TB voor \$ 20,- per maand.

- **Porton. Nederlandse aanbieder. Diverse abonnementen vanaf € 15,45 (1 TB) tot € 31,25 (3 TB) per maand.**
- **pCloud. Europese aanbieder. Jaarlijks abonnement voor 2 TB van € 99,99. Levenslang € 399,- (2 TB) of € 1.190,- (10 TB), in één keer te betalen bij afsluiten.**
- **Mega.** Biedt 2 TB voor € 9,99 per maand. 8 TB kost € 19,99 en 16 TB € 29,99 per maand. De data-overdracht is beperkt tot het afgesloten aantal TB's. Je kunt met 8 TB dus ook maximaal 8 TB per maand up- of downloaden.
- **Internxt.** Een abonnement voor 2 TB kost € 21,58 per maand, gebaseerd op een jaarabonnement.
- **Icedrive.** Een abonnement voor 1 TB kost € 4,17 per maand. 5 TB kost € 15,- per maand, gebaseerd op een jaarabonnement. Je kunt ook een levenslang abonnement nemen van € 449,- (3 TB) of € 999,- (10 TB), allebei in één keer te betalen.
- **Flickr.** Deze klassieke showcasesite biedt behalve een portfoliofunctie ook online-opslagabonnementen. Je kunt tot 1000 foto's gratis opslaan, waarbij de limiet per foto 200 MB is. Wil je meer kwijt, dan kun je een Pro-abonnement nemen voor \$ 59,99 per jaar.

↑ Blackmagic Cloud Store 20TB

abonnement stopgezet wordt. Dan zijn je beelden doorgaans niet direct verdwenen, maar toch ...

Conclusie

Weeg je alle opslagmogelijkheden tegen elkaar af, dan valt voor zowel cloudopslag als fysieke opslag op een HDD, SSD of NAS wat te zeggen. Cloudopslag is objectief gezien het veiligst en in principe oneindig zolang je je abonnement betaalt. Daarentegen kun je op een fysieke schijf je beelden letterlijk meenemen, en je hoeft maar één keer te betalen voor een bepaalde hoeveelheid geheugen (afgezien van de technische levensduur van de schijf). Wat alle methoden echter gemeen hebben, is dat ze geld kosten. Gratis of goedkoop bestaat niet als je kwaliteit wenst. Wil je zeker zijn van je zaak, dan heeft een combinatie van cloudopslag en fysieke schijven de beste papieren. Je spreidt de risico's op die manier tussen meerdere informatiedragers op verschillende locaties, waardoor de kans op verlies minimaal wordt. Wie toe kan met 8 tot 16 TB is het beste uit met een cloudopslag in combinatie met een paar SSD's. Wie echt enorme bergen informatie wil veiligstellen, kan beter een NAS overwegen, aangezien cloudopslag dan erg begroetelijk kan worden. ■

Experimenteren met objecten en licht

Stillevenen

Een goed fotografisch stilleven is meer dan een snapshot van wat spullen op tafel. Bij een mooi en boeiend stilleven is nagedacht over de compositie en de lichtval en is er aandacht voor details. Nu iedereen veel binnenshuis zit, kunnen we heerlijk aan de slag met het maken van stillevens in de huiskamer!

TEKST THESKE SLIJKERMAN

➔ Bij het fotograferen van een stilleven heb je de kans om binnen bij de warme kachel je vaardigheden op het vlak van compositie, verlichting en kleurgebruik te oefenen. Of het nu gaat om de klassieke opstelling met bloemen en fruit of een modernere setting met hedendaagse objecten, het doel blijft gelijk: een beeld creëren dat zowel esthetisch als conceptueel interessant is.

Onderwerp kiezen

Voordat je aan de slag kunt, moet je natuurlijk een onderwerp kiezen. Je kunt bijvoorbeeld aan de slag gaan met natuurlijke objecten, zoals fruit, bloemen of schelpen. Of met alledaagse voorwerpen die je in huis vindt, zoals vazen of boeken of antieke items. Maar je kunt ook een combinatie maken van beide, zoals bloemen in een vaas of fruit op een ouderwetse weegschaal. Het onderwerp dat je kiest, vormt de basis van het verhaal dat je met de foto gaat vertellen. Denk na over de betekenis en de associaties die je object kan oproepen. Een oud horloge of een handgeschreven brief kan een gevoel van vergankelijkheid of herinnering overbrengen, terwijl een vers geplukte appel frisheid en natuurlijke schoonheid symboliseert.

Setting opbouwen

Als je weet welke objecten je ongeveer wilt gebruiken, kun je de setting gaan opbouwen. En dan hebben we het nog niet over het licht, maar puur over de plaatsing van je objecten. Denk eerst na over de ondergrond waar je de spullen op plaatst. Heb je een donker laken nodig, of kun je beter een houten tafel gebruiken? Of past een spiegellend oppervlak juist beter bij jouw idee ...?

Pak daarna je spullen erbij en probeer hier een mooie compositie van te bouwen. Je zult merken dat je tijdens het opbouwen van je setting misschien extra dingen erbij wilt hebben, of juist elementen weg kunt laten. Als je een uitgebreide setting met vrij veel spullen maakt, kijk dan ook goed naar de hoogte van de objecten. Zorg dat je spullen voor en achter elkaar hebt staan, en ook gebruikmaakt van hoog en laag. Je moet een heel beeld opvullen, en met

1 Leoniek fotografeerde dit stilleven met zes ratten. Let them eat cake! **LEONIEK VAN DER VLIET,** **LEONIEKVANDERLIET** SONY A7 III · ISO 100 · F 9 · 1/160 SEC · 70 MM

2 Martine was al een tijd van plan om hangende vissen te fotograferen. Ze kocht twee makrelen en ging thuis aan de slag. De vissen hangen met touwtjes aan de boom van een statief. De setting is uitgelicht met drie reportageflitsers. **TINEKE VAN SCHAIK,** **MARTINE-10_ZOOM** NIKON D800 · ISO 100 · F 7,1 · 1/200 SEC · 62 MM

je compositie hetzelfde blijft en jij je kunt focussen op de setting. Zet de beeldstabilisatie (in de lens en/of camera) uit. Welke brandpuntsafstand je gebruikt, hangt af van de afstand tussen jou en de opstelling en het effect dat je wilt bereiken. Vaak wordt een brandpuntsafstand tussen de 50 en 100 mm gebruikt. 50 mm bij een fullframe-sensor (circa 35 mm bij een aps-c-sensor) geeft een beeldhoek die vergelijkbaar is met het menselijk oog, waardoor het heel natuurlijk overkomt. Maar je kunt ook bewust andere keuzes maken. Met een langere brandpuntsafstand (bijvoorbeeld 100 mm) druk je de setting wat meer 'op elkaar'. Een en ander is medeafhankelijk van het formaat van je set, want op de keper beschouwd is de afstand tussen camera en onderwerp bepalend voor het perspectief, en niet de brandpuntsafstand. Kies je voor een groothoekobjectief en ga je dicht op je setting fotograferen, dan kun je naast een overdreven perspectief ook vervorming aan de randen van je beeld krijgen, wat een vervreemdend effect geeft.

Camera instellen

Zorg dat je in raw fotografeert, om in de nabewerking de meeste mogelijkheden te hebben. Je kunt dan achteraf de witbalans nog aanpassen en veel meer uit de hooglichten en donkere delen van je foto halen. Zet de iso-waarde van je camera laag, bijvoorbeeld op iso 100, om te zorgen dat niet onnodig ruis ontstaat. Het is niet erg als je hierdoor een wat langere sluitertijd moet gebruiken, want je camera staat toch op statief en de gefotografeerde objecten bewegen vermoedelijk evenmin. Welke sluitertijd je gebruikt, hangt sterk af van het licht. Daarop komen we verderop terug. Je kunt eventueel een afstandsbediening of de zelfontspanner gebruiken om ervoor te zorgen dat je de camera niet hoeft aan te raken om een foto te maken. Dan kan daardoor ook geen 'trillingsonscherpte' ontstaan.

Scherpte

Het diafragma speelt een grote rol bij hoeveel van je stilleven scherp is. Een groter diafragma (lager F-getal) zorgt voor een kleine scherptediepte. Dit kan handig zijn om de aandacht op een specifiek deel van je stilleven te vestigen. Een kleiner diafragma (hoger F-getal) zorgt ervoor dat meer van je stilleven scherp is, wat vooral nuttig is bij complexere composities. Vaak wil je bij een stilleven dat je setting van

verschillen in hoogte, grootte en afstand tot de camera geef je een tweedimensionaal beeld de illusie van diepte.

Kijk tijdens het opbouwen van de scène telkens vanaf je camerastandpunt hoe je set eruitziet. Probeer een balans in je beeld te creëren. Je kunt hiervoor bijvoorbeeld spelen met contrasten tussen je objecten: grote en kleine objecten, ruwe en gladde oppervlakken, ronde en hoekige vormen et cetera.

Achtergrond

Als achtergrond wordt meestal een eenvoudige, neutrale achtergrond gebruikt. Dit zorgt ervoor dat alle aandacht naar je onderwerpen toe gaat. Als het bij jouw setting past, kun je ook juist lekker tegendraads zijn door een kleurrijke achtergrond te gebruiken.

JE CAMERA PLAATS JE OP EEN STATIEF, ZODAT JE COMPOSITIE STEEDS HETZELFDE BLIJFT

Plaats je je objecten een stukje van de achtergrond af, dan kun je er tijdens het fotograferen voor zorgen dat de achtergrond in de onscherpte wegvalt en dus een nog kleinere rol speelt. Via je verlichting kun je straks regelen dat de achtergrond juist wel of geen licht vangt.

Camera op statief

Voordat we gaan kijken naar het licht, stellen we even de camera in. Je camera plaats je natuurlijk op een statief, zodat

1 Als achtergrond gebruikte Reinder de houten schuurdeur. De uien uit eigen tuin bond hij met een touwtje bij elkaar en hing ze aan de deur. De verlichting is afkomstig van een klein ledpaneel van links onder.

REINDER TASMA,
REINDERTASMA
 SONY A7 III · ISO 100 · F 10 · 1,6
 SEC · 90 MM

2 Carola: 'Ik wilde een stilleven maken, net anders dan anders. Daarom heb ik dit meisje (Tess van Leeuwen) op de tafel lagen liggen en geprobeerd haar één te laten zijn met de spullen op de tafel. Ik heb haar de ogen laten sluiten, zodat die er niet te veel uit zouden springen.'

CAROLA KAYEN-MOUTHAN,
DUTCHBEAUTY
FOTOGRAFIE
 CANON 5D III · ISO 125 · F 7,1 ·
 1/160 SEC · 47 MM

voor tot achter scherp is, terwijl de achtergrond wél wordt vervaagd. Zet de camera op handmatig scherpstellen: MF, wat staat voor Manual Focus. Dit geeft jou meer controle: je bepaalt zelf nauwkeurig welk deel van je stilleven scherp moet zijn. Draai hiervoor aan de scherpstelring van je camera. Om de scherpste goed te beoordelen kun je gebruikmaken van hulpmiddelen zoals 'focus peaking' en/of inzoomen in live-view. Maak eventueel een testfoto en zoom daarop in op je camerascherm om de scherpste te beoordelen.

Licht en schaduw

Licht speelt een hoofdrol bij stillevens. Dat was al zo bij de geschilderde stillevens van weleer. Het licht bepaalt niet alleen de helderheid en kleur van je onderwerp, maar ook de sfeer en toon van de hele foto. Bij de keus voor een bepaalde verlichting is het daarom belangrijk om je doel voor ogen te houden. Wil je een helder en levendig stilleven creëren, of ga je voor een meer gedempte, sfeervolle aanpak?

Natuurlijk licht, afkomstig van bijvoorbeeld een raam, biedt een zachte en vaak warme verlichting. Het kan subtiele schaduwen en een zacht verloop van licht

naar donker creëren, wat ideaal is voor een rustige en natuurlijke uitstraling. Let op de richting van het licht en hoe het de vormen en texturen in je stilleven accentueert. Een raam aan de noordkant biedt bijvoorbeeld een constant, indirect

Twee veelgebruikte verlichtingen

→ Hieronder bespreken we twee lichtopstellingen die veel gebruikt worden bij het maken van stillevens.

REMBRANDTLICHT

Rembrandtlicht, vernoemd naar de Nederlandse meester Rembrandt van Rijn, is een techniek waarbij een sterke lichtbron aan één kant van het onderwerp wordt geplaatst, wat resulteert in een opvallend contrast tussen licht en schaduw. Deze techniek is ideaal voor het creëren van een dramatische en sfeervolle uitstraling in je stilleven. Je gebruikt hiervoor één lamp/flitser, die je plaatst onder een hoek van ongeveer 45 graden ten opzichte van het onderwerp. Je kunt de schaduw eventueel iets ophelderen door een reflectiescherm te gebruiken.

NATUURLIJK ZIJLICHT

Natuurlijk licht dat door een raam aan de zijkant binnenvalt, biedt een zacht en diffuus licht met subtiele overgangen van licht naar donker. Dat zorgt voor een realistische en evenwichtige sfeer, en wordt dan ook vaak gebruikt voor stillevens met organische materialen, zoals voedsel, bloemen of houten voorwerpen. Bij het fotograferen met natuurlijk zijlicht plaats je je stilleven dicht bij een (groot) raam. Gebruik eventueel vitrage om het licht nog verder te verzachten. Let op de beweging van het licht gedurende de dag en hoe de veranderende lichtinval de sfeer van je foto kan beïnvloeden.

licht, terwijl een raam aan de zuidkant een sterkere en meer directe verlichting kan bieden. Kunstlicht, zoals lampen of studioflitsers, geeft je meer controle over de intensiteit en richting van het licht. Met kunstlicht kun je specifieke delen van je stilleven verlichten, dramatische schaduwen creëren of juist een heel gelijkmatig verlicht beeld maken. Gebruik je softboxen of diffusors, dan verzacht je hiermee het licht en zorg je voor een meer gelijkmatige verdeling van licht en schaduw.

Bij het plaatsen van je licht (of het verplaatsen van je setting ten opzichte van een raam) is schaduw net zo belangrijk als licht. Schaduwen brengen diepte in je beeld en helpen om contrast te creëren. Je kunt schaduwen verzachten of verminderen met behulp van een reflectiescherm. Je kunt hiervoor ook een stuk wit karton, piepschuim, een witte muur of een groot laken gebruiken. Hiermee weerkaats je wat licht naar de donkere delen van je stilleven, zodat de schaduwpartijen worden opgehelderd ('ingevuld' in fotografenjargon).

Heb je je setting een eindje van je achtergrond af staan, dan kun je kiezen om die achtergrond apart uit te lichten met een losse lamp/flitser. Zodoende zorg je voor

meer diepte, maar ook meer aandacht voor de achtergrond. Je kunt de achtergrond ook juist donker en onscherp houden, zodat die minder opvalt. Ook dát is eenvoudiger bij wat meer afstand tussen onderwerp en achtergrond.

Fotograferen

Ben je tevreden over je opstelling? Dan kun je rustig aan de slag met het maken van je foto's. Bepaal welke sluitertijd je nodig hebt aan de hand van jouw verlichting. Bij een (studio)flitser kom je op kortere tijden uit dan wanneer het licht afkomstig is van een (led)lamp of een raam. Als je levende/bewegende onderwerpen 'mee fotografeert' in je stilleven kan dat een voordeel zijn. Let echter op dat de achtergrond niet té donker wordt als deze niet apart wordt verlicht. Eventueel kun je door een langere sluitertijd in te stellen dan de flits-synchronisatietijd meer omgevingslicht 'meepakken'.

Omdat je al zoveel tijd hebt besteed aan het maken van je setting, zal het fotograferen ervan meestal niet zoveel tijd meer kosten. Wil je tijdens het fotograferen toch nog wat aanpassen aan je setting, houd dan altijd goed de belichting in de gaten. Wellicht moet je je lampen ook nog anders neerzetten.

Nabewerking

Bekijk de foto's op een groot scherm om te bepalen welke je wilt gaan bewerken. Zorg eerst voor een goede basis door de witbalans te bepalen. Stel de belichting eventueel bij en pas het contrast aan door de hooglichten en schaduwen te bewerken. Door kleuraanpassingen te doen, kun je de stemming van je foto versterken of bepaalde kleuren extra laten opvallen. Eventueel kun je nog experimenteren met creatieve bewerkingen zoals het toevoegen van texturen of het gebruik van filters om een unieke stijl of sfeer te creëren. Hiermee kun je een vintage, dromerige of surrealistische uitstraling creëren.

Experimenteer!

Het leukste aan stillevenfotografie is de mogelijkheid om je eigen stijl te ontwikkelen. Experimenteer met verschillende composities, lichtbronnen, achtergronden en objecten. Probeer niet alleen te repliceren wat je hebt gezien, maar gebruik dat als inspiratie om iets unieks te creëren dat jouw persoonlijke visie weerspiegelt. ■

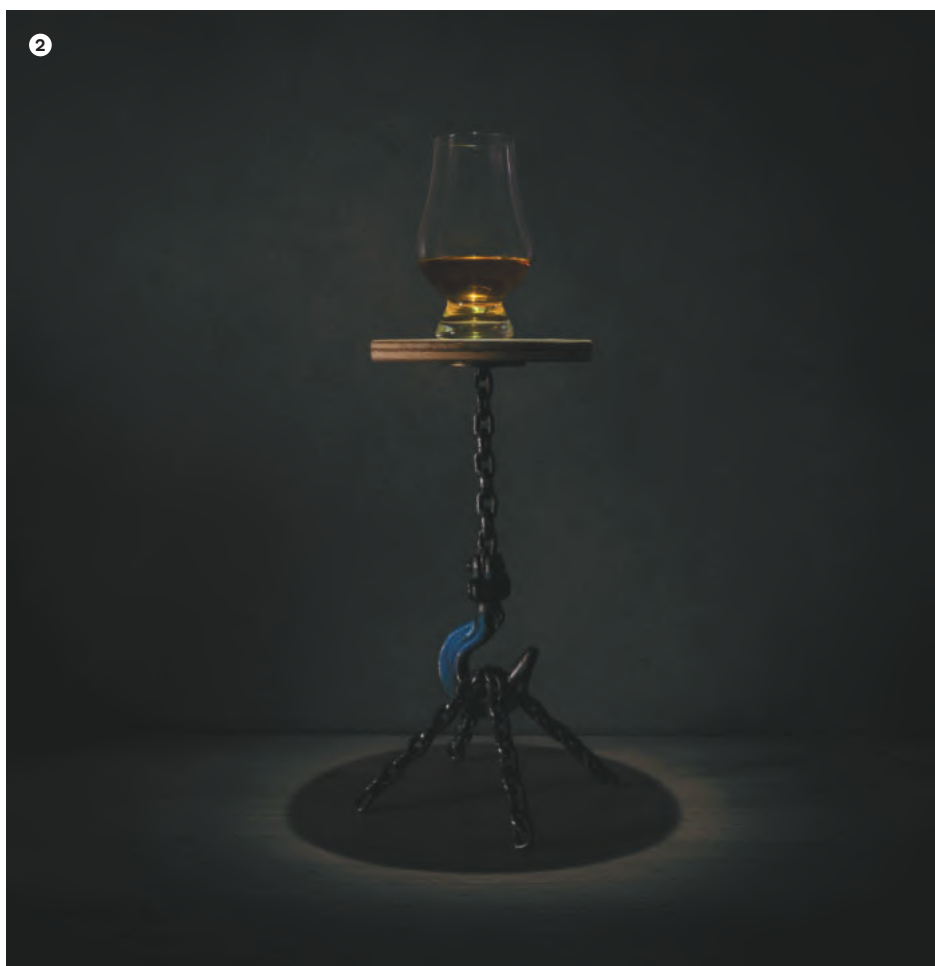
LICHT SPEELT EEN HOOFDROL BIJ HET FOTOGRAFEREN VAN STILLEVEN

1 Eddie: 'Om het licht zo zacht mogelijk te krijgen, gebruikte ik een studioflitser met grote beautydish, bedekt met wit doek. Die heb ik zo dicht mogelijk tegen de weegschaal gezet. Het achtergronddoek werd verlicht met een snoot op een tweede studioflitser: hierdoor bleef de lichtcirkel klein.'

EDDIE SMIT, @ EDDIES303
NIKON D750 · ISO 100 · F 4,5 · 1/125 SEC · 46 MM

2 Marjolein: 'Mijn man heeft dit tafeltje gemaakt en wilde er graag een foto van. Het pootje van het tafeltje was van een onderdeel van een rateltakel. De wens was dat de foto daarom een stoer, industrieel uiterlijk zou krijgen. In onze garage hebben we met pvc-tegels een set-up gemaakt. Het raam in de garagedeur plakten we af, zodat er geen licht door naar binnen kon komen. Met een zaklamp hebben we het tafeltje van bovenaf in de spotlight gezet.'

MARJOLEIN VAN HEKKE, @ VANHEKKE_ZOOM
SONY A7 III · ISO 100 · F 13 · 3,2 SEC · 32 MM CANON 5D III · ISO 125 · F 7,1 · 1/160 SEC · 47 MM

SIRUI

Premium Light Equipment

PREMIUM KWALITEIT

3 JAAR GARANTIE

NEDERLANDSE SUPPORT

20% KORTING*

RGB LED-spots

Buigbare LED-panelen

Uitschuifbare LED-sticks

Opblaasbare LED-panelen

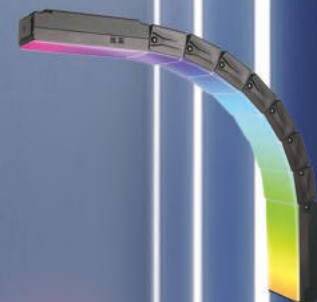
Krachtige LED-monolights

En ook lampstatieven & softboxen

Vind een dealer en bestel
Sirui LED met **20% korting***:

SiruiShop.nl

*Actie geldig van 01-11-23 t/m 31-12-23

Import & Distributie: exclusief door Benel.nl

Wil jij de
volgende keer in
de top 5 komen te
staan?

Post dan jouw foto's op Instagram met de hashtag #zoomnl en wie weet zien we jouw foto terug in het blad en/of op onze Instagramfeed!

#Zoomnl

Op ons Instagramaccount @zoomnl zetten we elke dag een foto in de spotlight die is getagd met #zoomnl. In elke editie van het magazine plaatsen we de top vijf. Hier de allergaafste gefeaturede foto's van afgelopen maand.

@ilonavandijk

'Een groot diafragma is juist mooi bij landschapsfotografie! Door daarnaast boven op de voorgrond te duiken en een koelere tint in de nabewerking te gebruiken geeft dit een mooi effect in de voorgrond.'

@andre_vander_meulen

'Soms komt alles samen: lage waterstand in het meertje waardoor je op deze plek kon staan, de juiste hoeveelheid mist en een heldere nacht.'

@ellemijns_fotografie

'Als kinderportretfotograaf ben ik op zoek naar sterke en oprechte blikken, want niets is zo puur als de gezichtsuitdrukkingen van een kind. Ondanks mijn liefde voor kleur komt de prachtige blik van model Jairo (@jairo_portfolio) pas echt tot zijn recht in zwart-wit.'

@veggie_intervention

'Bij deze foto heb ik gewerkt met natuurlijk tegenlicht. Het was een bewolkte dag en tegenlicht helpt in het algemeen om een mooi lichteffect te creëren zonder je iso-waarde te verhogen. Bij foodfotografie helpt het ook om de texturen van het gerecht te accentueren.'

@gabrielle_vandelshout

'De foto is bij daglicht genomen en in Photoshop omgezet in zwart-wit. Daar heb ik selecties gemaakt en deze apart bewerkt. Zo houd ik de controle over het beeld in eigen hand. Het is uiteraard geen afspiegeling van de werkelijkheid.'

MFT leeft, maar voor wie?

Panasonic Lumix G9II

Net toen we dachten dat Micro Four Thirds (MFT) wel zijn beste tijd had gehad wegens de opmars van fullframe, toert Panasonic ineens de Lumix G9II uit de hoge hoed. Een camera met de modernste snufjes, verpakt rond een verouderde 'motor'. Genoeg om deze dure upgrade te rechtvaardigen of zelfs over te stappen?

TEKST MAARTEN JACOBI

↘ Het is inmiddels ruim zes jaar geleden dat Panasonic de Lumix G9 introduceerde. Destijds een high-end MFT-camera, vooral gericht op fotografie (in tegenstelling tot de GH-lijn van Panasonic, waar ook video ertoe deed), en een zeer capabele en robuuste optie voor fans van dit sensorformaat. Nu ook Panasonic de laatste jaren vooral inzet op fullframe, leek de evolutie van de G-lijn ten einde. Niets blijkt echter minder waar. Vanuit Panasonic is het ook best logisch om alle ontwikkeling van de afgelopen zes jaar die in de fullframe-camera's is gestopt te 'kopiëren' naar de G-lijn. Zodoende kan iedere bezitter van een 'oude' G9 meegenieten van de nieuwste ontwikkelingen, zonder torenhoge ontwikkelkosten. Het is dan ook geen toeval dat de Lumix G9II veel weg heeft van de Lumix S5-serie. Stevig gebouwd, goede grip, kantelbaar aanraak-scherm, heldere zoeker en (eindelijk) een

razendsnel intuïtief menu. Het is daarmee een volwaardige professionele camera te noemen, gebouwd als echt werkpaard. Wel moet gezegd worden dat de camera vrij 'fors' is voor een MFT-model, wat afbreuk doet aan de compactheid waar dit formaat vanouds om bekendstond.

Indrukwekkende specs
Onder de motorkap vinden we een vernieuwde MFT-sensor met 25 megapixels. Dat is tevens ook wel de limiet van dit sensorformaat als het gaat om zichtbare details. Maar nu komt de truc: in de high-res-modus, waarmee je tot 100-megapixelfoto's kunt schieten, voegt de camera op een slimme manier meerdere foto's samen voor veel meer detaillering. Waar je voorheen een statief nodig had, kan dit nu gemakkelijk uit de hand, met dank aan de snellere beeldprocessor. Maar het werkt alleen bij stilstaande onderwerpen zoals een landschap.

PLUSPUNTEN

- alle mogelijke snufjes en functies
- sterk verbeterde autofocus
- stevig gebouwd en makkelijk te bedienen

MINPUNTEN

- relatief duur
- kleine sensor

SPECIFICATIES

- model **Panasonic Lumix G9II**
- prijs **€ 1.899,- (body)**
- leverancier **Panasonic Nederland, www.panasonic.nl**
- sensor **cmos-sensor, 25 megapixels, MFT**
- resolutie **5776x4336**
- videoresolutie **5760x4320**
- lichtgevoeligheid **iso 100-25600 (uitbreidbaar)**
- burstrate **60 bps (10 bps bij mechanische sluiters)**
- opnameformaat **jpg, raw (RW2)**
- geheugenslot **2x SD (UHS-II)**
- soort lenzen **MFT**
- verlengingsfactor **2x tov 35 mm**
- scherpstellen **hybride AF (contrast- en fasedetectie), handmatig**
- zoeker **elektronisch, oled, 3.680.000 pixels**
- lcd-monitor **7,6 cm, verstelbaar**
- tft-touchscreen
- gewicht/afmetingen body **658 gram/134,3x102,3x90,1 mm**

MISSCHIEN WEL DE BELANGRIJKSTE VERBETERING IS DE HYBRIDE AF

Verder is de beeldstabilisatie ontzettend indrukwekkend. Die levert nu tot acht (!) stops winst op, waardoor je veel makkelijker bij weinig licht de iso-waarde laag kunt houden voor ruisarme opnamen uit de hand. Ook ditmaal geldt: alleen bij stilstaande onderwerpen. Misschien wel de belangrijkste verbetering ten opzichte van zijn voorganger is de nieuwe hybride AF met fasedetectie, uiteraard met onderwerpherkenning en zelfs oog-AF. Tot slot is de camera ook zeer goed bedeed met videofunctionaliteiten.

Conclusie

De hamvraag: is de G9II een aanrader? Dat ligt eraan. Als je als MFT-gebruiker van de nieuwste snufjes wilt profiteren in combinatie met je huidige objectieven, maak dan de afweging of deze relatief dure camera voor jou de investering waard is. Als je (nog) geen MFT-uitrusting hebt, is het gezien die prijs interessanter om naar fullframe-alternatieven te kijken. Niettemin zijn we blij verrast met deze doorontwikkeling in het MFT-segment! ■

BEKIJK VOORBEELDFOTO'S OP WWW.ZOOM.NL

Met twee lenzen de lucht in

DJI Air 3

Hoewel de ontwikkelingen in de drone-industrie razendsnel gaan, was er op fotografisch gebied lange tijd weinig spannends te melden. Tenzij je bereid was fors te investeren. Daar komt verandering in met de DJI Air 3. Deze relatief betaalbare drone beschikt over twee ingebouwde objectieven van omgerekend 24 en 70 mm. Combineer dit met raw-opnamen van 48 megapixels en een relatief compact formaat, en je hebt potentieel de heilige graal in handen. Maar is deze drone in de praktijk echt zo revolutionair voor fotografen?

TEKST MAARTEN JACOBI

Vrij geruisloos zoekt de
DJI Air 3 over de heide.
Natuurlijk houden we
afstand, maar de dieren
schrikken er niet van op.
DJI AIR 3 · ISO 410 · F 2,8 ·
1/160 SEC · 19 MM (70 MM)

Leuk voor video: je kunt de drone laten cirkelen rond een specifiek punt.
 DJI AIR 3 · ISO 170 · F 1,7 · 1/1250 SEC · 7 MM (24 MM)

Meeuliegen?
 Benieuwd naar de videomogelijkheden van de DJI Air 3? Bekijk een compilatie van onze testvlucht:
www.zoom.nl/dji-air3

Laten we meteen met de deur in huis vallen: het is vooral de nieuwe 70mm-telelens die indruk maakt. Deze lens biedt in de lucht geheel nieuwe mogelijkheden, zoals het groots weergeven van het onderwerp tegen de achtergrond. Geen GoPro-achtige groothoek meer, maar eindelijk de kans op nieuwe, spannende composities in de lucht.

Ergonomie
 Weer met beide benen op de grond bekijken we de drone wat nauwkeuriger. De Air 3 weegt 723 gram (A1/A3-certificaat verplicht!) en is aanzienlijk groter dan de DJI Mini-varianten. Dit zorgt voor meer stabiliteit in de lucht en een langere accuduur, plus de ruimte voor zo'n tweede objectief. Een vlucht kan

nu maximaal ruim drie kwartier duren. Tijdens onze testvlucht, bij een temperatuur van zo'n 15 graden en met weinig wind, kwam dit redelijk overeen met de praktijk. De DJI Air 3 is stevig gebouwd, maar uit ervaring weten we dat bij een crash de pret snel voorbij is. We raden daarom aan om bij aanschaf ook een DJI Care Refresh-plan te overwegen, waarmee je voor een laag bedrag je drone kunt laten repareren of vervangen bij een eventuele crash.

1 Met de 24mm-eq.-lens maak je mooie klassieke drone-beelden
 DJI AIR 3 · ISO 110 · F 1,7 · 1/1000 SEC · 7 MM (24 MM)

2 De drone hangt mooi stabiel en is eenvoudig te besturen.
THESKE SLIJKERMAN
 SONY A7R II · ISO 100 · F 4,5 · 1/250 SEC · 67 MM

3 Met de 70mm-eq.-lens kun je interessante foto's maken.
 DJI AIR 3 · ISO 180 · F 2,8 · 1/800 SEC · 19 MM (70 MM)

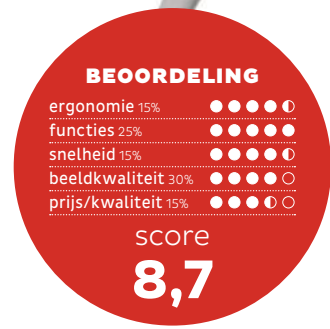
De DJI Air 3 is overigens voorzien van sensoren aan alle zijden, inclusief de bovenkant, wat zorgt voor een veiliger gevoel tijdens het vliegen tussen bomen. Het is indrukwekkend hoe de drone onderwerpen via 'Active Tracking' tussen de bomen van een dichtbegroeid bos kan volgen, en hoe eenvoudig dit in de praktijk werkt. Sleep met je vinger een vierkantje rond het onderwerp en klaar! Voor fotografen is dit misschien minder vaak nodig,

ONDANKS DE DIVERSE FOTOGRAFIEFUNCTIES
BLINKT DE DRONE VOORAL
 UIT OP VIDEOGEBIED

maar voor videografen is het een fantastische techniek om snelle en mooie shots te maken, zonder voortdurend beducht te moeten zijn voor een botsing of harde landing.

Video first

De drone beschikt dus over twee objectieven, met brandpuntsafstanden van 24 en 70 mm omgerekend naar fullframe. Deze zijn gekoppeld aan een sensor van 1/1,3 inch, vergelijkbaar met die in sommige smartphones. De DJI Air 3 heeft, net als recente iPhones, de optie om raw-beelden (DNG-formaat) van 48 megapixels vast te leggen. Dit geldt bij zowel de 24mm- als de 70mm-lens. We merkten dat de 70mm-lens minder lichtsterk is, maar het is niettemin onze favoriet vanwege het unieke perspectief op grote hoogte. Voor het eerst kun je spelen met voor- en achtergrond in je beeld, zoals een rij bomen of een berg tegen een onderwerp in de voorgrond.

Hoewel er diverse fotografiefuncties zijn, blinkt de drone vooral uit op het gebied van video. Hier komen alle functies samen, zoals de indrukwekkende Active Tracking, slow-motionmogelijkheden (4K met 100 fps) en D-Log-profielen. Ook het filmen bij schemerlicht is sterk verbeterd dankzij het grotere iso-bereik, uit te breiden tot iso 12.800.

PLUSPUNTEN

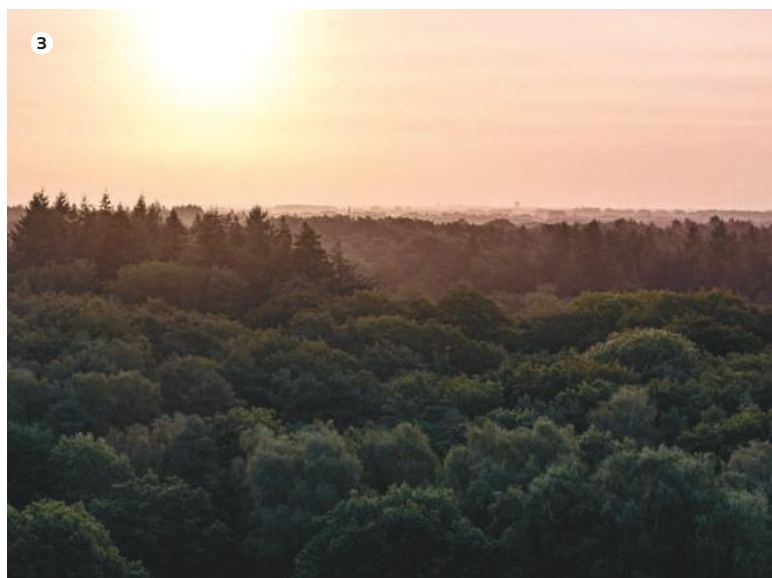
- twee objectieven om uit te kiezen
- verlengde accuduur
- zorgeloos vliegen met talloze sensoren
- beeld in hoge resolutie

MINPUNTEN

- meer op video gericht
- kleine sensor

Specificaties

- model **DJI Air 3**
- prijs **€ 1.039,- (drone)**
€ 1.349,- (geteste Fly More Combo met RC-2 Smart Controller)
- leverancier **DJI, www.dji.com/nl**
- sensor **cmos-sensor, 48 megapixels, 1/1,3 inch**
- resolutie **8064x6048**
- videoresolutie **3840x2160**
- lichtgevoeligheid **100-6400 (uitbreidbaar)**
- burstrate **7 bps (12 mp) / 5 bps (48 mp)**
- opnameformaat **jpg, raw (DNG)**
- geheugenslot **microSD**
- lenzen **omgerekend 24mm F1.7 en 70mm F2.8**
- digitale zoom **max. 9x**
- beeldstabilisatie **gimbal (3-assig)**
- maximale vliegduur **46 minuten**
- maximaal vliegbereik **32 km**
- gewicht/afmetingen **723 gram/200x85x102 mm (ingevouwen)**

Voor wie?

Ondanks de vele videosnuffjes voelt een fotograaf wellicht dat deze drone niet volledig op hem of haar is afgestemd, maar eerder op videografen die ook weleens een foto maken. Dit doet niets af aan de kwaliteit van de drone, maar geeft inzicht in de doelgroep die DJI voor ogen heeft. Zoals we al eerder lieten doorschemeren, is betaalbaar relatief, want de prijs van € 1.349,- voor het complete pakket is aanzienlijk. Maar de drone is het overwegen waard, vooral voor bijvoorbeeld trouwfotografen die af en toe een indrukwekkende groepsfoto vanuit de lucht willen maken. Zo kan de investering zichzelf op termijn terugverdienen.

Conclusie

De DJI Air 3 markeert een significante vooruitgang in de dronewereld, vooral door de combinatie van video- en fotografiecapaciteiten. Hoewel de 48-megapixelfoto's in raw van een kleine sensor afkomstig zijn, levert die in de meeste gevallen beelden van hoge kwaliteit af, met best een aardig tele-bereik (zie onze openingsfoto). Met de toevoeging van de 70mm-lens ontstaan nieuwe mogelijkheden voor compositie en perspectief in de lucht. Toch blinkt deze drone uit met zijn video- en trackingcapaciteiten en biedt hij met alle sensoren bovenal een zorgeloze, veilige vliegervaring. Een volgende stap voor DJI zou kunnen zijn om de sensor van de Air-serie te vergroten, wat een nieuwe stap vooruit zou betekenen op het vlak van de beeldkwaliteit. ■

Is minder meer?

Pentax

K-3 Mark III Monochrome

In een wereld waarin fullframe-systeemcamera's de toon zetten, is een nieuwe aps-c-spiegelreflex een witte raaf. De Pentax K-3 Mark III Monochrome doet er nog een schepje bovenop. Dit is een aps-c-spiegelreflex waarmee je uitsluitend in zwart-wit kunt fotograferen of filmen. Mesjogge idee of gouden greep?

TEKST RAYMOND HARPER

Terwijl bij andere camerafabrikanten de spiegelreflex een aflopend verhaal lijkt, houdt Pentax onverstoort vast aan de ingeslagen koers. Dat heeft ook een praktische reden. Als relatief klein merk is het bijna ondoenlijk om je in te vechten op een overbezette markt. Zeker als je naast een aps-c- ook een fullframe- en (voor zolang het duurt?) een middenformaatlijn in de lucht moet houden. Pentax experimenteerde trouwens al met systeemcamera's toen de grote spelers daar nog niets van wilden weten.

Pentax is niet de eerste die een digitale 'zwart-witcamera' op de markt brengt. Leica heeft naast een Monochrom-uitvoering van de Q2 edelcompact ook de meetzoekercamera M11 Monochrom in het assortiment. Beide camera's hebben een hi-res-fullframe-sensor, maar zijn twee- tot viermaal zo duur als de Pentax. Daarnaast zijn er de peperdure middenformaatcamera's van het Deense Phase One.

Meerprijs

Met een adviesprijs van 2.500 euro gaat de K-3 Mark III Monochrome voor zo'n 500 euro meer over de toonbank dan het reguliere model, dat desgewenst óók zwart-witfoto's kan maken. Ook in programma's als Lightroom of Photoshop/Camera Raw kun je je beelden naar zwart-wit omzetten, geheel naar eigen smaak. De omgekeerde weg, van 'monochroom' naar kleur, is alleen door kunstgrepen mogelijk. Op het eerste gezicht lijkt die meerprijs dus geen slimme investering. Dat sommige ambitieuze zwart-witfotografen toch willen bijbetalen

PLUSPUNTEN

- mooie zwart-witfoto's zonder veel moeite
- oerdegelijke camera met prima ergonomie

MINPUNTEN

- kwaliteitswinst in zwart-wit minder groot dan verwacht
- beperktere nabewerkingsmogelijkheden
- forse meerprijs

SPECIFICATIES

- model **Pentax K-3 Mark III Monochrome**
- prijs **€ 2.499,- (body)**
- leverancier **Ricoh Imaging Europe, www.pentax.eu/nl**
- sensor **cmos-sensor, 25,7 megapixel, aps-c**
- resolutie **6192x4128**
- videoresolutie **3840x2160**
- lichtgevoeligheid **iso 200-1.600.000**
- burstrate **12 bps**
- opnameformaat **jpg, raw (PEF/DNG)**
- geheugenslot **2x SD (1x UHS-II)**
- soort lenzen **Pentax K**
- verlengingsfactor **1,54x tov 35 mm**
- scherpstellen **fasedetectie, contrastdetectie (live-view), handmatig**
- zoeker **optisch, pentaprisma**
- lcd-monitor **8 cm, tft-touchscreen (niet verstelbaar)**
- gewicht/afmetingen body **820 gram/134,5x103,5x73,5 mm**

BEOORDELING

ergonomie 15%	●●●●○
functies 25%	●●●●○
snelheid 15%	●●●●○
beeldkwaliteit 30%	●●●●○
prijs/kwaliteit 15%	●●●●○

score

8

voor zo'n gespecialiseerd model, komt doordat bij zwart-witfotografie met reguliere camera's tweemaal een vertaalslag plaatsvindt, ook als je in raw fotografeert. Eerst van zwart-wit naar kleur, met behulp van het vóór de sensor geplaatste kleurfilterpatroon, en vervolgens terug naar zwart-wit. Dit kan ten koste gaan van de beeldkwaliteit, en maakt het praktisch onmogelijk om de onder zwart-witfotografen geliefde kleurfilters voor de lens te gebruiken. Online gaan we dieper op deze materie in.

Dijk van een camera

De reguliere K-3 Mark III is een dijk van een camera: oerdegelijk, gebruiksvriendelijk, met een prima beeldkwaliteit, beeldstabilisatie in de body en een sterk verbeterd AF-systeem. Hoewel de K-3 Mark III op AF-gebied niet kan tippen aan

het raffinement van actuele systeemcamera's, is de scherpsnelheid met de meegeestuurde 16-50mm F2.8 met PLM-pulsmotor indrukwekkend. Qua prijs behoort de K-3 Mark III in het aps-c-segment tot de topgroep, en de Monochrome-uitvoering doet daar nog eens 500 euro bovenop. Voor die 16-50mm-zoomlens mag je 1.500 euro extra bijpassen. Op het eerste gezicht verschilt de Monochrome-versie alleen op details van z'n broertje: iets andere knoppen, een licht afwijkende menustructuur. Zo ontbreken een witbalansinstelling en de Pixel Shift Resolution-modus, die bij kleurenopnamen geen hogere resolutie oplevert, maar wel een hogere scherppte zonder moiré. Merkwaardig is dat het virtuele anti-aliasingfilter van het reguliere model wél present is. Bij beelden die niet geïnterpoleerd worden, is de meerwaarde

← De K-3 Mark III Monochrome kan, behalve 'pure' zwart-witbeelden, ook foto's maken met een sepia- of blauwtint. Jpeg-opname met de 16-50mm-zoom, niet nabewerkt.

daarvan beperkt. Liever uitgeschakeld laten dus, anders kost het scherpte. Dat in feite een gewoon kleurenscherm op de achterkant zit, is minder verwonderlijk. Je hebt immers in jpeg de keuze uit verschillende afwerkingen, waaronder ook een sepia- of een blauwtint, die naar eigen smaak bij te stellen zijn. Als je echter in raw-formaat fotografeert, heb je in software als Adobe Camera Raw de 'keus' uit welgeteld één profiel: Monochroom.

Beeldkwaliteit

De hamvraag is natuurlijk of de Monochrome-versie een zichtbaar betere beeldkwaliteit neerzet in zwart-wit. Het antwoord is: ja en nee. Om te beginnen levert het weglaten van het kleurfilterpatroon een stop gevoeligheidswinst op. De 'base iso' van de Monochrome is daarom 200 in plaats van 100, en iso 800 komt feitelijk overeen met iso 400 bij de reguliere K-3 Mark III. Dat zie je vooral bij hoge iso-waarden, en met name bij jpeg-opnamen, omdat de ruisonderdrukking van het standaardmodel ook kleuruise moet wegwerken. De conservatievere ruisonderdrukking van de Monochrome-versie geeft scherpere en minder 'gladgestreken' beelden, en de op filmkorrel lijkende ruis stoort vaak niet.

Dat laatste is maar goed ook, want fans van hoge iso-waarden moeten vooralsnog de geavanceerde AI-ruisonderdrukking van Adobe missen. Bovendien zijn de nabewerkingsmogelijkheden bij raw-bestanden relatief beperkt. Naast dat ene profiel kun

DE CONSERVATIEVERE RUISONDERDRUKKING GEEFT SCHERPERE EN MINDER 'GLADGESTREKEN' BEELDEN

je niet, zoals bij reguliere raw-bestanden, via de Zwart-witmix(er) de omzetting van de afzonderlijke kleuren bijsturen. Als je bij voorkeur in raw werkt om in de nabewerking het uiterste uit de zwart-witomzetting te halen, is de reguliere K-3 III daarom per saldo de safe keus. Daarnaast moet je met de Monochrome-versie bij lage iso's erg oppassen voor uitgebeten hoge lichten ('clipping'). In het histogram valt

→ ↓ Een opname met de 31mm F1.8 Limited, uit een in Camera Raw ontwikkeld DNG-bestand, met uitsnede op ware pixelgrootte (100%), niet verder nabewerkt/verscherpt.

dit nauwelijks te zien, en bij gebruik van de optische zoeker ook nog pas nadat de foto gemaakt is. Daarom is het verstandig om zuinig te belichten, temeer omdat de belichtingsautomatiek een neiging tot overbelichten vertoont.

Conclusie

Is de K-3 Mark III Monochrome de ideale zwart-wit-budgetcamera? Wel als je uitsluitend in zwart-wit fotografeert en een broetje dood hebt aan intensieve nabewerking. Het directe resultaat is zichtbaar (maar niet spectaculair) beter, en voor nóg beter moet je diep in de buidel tasten. Veel Pentax-objectieven zijn relatief betaalbaar, en ook oudere lenzen zijn met enige beperkingen bruikbaar.

Het antwoord hangt natuurlijk ook af van het gebruiksdoel. Voor onopvallende straatfotografie is een grote, lawaaiige spiegelreflex niet ideaal. Als je de optische zoeker gebruikt, moet je het zonder zwart-witpreview stellen. En als je op live-view overschakelt, ben je aangewezen op ouderwetse contrastdetectie-AF. Bij filmen idem dito. Anderzijds: met de veel duurdere Leica M11 kun je alleen maar handmatig scherpstellen en is filmen geen optie. Als je de allerhoogste beeldkwaliteit ambieert, in de vorm van een fullframe-sensor met een hogere resolutie en een groter dynamisch bereik, kun je misschien beter afwachten of Pentax een Monochrome-uitvoering uitbrengt van een eventuele toekomstige K-1 Mark III. Het lijkt onwaarschijnlijk, maar bij een eigenzinnig merk als Pentax weet je nooit... ■

BEKIJK VOORBEELDFOTO'S OP WWW.ZOOM.NL

De foto is gemaakt bij Topvogel in Diessen. Er was onverwachts nog sneeuw gevallen toen ik een bericht zag dat er een extra fotoshoot werd ingelast. Daar heb ik natuurlijk meteen op gereageerd! Dezelfde middag nog was ik bij Topvogel voor de shoot. Superleuk, de vogels in de sneeuw; dit had ik nog nooit gefotografeerd. Na de shoot bleef deze kerkuil nog even zitten en kreeg ik de kans om die van dichtbij vast te leggen. Heel blij was ik met deze foto!

INGRID VAN GULICK, [@INGRIDVANGULICK](#)
SONY A7 III · ISO 500 · F 4 · 1/1000 SEC · 178 MM

Dieren in de winter

De mooiste winterse dierenfoto's van Zoom.nl

Terwijl sommige dieren wegdromen in hun winterslaap en andere naar warmere oorden trekken, zijn er ook veel dieren die stoer op de been of poot blijven in de winterkou. Laat je betoveren en inspireren door deze Gallery vol winterdieren uit binnen- en buitenland, en trek er deze winter zelf op uit om ze ook vast te leggen!

Fotograferen in de winter

Wil je er in de winter vaker op uit om te fotograferen? Bekijk dan nu onze Zoom Academy-cursus over Fotograferen in de winter en ga goed voorbereid op pad de kou in!

1

2

3

4

1 Sneeuw begint in ons landje steeds meer een zeldzaamheid te worden. En zodra die sneeuw dan valt, is het tijd om snel de camera te pakken en de creatieve geest daarop los te laten!

HANS DE GROOT, @F56

SONY RX10 IV · ISO 80 · F 4,5 · 1/80 SEC · 24 MM

2 Deze foto is gemaakt tijdens een week met prachtige sneeuwval in het zuiden van Nederland. Op de foto zie je Maegor, een Tamaskan. Tamaskans zijn honden met een percentage grijze wolf in zich. Dit geeft deze jonge hond een prachtige uitstraling en laat hem onwijs mooi uitkomen in deze besneeuwde omgeving.

LOTTE VAN ALDEREN,

@FOSCOFOTOGRAFIE

CANON 5D IV · ISO 400 · F 1,4 · 1/640 SEC · 105 MM

3 Tijdens een winterwandeling door de Nederlandse duinen ontmoette ik deze geweldige rode vos. Het was een bijzonder moment, samen met een andere fotograaf, tegen zonsopgang in de sneeuw. 's Ochtends of 's avonds zijn vossen het actiefst en is de kans het grootst er eentje tegen te komen.

NINA EIELTS, @NINAEIELTS

CANON R · ISO 1250 · F 5,6 · 1/100 SEC · 300 MM

4 Tip: sta lekker vroeg op, dan zijn er weinig mensen. En in de winter heb je een mooie laagstaande zon.

GERTI VILLEVOYE, @G-VILLEVOYE

CANON R · ISO 200 · F 7,1 · 1/125 SEC · 92 MM

5 Deze foto is gemaakt in het Wandelbos in Tilburg. Dit is dé plek om eens lekker je camera uit te testen bij het fotograferen van eekhoortjes en allerlei mooie vogels, waaronder ook het fraaie roodborstje.

ASTRID BRONKE, @ASTRIDBRONKE

CANON R7 · ISO 6400 · F 8 · 1/500 SEC · 373 MM

6 Dit was op een koude winterochtend in het Lauwersmeergebied. Ik was aan het wandelen met camera en zoomlens met teleconverter en had net een groep damherten op de foto gezet. Toen stond ik ineens oog in oog met deze konikpaarden en kon ik snel dit plaatje schieten met opvliegende reiger en spreuwen.

JAN GEORG MEIJER, @JG-MEIJER

NIKON Z 6 · ISO 1000 · F 9 · 1/1250 SEC · 200 MM

5

6

3

4

5

1 Ik heb meestal mijn camera in de auto liggen, gewoon voor als ik iets tegenkom. Zo ook in de vroege winter van 2023, waar ik op een ochtend door de polder naar mijn werk reed. De zon komt op achter de bomen, er hangt nevel boven de bevroren akkers en deze pony's lijkt het niet te deren. Ik ben uit de auto gestapt en heb een aantal foto's gemaakt met deze pony's op de voorgrond en de opkomende zon op de achtergrond. De nevel die in de lucht hangt, kleurt oranje en geeft een lekker wintergevoel.

MARCO LEEGGANGERS, @AMLEEGG
CANON 90D · ISO 400 · F 8 · 1/160 SEC · 57 MM

2 Het sneeuwlandschap was een echte meevaller bij het fotograferen van everzwijnen: ideaal voor het contrast tussen de sneeuw en het donkere dier.

LIANE DEPROST, @LIANEDEPROST
CANON 1100D · ISO 1600 · F 8 · 1/400 SEC · 70 MM

3 Fotograferen in de kou en de sneeuw is een uitdaging. Ik had dunne handschoentjes onder m'n dikke

handschoenen aan, zodat ik die dikke even kon uitdoen om foto's te maken. En dan gauw weer de dikke aan!

NANETTE DE JONG-DE WOLFF, @N2JONG
CANON G7 X II · ISO 200 · F 4,5 · 1/1250 SEC · 31 MM

4 Het was behoorlijk koud en veel water was dichtgevroren. De meeste watervogels waren bij een wak te vinden, zo ook deze grote zilverreiger. Het was grappig dat hij even op één poot ging staan, net alsof hij koude voeten kreeg door het ijs en een poot wilde opwarmen.

ALBERT BEUKHOF, @AGDBEUKHOF
SONY A7R VI · ISO 6400 · F 6,3 · 1/1600 SEC · 326 MM

5 Deze vink zat in de tuin bij ons vakantiehuysje. Via de open tuindeur heb ik hem gefotografeerd. Ik probeer altijd goed op het oog scherp te stellen en zoveel mogelijk op ooghoogte met de vogel te komen, wat hier dus bukken betekende.

SANDRA KULK, @SANDRA1963
FUJIFILM X-H2 · ISO 1600 · F 6,3 · 1/110 SEC · 300 MM

1

2

1 Op deze dag sneeuwde het licht en deze grote bonte specht, een mannetje, liet zich mooi vanuit de schuilhut fotograferen nadat we wat voer gestrooid hadden. Tip: probeer bij vogels altijd op ooghoogte te fotograferen door een laag standpunt in te nemen. Zorg ook altijd dat er een lichtje in het oog te zien is.

TOM KRUSSINK, @TOM-KRUSSINK
CANON R6 · ISO 1600 · F 5,1/160 SEC · 500 MM

2 De vos zat wat verscholen tussen duindoorn, maar ik wist een open plekje te spotten en maakte deze foto in de Amsterdamse Waterleidingduinen. Tip: kleeft je op dit soort dagen warm aan, want tijdens het wachten kun je het erg koud krijgen, en zorg dat je apparatuur goed beschermd is tegen de sneeuw.

MENNO SCHAEFER, @SCHAEF1
CANON 1D X · ISO 2000 · F 6,3 · 1/100 SEC · 330 MM

3 Dit was echt een gelukstreffer! Ik wandelde in de Amsterdamse Waterleidingduinen, kwam een hoek om en daar stond dit mooie damhart! Ik zag meteen al dat het een mooie foto kon worden door de juiste kleurencombinatie met het gras op de achtergrond, en hoopte dat hij niet meteen zou wegnemen. Heel langzaam bracht ik mijn camera voor mijn oog, een beetje zakken door mijn knieën, en toen nam ik de foto. Hij was blijkbaar zo onder de indruk dat hij toch nog even wachtte.

OLGA SCHRAVEN, @OLGA-SCHRAVEN
CANON R6 · ISO 10.000 · F 10 · 1/500 SEC · 700 MM

4 Deze pony staat bij ons in Sint Maarten (Noord-Holland) en is van mijn dochter: handig dus om vast te leggen met mooi weer. Tip: neem altijd je camera mee voor de mooiste fotomomenten!

NICO RAAT, @NICORAAT
CANON 40D · ISO 400 · F 18 · 1/200 SEC · 17 MM

5 Deze foto is genomen toen de beer ons in de gaten kreeg. Hij keek even op, snuffelde wat, zag dat we geen bedreiging waren en ging verder met spelen. We hebben een half uur staan kijken. Geleidelijk aan stopten er meer mensen. Toen het er voor de beer te veel werden, rende hij weg, het bos in. Dit was heel bijzonder: zelf zo'n machtig beest als eerste zien en niet aansluiten bij een steeds groter wordende meute, waarvan de meeste mensen niet eens weten wat ze aan het bekijken of fotograferen zijn.

BJÖRN VAN GEEL, @BJORN399
NIKON D7100 · ISO 400 · F 6,3 · 1/1600 SEC · 600 MM

1

2

1 Deze foto is genomen op Diamond Beach in IJsland. Voor een hondenfotograaf is een bezoek aan IJsland natuurlijk niet compleet zonder lokale honden te fotograferen. Malamute Brize stond model op deze mooie locatie, die bezaaid was met blokken ijs. Door Brize tussen de blokken ijs te plaatsen in combinatie met een groot diafragma (F 1,4), ontstond een mooie diepte in de foto.

FLEUR SCHOLTE,

NANUQDOGPHOTOGRAPHY

NIKON Z7 · ISO 125 · F 1,4 · 1/1000 SEC · 85 MM

2 Eekhoorns slapen niet de hele winter door. Tip voor medefotografen: bezoek eens een schuilhut, waar je deze schattige beestjes goed kunt fotograferen.

EVA BOS, BOSKE

CANON 5D IV · ISO 2500 · F 5,6 · 1/250 SEC · 400 MM

3 Door heel vroeg op pad te gaan, heb je mooi zacht licht en zachte schaduwen. In de winter is dit zeker een aanrader!

RENATE ZUIDEMA,

RENATEZUIDEMAFOTOGRAFIE

NIKON D780 · ISO 100 · F 1,4 · 1/750 SEC · 105 MM

4 Nadat ik hier en daar wat foto's had gemaakt, kwamen in de buurt van Staphorst een paar hazen vanuit de verte aangelopen. Ik heb de auto langs de kant gezet en rustig gekeken wat er allemaal gebeurde. Al 'rammelend' kwamen ze dichterbij, met voor mij als hoogtepunt dit moment waarop ze alle vier dicht bij elkaar waren en over elkaar heen sprongen.

ERWIN VAN DER SLIGTE, ESLIGTE

CANON 77D · ISO 640 · F 6,3 · 1/3200 SEC · 600 MM

5 Voor wildfoto's hoef je niet altijd sluipend door het bos en lang te wachten. Op een mistige en koude januariochtend kon ik deze reebok mooi vastleggen in het grote hertenkamp van Oldeberkoop, Friesland. Het geluk zat hem ook in de doorbrekende zon in het lichtblauwe waas van de winterochtend. Dus vroeg opstaan werd in dit geval beloond!

RIA DE BOER-LEISTRA, EXITTHEGREY

CANON 80D · ISO 100 · F 5,6 · 1/25 SEC · 135 MM

Zoom.nl zit boordevol informatie. Camera-instellingen, praktijktesten en veel meer. We geven hier een korte uitleg van hoe je deze informatie het best kunt lezen.

BEOORDELING

ergonomie 15%	●●●●○
functies 25%	●●●●○
snelheid 15%	●●●●○
beeldkwaliteit 30%	●●●●○
prijs/kwaliteit 15%	●●●●○

score
8,2

Reviews

Elk getest product krijgt van ons een cijfer van 1 tot 10, met halve cijfers op vijf verschillende punten. Deze punten tellen verschillend mee in het eindtotaal, dat zeggen de procenten. Iedere kwart van een bolletje betekent dus een half punt.

Elk goed getest product ontvangt van ons een Zoom.nl keurmerk.
Zilver: Tussen eindcijfer 6 en 7
Goud: Tussen eindcijfer 7 en 8
Diamant: boven eindcijfer 8

Exif

HANS KLUPPEL, HANSKL
CANON R6 · ISO 200 · F 11 · 1/30 SEC · 16 MM

HANSKL

Alle foto's in Zoom.nl zijn gemaakt door onze lezers en geüpload naar hun eigen profiel op onze website. Dit is de gebruikersnaam van de Zoomer. Vind je de foto mooi? Ga dan naar zoom.nl/profiel/(gebruikersnaam), dan vind je daar meer foto's van deze fotograaf.

16 MM

De brandpuntsafstand vermeld bij de foto is altijd het brandpunt behorend bij de camera. We rekenen het dus niet om naar fullframe. Meer weten over cropfactor, lees www.zoom.nl/cropfactor.

#brandedcontent

Wanneer je boven een artikel de aanduiding #brandedcontent ziet staan, is dit gemaakt door de afdeling Branded Content van uitgeverij Reshift, die apart van de reguliere redactie opereert. Deze artikelen komen tot stand in overleg met commerciële partners. Reshift vindt het belangrijk dat deze artikelen duidelijk herkenbaar zijn, vandaar de speciale aanduiding #brandedcontent.

ZOOM.NL OP YOUTUBE

Volg Zoom.nl ook op Youtube voor de beste fotografietips
youtube.com/zoomnl

HOOFDREDACTEUR

Maarten Jacobi, maarten@zoom.nl

REDACTIE

Elke van der Honing, Hans Kluppel, Tess Mutsters,
Michelle Ruwen, Theske Slijkerman
e-mail: redactie@zoom.nl, telefoon: 023 - 543 0000

EINDREDACTIE

Raymond Harper

MEDEWERKERS

Marloes van Antwerpen, Johan Elzenga,
Edwin Giesbers, Zoë de Goede, Jeroen Jazet,
Michiel Mulder, Tom Reuvers, Marijn Ruhaak

VORMGEVING

Soraya Limahelu, Ilona Moerland, Bert Sluyster

(CONTENT) MARKETING

Joep Preijde
Sharona Smit, Julia de Vries, Marloes Rens, Fleur Naaktgeboren

ONLINE

Hans Kluppel, website@zoom.nl

ZOOM ACADEMY

Maarten Jacobi, maarten@zoom.nl

ADVERTENTIE-EXPLOITATIE

Marcel Schaper, e-mail: marcel@zoom.nl

PRODUCTIE

Marco Verhoog

TECHNISCHE REALISATIE EN DISTRIBUTIE

Senefelder Misset, Doetinchem (druk),
Betapress (distributie Nederland), AMP (distributie België)

UITGEVER

Remco de Graaf

COVERFOTO

Fotograaf: John Leeninga, john9999_zoom
Nikon D7500 · ISO 100 · F 11 · HDR van 5 beelden van 1/20 tot 1/8 SEC · 16 MM

KLANTENSERVICE

Klantenservice Reshift Digital, Nijverheidsweg 18, 2031 CP, Haarlem
tel: 023 - 536 4401 (op ma t/m do tussen 9 en 12 uur), e-mail: klantenservice@reshift.nl

CONTACT

Telefoon: 023 - 543 00 00, adres: Nijverheidsweg 18, 2031 CP, Haarlem

ABONNEMENT ZOOM.NL

Een jaarabonnement (10 edities) Zoom.nl kost in Nederland € 94,50. Een los nummer kost € 10,25. Een dubbelnummer kost € 13,95. Voor verzending buiten Nederland worden extra kosten gerekend. Equirion Services B.V. verzorgt de financiële afhandeling voor Reshift Digital B.V. Na de eerste abonnementsperiode wordt het abonnement stilzwijgend voortgezet voor onbepaalde tijd en betaalt u de reguliere abonnementsprijs. Vanaf dat moment is het abonnement opzegbaar met inachtneming van een opzegtermijn van 3 maanden. U kunt de Klantenservice bereiken via klantenservice@reshift.nl of op ma t/m do tussen 9 en 12 uur via +31 (0)23-5364401.

VERHUIZING, BEZORGKLACHTEN EN VRAGEN

Ga hiervoor naar www.mijnreshift.nl, de digitale klantenservice van Reshift Digital, de uitgever van Zoom.nl. Nadat u zich hebt geregistreerd, kunt u voortaan inloggen met uw email-adres en wachtwoord.

PERSOONSgegevens

Wij nemen uw gegevens, zoals naam, adres en telefoonnummer op in een gegevensbestand. De verwerking van uw gegevens voeren wij uit conform de bepalingen in de Algemene Verordening Gegevensbescherming. De gegevens worden gebruikt voor de uitvoering van afgesloten overeenkomsten, zoals de abonnementenadministratie en, indien u daar toestemming voor hebt gegeven, om u op de hoogte te houden van interessante informatie en/of aanbiedingen.

U kunt uw persoonsgegevens opvragen om inzicht te krijgen in welke gegevens wij van u hebben, deze te corrigeren of, na beëindiging van de abonnee-overeenkomst, te laten verwijderen. Stuur hiertoe een kaartje aan Reshift Digital, afd. klantenservice, Nijverheidsweg 18, 2031 CP, Haarlem of een e-mail naar klantenservice@reshift.nl.

Zoom.nl is een uitgave van

DISCLAIMER

Hoewel uiterste zorg is besteed aan Zoom.nl, aanvaardt de redactie noch de uitgever enige aansprakelijkheid voor schade ontstaan door eventuele fouten en/of onvolkomenheden in het blad, online of enig andere digitale versie van Zoom.nl. Alle in Zoom.nl genoemde prijzen zijn onder voorbehoud (van wijzigingen en tyffouten). Auteursrechten: © 2023 by Reshift Digital, Haarlem. Gehele of gedeeltelijke overname van artikelen is alleen toegestaan na voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

TOT €1300 WINTERCASHBACK

Canon

Exclusief bij Kamera Express: Gratis giftbox met de leukste fotogenieke verrassingen!

Ontvang nu het gratis **Kamera Express Premium servicepakket*** met o.a. 3x een gratis sensor cleaning en inruilgarantie met 10% extra inruilwaarde!

*bij aankoop van geselecteerde camera's

Canon Winter Promo

Tijdens de Canon Wintercashback profiteer je van tot wel €1300 cashback op camera's, lenzen, flitsers en (draagbare) printers. Ga bijvoorbeeld voor één van de populaire systeemcamera's zoals de R7, R8 of R6 II. Wil jij het vloggen professioneler aanpakken? Dan is de Powershot V10 misschien iets voor jou. Heb je de mooiste winterse plaatjes al geschoten? Vereeuwig jouw dierbare herinneringen dan met een van de Canon-printers.

Scan de QR-code en bekijk het volledige actieaanbod.

Kamera Express is verkozen tot **beste winkelketen** van 2023-2024

- Klantwaardering: 4,5/5
- Deskundig advies
- Altijd de scherpste prijzen
- 5 jaar garantie
- 22 winkels in Nederland en België

SONY

G MASTER

FE 70-200mm f/2.8 GM OSS II

THE CHOICE OF CREATORS

Chris Schmid
Natuurfotograaf
& -videograaf

WILDE WONDEREN VASTLEGGEN – EEN LENS
OM ELK MOMENT AAN TE GRIJPEN

De gerenommeerde natuurfotograaf en -videograaf Chris Schmid noemt de Sony **FE 70-200mm f/2.8 GM OSS II** lens zijn geheim om betoverende beelden van orka's in het wild vast te leggen. Dankzij de uitzonderlijke helderheid, snelle autofocus, en prestaties bij weinig licht, kan hij fascinerende momenten vastleggen met ongeëvenaarde precisie. Zo creëer je de mooiste natuurfotografie. "Ik kan volledig vertrouwen op mijn **FE 70-200mm f/2.8 GM OSS II**. Hier in de poolgebieden is er weinig licht, wat betekent dat ik het diafragma moet openen en hogere ISO-instellingen moet gebruiken. Zelfs op een klein bootje dat door de golven beweegt, kan ik deze geweldige dieren met precisie vastleggen."

Ontdek het hele verhaal op www.sony.nl/alphauniverse

*Gebaseerd op de totale verkoop van spiegellose ILC's in Europa van november 2013 tot oktober 2023.

'Sony', 'α' en hun logo's zijn geregistreerde handelsmerken of handelsmerken van Sony Corporation. Alle andere logo's en handelsmerken zijn eigendom van hun respectievelijke eigenaren.